



วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562 Vol. 2 No. 1 January - June 2019



ISSN 2630-0516



วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภายใต้การดำเนินงานของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้จัดทำวารสารวิชาการขึ้น เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ ผลการค้นคว้า วิจัย ในแง่มุมต่าง ๆ สู่สาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ฤเดช เกิดวิชัย	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียะ ยอดฉิม	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัวบุตรี ศิริวัฒน์	บรรณาธิการ
อาจารย์วันจักร น้อยจันทร์	ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
ศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ รัศมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ ตั่นทรวงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ
ดร.ศยามล เจริญรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.มณฑรัตน์ รุ่งเรืองธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการประเมินบทความ

ศาสตราจารย์ พล.ต.ท หญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญรัตน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตถานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัศพัศ แสงฉาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิชา หาสนทรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิกาญจน์ จินาพันธ์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

กองการจัดการ

ว่าที่ ร.ต.หญิง สุรีพร พวงทอง	นายณรงค์ฤทธิ์ คิดเห็น
นายกฤษฎณ์ปกรณ์ บุญมา	นายไพรัช ศิริวัฒนพิศาล

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)

เจ้าของวารสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ออกแบบปก

นายณรงค์ฤทธิ์ คิดเห็น

สำนักงาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก
แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทร. 0 2160 1051, 0 2160 1280 โทรสาร. 0 2160 1283
Email: hr_ssrujournal@ssru.ac.th เว็บไซต์ <http://www.journal.ssru.ac.th/index.php/hssru>

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดี-วิทย์ 589/1091 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร 10700 โทรศัพท์ 08 1132 1651

“บทความที่ลงพิมพ์ เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น
บรรณาธิการผู้พิมพ์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ”

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
สหพในบทผาგრักในเพลงลูกทุ่งไทย Intertextuality Within Poem Describing Entrustment of Love in Thai country Songs ชลธิชา ใจเสงี่ยม <i>Chonticha Jaisangeam</i>	6-19
คติธรรมของอุบาสิกเป็นผู้เป็นเอตทัคคะ Buddhism Moral Teachings in Lay-follower Archetypes บุญรัตน์ ฉิมอินทร์ <i>Boonyarat Chim-in</i>	20-37
ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม Emotional Intelligence Affecting Educational Institution Administrators' Performance Based on Standards, Secondary Educational Service Area Office 9, Nakhonpathom บุญนิกร คำกองแก้ว, อนงค์ สระบัว <i>Boonnikorn Khamkongkaew, Anong Srabua</i>	38-55
สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 Information Technology System Development in Educational Institutions under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 ฐิติมา บรรเทิง, อนงค์ สระบัว <i>Thitima Bantoeng, Anong Srabua</i>	56-72

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

หน้า

- แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสระว่ายน้ำ
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 73-85
The Guidelines for Efficient Project Management of
the Muban Chom Bueng Rajaphat University Swimming Pool
ธนาเดช ศรีวิชัย, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์
Tanadet Sornwichai, Phomsak Sucharitrak

บทความวิชาการ

- การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนไทยภายใต้รัฐบาลทหารหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 กรณีศึกษา: กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง MBK39 86-98
Thai Sector's Political Movement under Military Government 2014 coup d'etate: a Case of 'Thai Want Election' Group, MBK39
พรสุดา ทบตอป, หัซซากร วงศ์สายัณห์
Pornsuda Topthop, Hatchakorn Vongsayan
- การประยุกต์หลักสัปติธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่ 99-110
The Application of Sappurisa Dhamma 7 to Modern Administration
ชนะพงษ์ กล้ากลีกิจ
Chanapong Klakasikit
- กระแส Me Too ในประเทศไทยกับการคุกคามทางเพศ 111-119
Me Too Flow in Thailand with sexual harassment
ศิริพร บุญชู, จารุณี มุ่มบ้านเช่า
Siriporn Boonchu, Jarunee Mumbansao

สหบทในบท “ฝากรัก” ในเพลงลูกทุ่งไทย

ชลธิชา ใจเสงี่ยม

นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: chonticha_43338@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทย จากบทเพลงลูกทุ่งไทย คัดสรรที่มีบทฝากรักเป็นตัวดำเนินเรื่องหลัก จำนวน 20 เพลง ผลจากการศึกษาพบว่า บทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยได้รับอิทธิพลจากบทฝากนางในวรรณคดีที่มักฝากผ่านสื่อกลางและพัฒนามาเป็นบทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยที่ฝากรักผ่านสื่อกลางเช่นกัน บทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยไม่ใช้การบอกรักอย่างตรงไปตรงมาเพียงอย่างเดียว แต่บอกอ้อม ๆ โดยแทรกอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ลงไปด้วย สื่อกลางที่ใช้ในการฝากที่พบมากที่สุด ได้แก่ การฝากรักกับลม มี 8 เพลง การฝากรักกับบทเพลง มี 5 เพลง การฝากรักกับสัตว์ และเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยี มีอย่างละ 3 เพลง การฝากรักกับท้องฟ้า มี 2 เพลง การฝากรักกับดิน การฝากรักกับน้ำ การฝากรักกับดวงจันทร์ การฝากรักกับฝน การฝากรักกับพืช การฝากรักตามความเชื่อทางศาสนา การฝากไว้กับใจของคนรัก การฝากรักกับคน การฝากความรักกับสิ่งของ และการฝากความรักกับคำพูด มีอย่างละ 1 เพลง

ปัจจัยที่ใช้ประกอบสร้างสหบทในบทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทย มี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้แต่งที่อาจจะเคยรับรู้ เคยสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทฝากรัก ประการที่สอง ขบวนการฝากนาง ซึ่งบทฝากรักรับเอาขบวนการฝากนางแบบผ่านสื่อกลางจากวรรณคดีมาสร้างเป็นบทฝากรักในเพลง และประการสุดท้าย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี บทฝากรักในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งนิยมฝากผ่านสื่อที่ทันสมัยในปัจจุบัน ทำให้สื่อที่ใช้ในบทฝากรักเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: สหบท, บทฝากรัก, บทฝากนาง, เพลงลูกทุ่ง, วรรณคดี

Intertextuality Within Poem Describing Entrustment of Love in Thai country Songs

Chonticha Jaisangam

Undergraduate Thai language field Faculty of Humanities and Social Sciences,
Suan Sunandha Rajabhat University
Email: chonticha_43338@hotmail.com

Abstract

This study aims to study love message sending tactics in Thai country songs. Twenty love message sending songs were selected for the study. The findings reveal that these song lyrics are influenced by literary texts related to women in ancient literatures and its nature of matchmaking tactics. Love message sending tactics in Thai country songs include direct and indirect implications of various emotions and feelings. The most frequently found love message sending tactic comprised of: 8 songs with love messages sending through wind, followed by 5 songs through song lyrics, 3 songs through animals or Information Communication Technology (ICT), 2 songs through sky, and one song through land, water, the moon, rain, plant, religious belief, lover's heart, human, thing, or words. Moreover, it was investigated that factors related to the creation of intertextual love message sending in Thai country songs were: 1) writers' personal experiences gained by their own perceptions towards love messages; 2) adoption of love message sending routines from previous literatures into country songs; and 3) love messages sends though modern ICT. This leads to the consumption that love message sending tactics are varied according to social and cultural contexts.

Keywords: intertextuality, love messages, love message sending to ladies, Thai country songs, literature

บทนำ

บทเพลงรักปรากฏในบทเพลง เป็นบทที่แสดงความรักความห่วงใยต่อละคร เมื่อต้องพลัดพรากจากกัน มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง เกิดขึ้นจากความรักของมนุษย์ที่กวีสรรสร้างแสดงอารมณ์ออกมาเป็นบทประพันธ์ที่ประณีต แสดงความสามารถในการเลือกสรรคำมาใช้อย่างเหมาะสมกับชนิดของคำประพันธ์และเนื้อความ ทำให้คำประพันธ์ไพเราะลึกซึ้งและมีความงดงามตามจินตนาการของกวีที่มีความวิจิตรของถ้อยคำที่ได้รับอิทธิพลมาจากบทผากนางในวรรณคดี

บทผากนางปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง เช่น โคลงกำสรวลศรีปราชญ์ นิราศนรินทร์ นิราศกรุงเก่า บทผากนางเป็นบทที่แสดงความรักความห่วงใยต่อคนอันเป็นที่รัก เมื่อต้องจากกันไกลมีการผากนางไว้กับธรรมชาติ ผากไว้ตามความเชื่อศาสนา เป็นต้น ซึ่งสุดท้ายแล้วกวีเลือกที่จะผากนางไว้กับใจของนางเอง บทผากนางเมื่อมีการพัฒนามาเป็นบทผากรักเป็นการผากความรักโดยอาศัยสื่อกลางในการผากเมื่อต้องห่างกันไกลกัน แตกต่างจากบทผากนางที่เลือกผากนางไว้ในสถานที่ปลอดภัย แต่บทผากนางและบทผากรักเป็นบทที่แสดงความรัก ความห่วงใยต่อคนรักเหมือนกัน นอกจากบทผากนางที่ปรากฏในวรรณคดีแล้วยังปรากฏในบทผากนางในบทเพลง และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นบทผากรัก

เพลงผากรักเป็นเพลงที่ถ่ายทอดอารมณ์รักให้แก่ผู้ฟัง มีทั้งรักที่สมหวังและไม่สมหวัง ในเนื้อร้องจะแสดงความรู้สึกที่มีต่อคนรัก ทั้งยังมีการนำบทผากนางมาแต่งเป็นเพลง เช่น เพลงยอดพญเมืองแปะของ สุเทพ วงศ์กำแหง ที่นำบทผากนางในโคลงนิราศนรินทร์มาแต่งเป็นบทเพลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ข้ามศาสตร์และศิลป์แสดงให้เห็นถึงความเป็นสหบท ได้อย่างชัดเจน

แนวคิดสหบทเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวบทที่เกิดขึ้นใหม่ อาศัยความเกี่ยวข้องจากตัวบทที่มีอยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะเป็น

สังคม วัฒนธรรม ประเพณี เหตุการณ์ งานวรรณคดี วรรณกรรม ภาพเขียน หรือศิลปะแขนงใด สิ่งที่เคยรับรู้หรืออยู่ในประสบการณ์ หล่อหลอมให้เกิดผลงานด้านต่าง ๆ ที่ทำให้ตัวบทที่เกิดขึ้นใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แนวคิดสหบทไม่ต้องการที่จะหาแหล่งที่มาของตัวบทหรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงการลอกเลียนแบบ ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2553 : 145) ได้กล่าวว่า สหบทไม่ใช่เรื่องของกาวิเคราะห์แหล่งกำเนิด หรืออิทธิพล หรือการลอกเลียนแบบ การอ่านแบบสหบท คือ การรับรู้ความเหมือนที่เปรียบเทียบกันได้ของตัวบทหนึ่งกับอีกตัวบทหนึ่ง

ปี พ.ศ. 2543 เป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นช่วงที่วงการเพลงลูกทุ่งมีสีสันและได้รับความนิยมมากกว่าเพลงไทยสากล นักร้องบางคนผันตัวมาเป็นนักร้องลูกทุ่ง มีการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานผลิตเป็นผลงานเพลงและเริ่มทำมิวสิกวิดีโอเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยเลือกเพลงที่มีบทผากรักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา

ปัจจุบันบทผากรักในบทเพลงลูกทุ่งยังคงได้รับความนิยม เห็นได้จากเพลงผากรักที่ยังคงถูกผลิตอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้บริบททางสังคม วัฒนธรรม แนวคิดในการผากจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น เดิมผากไว้กับธรรมชาติ สะท้อนวิถีของคนไทยที่ต้องอาศัยธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม ผากไว้กับเทพเจ้า สะท้อนความเชื่อทางศาสนา และในปัจจุบันบทผากรักมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการผากกับเทคโนโลยี เช่น สื่อออนไลน์ เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ที่สะท้อนบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของบทผากรักในเพลงลูกทุ่งไทยที่สะท้อนความคิด วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยว่ามีลักษณะและการเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิดในบทผากรักอย่างไรบ้าง โดยใช้

แนวคิดสหบทในการศึกษา ซึ่งจะส่งผลในการค้นคว้า สหบทในบท “ฝากรัก” ในเพลงลูกทุ่งไทย สอดคล้องกับ สิ่งที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา โดยพิจารณาการประพันธ์ ตัวบทเพลงฝากรักที่ประกอบสร้างขึ้นจากตัวบทวรรณคดี ที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลง จากตัวบทประพันธ์ที่อยู่ในรูปแบบวรรณคดีแต่เดิม มาเป็นบทเพลง ทำให้เกิดความครอบคลุมชัดเจน ในประเด็นและได้คำตอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะสหบทในบทฝากรักใน เพลงลูกทุ่งไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2543 - 2560 ที่ คัดสรรมา

สมมุติฐาน

บทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยมีการเพิ่มเติม ด้านแนวคิดเดิมของบทกวีที่มีการฝากนางไว้กับ สถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ และสุดท้ายเลือกจะฝากนาง ไว้กับตัวนางเอง ซึ่งกวีคิดว่าเป็นที่ปลอดภัย เป็นการ ฝากความรัก ความคิดถึง ความห่วงใย ผ่านสื่อกลาง ไปหาคนรักที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น แตกต่างจากตัววรรณคดีที่มีการฝากความรักถึงนาง อันเป็นที่รักที่เป็นฝ่ายหญิงเพียงอย่างเดียว ในปัจจุบัน บทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยมีทั้งคงรูปแบบเดิม และเปลี่ยนแปลงไปจากที่ฝากธรรมชาติ ฝากฟ้า ฝากลม ฝากน้ำ มาเป็นบทฝากรักตามบริบททาง สังคม ฝากรักผ่านเครื่องมือสื่อสาร ฝากรักผ่านสื่อ ออนไลน์ ตามความเจริญของเทคโนโลยี

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกเพลงลูกทุ่งไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ บทฝากรักซึ่งเป็นเพลงลูกทุ่งไทย จำนวน 20 เพลงช่วงปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2560 โดยใช้วิธีสุ่ม เลือกคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทฝากรักที่ มีความหลากหลายและมีบทฝากรักเป็นตัวดำเนินเรื่อง หลักในเพลง จากนั้นกรอกรองทั้งหญิงและชาย

นิยามศัพท์

สหบท หมายถึง การพิจารณาการประพันธ์ตัว บทที่มีความสัมพันธ์และประกอบสร้างขึ้นจากตัว บทที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว โดยไม่ต้องการหาที่มา หรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงการลอกเลียนแบบ แต่ใช้การรับรู้ความเหมือนที่เปรียบเทียบได้

บทฝากรัก หมายถึง การฝากความรักความ ห่วงใย ความห่วงหาอาทรที่มีต่อคนรัก เมื่อต้อง ห่างกันไกล ผ่านบทเพลงโดยมีสื่อกลางเป็น สิ่งมีชีวิต วัตถุต่าง ๆ ธรรมชาติ ความเชื่อทาง ศาสนา ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากผู้ให้ ถึงผู้รับ

บทฝากนาง หมายถึง การฝากนางอันเป็นที่รักไว้ กับสิ่งต่าง ๆ หรือสถานที่ต่าง ๆ แต่สุดท้ายเลือก ฝากนางไว้กับใจของนางเองปรากฏในวรรณคดี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาสหบทในบทฝากรักในเพลงลูกทุ่ง ไทย ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาจากบทเพลงลูกทุ่งไทย จำนวน 20 เพลง ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษา บทฝากนางในวรรณคดีมาเปรียบเทียบกับบทฝาก รักในเพลงลูกทุ่งไทยตามแนวคิดสหบท นำเสนอ ผลการศึกษาค้นคว้า สรุป อภิปราย และ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

วิจัยเรื่องการศึกษาสหบทในบทฝากรักใน เพลงลูกทุ่งไทย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสหบทใน การศึกษา เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่าง บทฝากนางในวรรณคดีกับบทฝากรักในบทเพลง ลูกทุ่งไทย แนวคิดสหบทจะทำให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทได้ชัดเจน โดยกล่าวถึง ความเชื่อมโยงทางสหบทในบทฝากรัก บริบทที่มี ส่วนช่วยในการประกอบสร้างบทฝากรัก โดยใช้ เพลงลูกทุ่งไทยที่ผู้วิจัยเลือกจำนวน 20 เพลง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามหัวข้อวิจัย

1. สหบทในบทผากระรักในเพลงลูกทุ่งไทย

บทผากระรักในบทเพลงลูกทุ่งไทยมีการนำตัวบทในวรรณคดีบทผากระนางที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้วมาประกอบสร้างเป็นเพลงผากระรักที่เป็นตัวบทใหม่ตามบริบททางสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แต่บทผากระรักก็ไม่สามารถแยกความสัมพันธ์ออกจากบทผากระนางได้ เนื่องจากสื่อการใช้ในการผากระ เช่น ธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ท้องฟ้า ฝน ดวงจันทร์ หรือแม้แต่เทพเจ้า ความเชื่อทางศาสนา ก็ยังมีปรากฏอยู่ให้เห็น

เพลงลูกทุ่งไทย มีการเชื่อมโยงไม่ว่าจะเป็นในตัวบทวรรณคดีหรือตัวบทเพลงที่มีอยู่ก่อนแล้ว มาก่อกำขึ้นอีกครั้งหนึ่ง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามบริบททางสังคม เช่น แต่เดิมนิยมฟังบทกวีเพื่อสื่อบารมี แสดงถึงความรู้สึกลึกซึ้งไม่ว่าจะเป็นความรัก ความคิดถึง ความห่วงใย แต่ปัจจุบันนิยมฟังเพลงมากกว่าบทกวีหรือบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดี แต่ยังมีเนื้อหาที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรัก ความคิดถึงตามความเชื่อมโยงและชนของบทประพันธ์ที่อยู่ในรูปแบบวรรณคดีที่ถ่ายทอดมาสู่บทเพลงลูกทุ่งไทย

แนวคิดสหบทเป็นแนวคิดที่ไม่ได้จำกัดสายสัมพันธ์แต่เพียงแค่วรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างสายสัมพันธ์กับศิลปะแขนงอื่น ๆ ได้ เช่น วรรณคดีกับเพลง มีบทเพลงที่นำคำร้องมาจากบทกลอนในวรรณคดีให้เห็นอยู่หลายเรื่อง เช่น เพลงยอดพญเมืองแปง มีการนำโคลงสี่สุภาพจากบทผากระนางในนิราศนรินทร์มาใส่ท่วงทำนองใส่ดนตรี ทำให้เกิดเป็นบทเพลงที่ใช้การขับร้องและทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงตามแนวคิดสหบทได้อย่างชัดเจน

ยุคที่การสื่อสารยังไม่พัฒนาทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับคนที่อยู่ไกลกันได้ ทำให้คนไทยคิดค้นการผากระรักขึ้นมาโดยอาศัยสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเป็นสื่อในการผากระรัก เมื่อมาถึงยุคที่การสื่อสารทางโทรคมนาคมเริ่มพัฒนา ผู้คนหันมาใช้สื่อในการผากระรักที่สามารถ

ส่งข้อมูลให้คนรักได้รวดเร็วขึ้น เป็นการผากระรักที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยใช้แนวคิดสหบทเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเชื่อมโยง โดยแบ่งเป็นหัวข้อการผากระรักไว้ ดังนี้

1.1 การผากระรักกับธรรมชาติ

ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่คนไทยเลือกใช้ในการผากระรักเพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ต้องอาศัยธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1.1.1 การผากระรักกับดิน

ดินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับสังคมการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูก การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยผืนดินในการใช้ชีวิต การผากระรักในผืนดิน ผู้ผากระอาจมีความเชื่อว่าผืนดินเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ สามารถสื่อถึงสิ่งที่ต้องการให้คนรักได้รับรู้ ผากระนางไว้กับดินมีปรากฏให้เห็นในบทผากระนางและบทผากระรัก โดยปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ดังนี้

โคลงกำสรวลศรีปราชญ์ มีบทผากระนางที่กล่าวถึงการผากระนางไว้กับดิน ปรากฏในวรรค

“โฉมแม่จกผากระฟ้า	เกรงอินทร์ หยอกนา
อินทรท่านเทอกโฉมเอา	สู่ฟ้า
โฉมแม่จกผากระดิน	ดินท่าน แล้วแฮ
ดินฤาขัดเจ้าหล้า	สู่สรวงสำ”

เพลงผากระ ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อารยสมัยปี พ.ศ. 2555 มีการกล่าวถึงการผากระรักไว้กับดิน ปรากฏในวรรค

“ถ้าจะผากระความรัก เอาไว้ในผืนแผ่นดิน
ก็กลัวแมลงกัดกินจนรักสิ้นใจ ผากระฟ้า ผากระดิน
ผากระน้ำ ก็ไม่ปลอดภัย ขอผากระความรักเอาไว้ในใจ
ของเธอ”

การผากระรักในดินของตัวบททั้งสองมีการกล่าวถึงความกลัวว่า การผากระไว้กับดินจะไม่ปลอดภัยเหมือนกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท สื่อที่ใช้ในบทผากระนางถ่ายทอดมาสู่

บทเพลงรักและการเปลี่ยนแนวความคิดของวรรณคดีโบราณที่กล่าวถึงการฝากกับดินเพราะกลัว “เจ้าหล้า” หรือเจ้าแผ่นดิน แต่เพลงฝากรักในปัจจุบันกลับมีการกล่าวถึงการฝากกับดินเพราะกลัว “แมลง”

1.1.2 การฝากรักกับน้ำ

น้ำมีความสำคัญในการใช้ชีวิตมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีการใช้น้ำในการดื่มกิน การเดินทาง การชำระล้างร่างกาย การปลูกพืช เป็นต้น ทำให้น้ำเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของทุกคน เหมือนคำหนึ่งที่ว่า “น้ำคือชีวิต” การฝากนางไว้กับน้ำมีปรากฏให้เห็นในบทเพลงนางและบทเพลงรัก โดยปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ดังนี้

โคลงกำสรวลศรีปราชญ์ มีบทเพลงนางที่กล่าวถึงการฝากนางไว้กับน้ำ ปรากฏในวรรค

“โฉมแม่ฝากน่านน้ำ อรรณพ แลฤา
ยยวนาคเขยอชอก พี่ใหม่
โฉมแม่รำพึงจบ ไตรโลก
โฉมแม่ใครสงวนได้ เท้าเจ้าสงวนเอง”

นิราศกรุงเก่า มีการกล่าวถึงการฝากนางไว้กับน้ำ ปรากฏในวรรค

“ลอบนุชลอยน่านน้ำ วนวัง ไว้ฤ
ฉวยกุซังค์ฉกฝั่ง ผาดเกล้า
จะเจาะสุเมรุฝั่ง แผงแม่ ไว้แม่
เกรงพระไพโรจติเจ้า เจาะซู่ชิงชม ฯ”

เพลงฝาก ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อาร්යาม ปี พ.ศ.2555 มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับน้ำไว้ ปรากฏในวรรค

“ถ้าจะฝากความรัก ในสายน้ำที่เย็นใส ก็
กลัวความรักหนาวตาย ก่อนได้เคียงข้าง โอความรัก
เอ๋ย มันช่างมากมาย เกินจะเก็บไว้ในใจนี้”

บทเพลงนางและบทเพลงรักที่ยกตัวอย่างมา กล่าวถึงการฝากนางและการฝากรักไว้กับน้ำ โดยกล่าวในทำนองไม่ไวใจ กลัวว่าน้ำจะไม่ปลอดภัย เหมือนกัน สื่อที่ใช้ในบทเพลงนางถ่ายทอดมาสู่บทเพลงรัก อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดที่มีความแตกต่างกัน บทเพลงนาง

กล่าวการฝากนางในน้ำเพราะกลัว “นาค” แต่บทเพลงรัก ความกลัวในการฝากรักกับน้ำเพราะกลัว “ความหนาว”

1.1.3 การฝากรักกับลม

ลมเป็นสื่อที่ใช้ในการฝากที่เคลื่อนไหวได้ จึงทำให้บทเพลงนางและบทเพลงรักเลือกใช้ลมในการฝาก โดยปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ดังนี้

นิราศนรินทร์ กล่าวถึงการฝากนางไว้กับลม ปรากฏในวรรค

“โฉมควรจักฝากฟ้า ฤๅดิน ฤๅ
เกรงเทพไธรรณินทร์ ลอกเกล้า
ฝากลมเลื่อนโฉมบิน บนเล่า นะแม่
ลมจักชายชักช้า ซอกเนื้อเรียมสงวน”

เนื้อร้องบทเพลงเพลงรักเพลงคิดถึง ของ ดาวใต้ ปลายพระยา ปี พ.ศ. 2543 กล่าวถึงการฝากรักไว้กับลม ปรากฏในวรรค

“ฝากรักลมพามาหาพี่ จากใจหนึ่งเดียวดวงนี้
คิดถึงพี่ตลอดเวลา กายไกลใจชิดแนบสนิทผิงแน่น
แฟนจ๋า เมื่อยามที่อยู่ไกลตา รู้ไหมห่วงหาอาทร”

เพลงลมความคิดถึง ของ ไชโย ธนาวัฒน์ ปี พ.ศ. 2553 กล่าวถึงการฝากรักไว้กับลม ปรากฏในวรรค

“ตะวันตกดิน นกบินกลับรัง ไอหมอก จาง ๆ
ลอยมาพร้อมดวงหน้าเธอ ฝากลมพาความคิดถึงไป
กอดเธอไว้ แนบใจเสมอ ฉันรักเธอ”

ลมเป็นสื่อที่บทเพลงนางและบทเพลงรักเลือกใช้ ในการฝากเหมือนกัน ต่างกันที่บทเพลงนาง มีการกล่าวถึงการใช้ลมเป็นสื่อในเชิงไม่ไวใจในความปลอดภัย แต่ในบทเพลงรักกลับพบว่า มีการใช้ลมเป็นสื่อมากที่สุดและใช้ลมเป็นสื่อในการพัดพาความรู้สึกให้คนรักได้รับรู้

1.1.4 การฝากรักกับท้องฟ้า

ท้องฟ้าเป็นสื่อในการฝากรักที่สามารถมองเห็นได้ทุกสถานที่ พบว่าการฝากกับท้องฟ้าปรากฏในบทเพลงนางและบทเพลงรัก ซึ่งพบความเชื่อมโยง ดังนี้

นิราศนรินทร์ มีการกล่าวถึงการฝากนางไว้
กับท้องฟ้า ปรากฏในวรรค

“โฉมแม่จกฝากฟ้า เกรงอินทร หยอกนา
อินทรท่านเทอกโฉมเอา ลูฟ้า
โฉมแม่จกฝากดิน ดินท่าน แล้วแฮ
ดินฤชัดเจ้าหล้า ลูสมสองสม”

เพลงฝาก ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อาร
สยาม ปี พ.ศ. 2555 มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับ
ท้องฟ้า ปรากฏในวรรค

“ถ้าจะฝากความรักเอาไว้ที่บนฟากฟ้า ก็กลัว
เหล่าเทวดาจะมาแย่งไป”

เพลงฝากฟ้า ของ บ่าววี ปี พ.ศ.2557
มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับท้องฟ้า ปรากฏในวรรค

“ไอ้ฟ้าจ๋า ฟาคำคินนี้ ช่วยบอกเธอที่
ว่าข้าคิดถึง”

ท้องฟ้าเป็นสื่อที่ใช้ในการฝากของบท
ฝากนางและบทฝากรักเหมือนกัน แสดงให้เห็นถึง
ความสัมพันธ์ของตัวบท ซึ่งบทฝากนางในวรรณคดี
และเพลงฝาก ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อารสยาม
กล่าวถึงการฝากนางไว้กับท้องฟ้าในทำนองไม่ไวใจ
กลัวว่าท้องฟ้าจะไม่ปลอดภัยในการฝากคนรัก
เหมือนกัน ทำให้เห็นว่าบทฝากรักรับเอาขนบ
ในบทฝากนางมาใช้ แต่เพลงฝากฟ้า ของ บ่าววี
กล่าวถึงการฝากรักกับท้องฟ้าใช้ช่วยเป็นสื่อบอก
ความคิดถึงให้คนรักได้รู้ แสดงให้เห็นถึงการฝาก
ที่คงรูปแบบเดิมและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

1.1.5 การฝากรักกับดวงจันทร์

ดวงจันทร์เป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคน
ไทย ในโหราศาสตร์ไทยถือว่าพระจันทร์เป็นเทวดา
ประจำวันจันทร์ มีความสำคัญต่อน้ำขึ้นน้ำลง พบ
การใช้ดวงจันทร์เป็นสื่อในการฝาก ดังนี้

เพลงฝากใจไปกับนก ของ นานฟ้า กาฬสินธุ์
ปี พ.ศ. 2548 มีการกล่าวถึงการฝากรักโดยใช้
ดวงจันทร์เป็นสื่อ ปรากฏในวรรค

“ฝากจันทร์บนฟ้า ให้มาเป็นไฟส่องทาง
ให้เธอ อุ่นอันใดที่ใจได้เจอให้อยู่กับเธออย่างนั้น”

การฝากรักโดยใช้ดวงจันทร์เป็นสื่อใน
บทเพลง ถึงแม้การฝากนางในวรรณคดีจะไม่มี
การฝากนางกับดวงจันทร์ แต่ก็ยังสะท้อนให้เห็น
การใช้สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

1.1.6 การฝากรักกับฝน

ฝนเป็นสื่อธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นถึง
ชีวิตสังคมเกษตรกรรมของคนไทยที่ต้องรอฟ้ารอฝน
ในการเพาะปลูก ปรากฏให้เห็นถึงการใช้ฝนเป็นสื่อ
ในการฝาก ดังนี้

เพลงความคิดถึงกำลังเดินทาง ของ โก
ไข่กับนายสน ปี พ.ศ. 2557 มีการกล่าวถึงการ
ฝากรักกับฝน ปรากฏในวรรค

“ความคิดถึง ไม่ไทรก็ถึงเพราะคิดก็ถึง
แต่อยากได้ยินเสียงจิ้ง โทรมหาเวลาอยู่ไกล ฝาก
ไปกับลมกับฝนกับฟ้ามันซำเ็นไป อยากคิดแล้ว
ถึงทันใด หัวใจมันสั่งให้โทร”

การฝากนางกับฝนไม่ปรากฏในบทฝากนาง
แต่มีการกล่าวถึงในบทฝากรักว่า การฝากรัก
กับฝนนั้นช้า ไม่สามารถบอกความรู้สึกกับคนรัก
ในทันที ในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อยู่
ฝากรักของผู้คนในปัจจุบันที่เปลี่ยนมาใช้
เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยแทน

1.1.7 การฝากรักกับพืช

พืชเป็นสื่อที่ใช้ในการฝากรัก ซึ่งพืชมี
ความเกี่ยวข้องกับสังคมการเกษตรของไทย ไม่
ว่าจะเป็นปลูกพืช การทำนา ทำให้พืชมีความ
ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก พบการ
ฝากรักกับพืช ดังนี้

เพลงฝากลมส่งไลน์ ของ อุ่ม อนุญญา ปี
พ.ศ. 2559 มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับพืช
ปรากฏในวรรค

“ฝากใจไว้ในปุยพุ่ม ล่องลอยตามลงใบ
หา เลื่อนลอยหลงทางลมพา แต่คร่ำครวญไม่เคยเลื่อม
คลาย ลูเพื่อหวัง เพื่อฝันไม่ยอมแพ้พ่าย ฝากลมส่งใจ
ถึงเธอ”

การฝากรักไว้กับพืช ไม่พบในบทผาคนาง แต่พบในบทฝากรัก โดยเนื้อหาในเพลงฝากรัก จะกล่าวถึงการฝากใจไว้ในปยุ่นเนื่องจากเป็นเส้นใย ที่มาจากเมล็ดของพืชที่เคลื่อนไหวไปตามลม จึงเลือก ฝากเพื่อให้ล่องลอยส่งถึงใจคนรักให้รับรู้ สะท้อน การใช้สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

1.1.8 การฝากรักกับสัตว์

สัตว์สามารถสะท้อนการเลือกใช้สื่อใน การฝากได้เป็นอย่างดี พบการฝาก ดังนี้

เพลงคืนอาลัย ของ ทิดเชียง เสียงเสนห์ ปี พ.ศ. 2552 มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับสัตว์ ปรากฏในวรรค

“ทุกขหรือโศกแล้วแต่โชคชะตา ไปดาบหน้า หางเงินสักก้อน สัญญากลับมาแน่นอน ทนกดหมอน ลักสองสามปี พุยเอ๋ย ฝากแฟนไว้ด้วย จงช่วย ปลอบแฟนข้าที”

เพลงริมฝั่งหนองหาน ของ มนต์แคน แก่นคูน ปี พ.ศ.2557 มีการกล่าวถึงการฝากรักไว้กับสัตว์ ปรากฏในวรรค

“ฟ้างามยามแสงข้างทุ่งหนองหาน เป็นสี โศกโศก ส่งใจกับนก ไปบอกคนงาม เจ้าสินานวล ของอ้าย คั่น บ่ ลืมไลฮักและถ้อยคำ อยากให้กลับ ลำ คั่นทุ่งหนองหาน”

การฝากความรักไว้กับสัตว์ไม่พบในบท ผาคนางแต่พบในบทฝากรัก ซึ่งบทฝากรักในเพลงที่ ใช้สัตว์เป็นสื่อ มักใช้สัตว์ที่มีการเคลื่อนที่ได้ไกล โดยพบการใช้นกเป็นสื่อ เนื่องจากนกสามารถบิน ไปที่ไหนก็ได้ และมีการฝากรักไว้กับกระบือ เนื่องจากกระบือเป็นสัตว์เลี้ยงในสังคมการเกษตร ที่ต้องใช้สัตว์เป็นแรงงานและอยู่ใกล้คนรัก ในขณะที่ต้องห่างไกลจึงเลือกไว้ใจให้กระบือช่วย ดูแลคนรักแทนตนเอง

1.2 การฝากรักตามความเชื่อทางศาสนา

ศาสนาและความเชื่อ มีอิทธิพลในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนความเชื่อเรื่อง ศาสนา เทพเจ้า หรือวิญญาณ ปรากฏในบทผาคนาง

และบทฝากรัก เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างตัวบท จึงเปรียบเทียบให้เห็นได้ ดังนี้

นิราศนรินทร์ มีการกล่าวถึงบทผาคนาง ที่ฝากไว้กับความเชื่อทางศาสนา ปรากฏไว้ใน วรรค

“ฝากอุมาสมรมแม่แล้ ลักขมิ เล่านา
ทราบสวยมภูจักรี เกลือกไกล้
เรียมคิดจบจนตรี โลกล่วง แล้วแม่
โฉมฝากใจแม่ได้ ยิ่งด้วยใครครอง”

เพลงคืนอาลัย ของ ทิดเชียง เสียงเสนห์ ปี พ.ศ. 2552 มีการกล่าวถึงบทฝากรักที่ฝากไว้ตาม ความเชื่อทางศาสนา ปรากฏในวรรค

“ผีเรือนเหี้ย เจ้าเขา ป่า จงรักษา น่องข้านี้ ขอฝากพระแม่ธรณี ช่วยที่ย่อยให้มิผองภัย”

การฝากรักตามความเชื่อทางศาสนา ปรากฏให้ เห็นความเชื่อมโยงของตัวบทที่มีการฝากไว้กับ ความเชื่อทางศาสนาเหมือนกัน แต่สื่อที่ใช้ในการฝาก มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยบทผาคนางจะฝากนาง ไว้กับเทพเจ้าที่เป็นสตรีเพศ แต่ไม่ไว้ใจสวามีของ เทพที่เป็นบุรุษเพศจะมาพบเข้าและคิดล่วงเกินนาง อีกทั้งมีการกล่าวอีกว่าคิดจนจบทั้งสามโลกแล้ว ยังไม่รู้ว่าจะเลือกฝากนางไว้ที่ใด แต่ในบทฝากรัก มีการฝากคนรักไว้กับ ผีบ้านผีเรือน เจ้าป่าเจ้าเขา พระแม่ธรณี ใช้ช่วยดูแลปกป้องคุ้มครอง โดยที่ไม่มีความคลางแคลงใจ

1.3 การฝากรักกับใจของคนรัก

การฝากเอาไว้ในใจของคนรัก เป็นการฝากที่ ผู้ประพันธ์ไว้อย่างมากที่สุด โดยปรากฏให้เห็นถึงการ ฝากไว้กับใจของคนรัก ดังนี้ โคลงกำสรวลศรีปราชญ์ เป็นบทวรรณคดีที่มีการกล่าวถึงการฝากนางไว้กับ ใจของนางเอง ปรากฏในวรรค

“โฉมแม่ฝากน่านน้ำ อรรณพ แลภา
เยียวนาคเขยชมอก พี่ใหม่
โฉมแม่รำพึงจบ จอมสวาท ภูเอ๋ย
โฉมแม่ใครสงวนได้ เท่าเจ้าสงวนเอง”

นิราศนรินทร์ เป็นบทพรรณคดีที่มีการกล่าวถึง
การฝากนางไว้กับใจของนางเอง ปรากฏในวรรค

“ฝากอุมาสมรแม่แล้ ลักขมี เล่านา
ทราบสวามภูวจักรี เกลือกใกล้
เรียมคิดจขบจนตรี โลกล่วง แล้วแม่
โถมฝากใจแม่ได้ ยิ่งด้วยใครครอง”

นิราศกรุงเก่า เป็นบทพรรณคดีที่มีการ
กล่าวถึงการฝากนางไว้กับใจของนางเอง ปรากฏใน
วรรค

“เดียวงามสามแผ่นอ้าง อาจระวัง ได้ฤ
โหมบ่ควรฝากฝั่ง โลกหล้า
ฝากใจแม่เรียมหวัง ใจอ่อน ใจเอ๋ย
ดีกว่าฝากดินฟ้า ฝากเจ้าใจดี ฯ”

เพลงฝาก ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อารสยาม ปี
พ.ศ.2555 เป็นบทเพลงที่มีการกล่าวถึงบทฝากรักที่
ฝากไว้กับใจของนางเอง ปรากฏในวรรค

“ขอฝากความรักเอาไว้ ในใจของเธอ ฝากฟ้า
ฝากดิน ฝากน้ำ ก็ไม่ปลอดภัย ขอฝากความรัก
เอาไว้ ในหัวใจเธอ”

การฝากไว้กับใจของคนรัก มีการกล่าวถึงสิ่ง
ต่าง ๆ แต่เกิดความไม่ไว้วางใจ สุดท้ายเลือกฝากไว้
กับใจคนรักเอง พบในบทฝากนางและบทฝากรัก
มีการนำขนบทฝากนางในวรรคดีมาใส่ไว้ใน
บทฝากรักที่เป็นบทเพลง ทำให้เห็นความสัมพันธ์
ที่เชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทที่มีอยู่ก่อนแล้ว ถ่ายทอด
มายังตัวบทใหม่ตามแนวคิดสหบท

1.4 การฝากรักกับคน

การฝากรักไว้กับคน ปรากฏให้เห็นในบท
ฝากรัก ดังนี้

เพลงฝากแฟนผมด้วย ของ เดวิด อินธี ปี
พ.ศ. 2549 มีคำสื่ออารมณ์สงสาร เห็นใจ

“ฝากแฟนผมด้วย ช่วยดูแลน้องเขาที หาก
น้องทำตัวไม่ดี พี่อย่าเพิ่งใจร้อน แฟนผมคนนี้ ยัง
เด็กค่อนข้างซึ้งอ่อน ให้เอาน้ำเย็นลูบก่อน แล้วพี่
ค่อยสอนก็ได้”

น้องเขาทิ้งผมไปหาพี่ คนนี้ผมอยากฝากไว้
รักน้องเขาเท่าผมได้ไหม ลูกผู้ชายขอกัน”

การฝากรักไว้กับคนไม่พบในบทฝากนางแต่
พบในบทฝากรัก มีการแสดงความห่วงใยต่อคนรัก
แต่เป็นการฝากที่ผู้ฝากจำใจฝากคนรักให้คนอื่น
ดูแล

1.5 การฝากรักกับบทเพลง

เพลงเป็นสื่อในการฝากที่สามารถถ่ายทอด
อารมณ์ให้กับคนรักได้รับรู้ พบการฝาก ดังนี้

เพลงฝากเพลงลอยลม ของ ต่าย อรทัย ปี
พ.ศ. 2556 มีการกล่าวถึงการฝากรักไปกับบทเพลง
ปรากฏในวรรค

“ฝากเพลงนี้มาช่วยย้ำเตือน อย่าลืมอย่า
เลือน น้ำคำเคยสัญญา เห็นใบไม้ร่วง กิ่งเฉาโรย
รา ออกลักร้าวใจเจียนบ้า หวันรักจะลบลอย”

เพลงรอเจ้ากลับมา ของ แชมป์ อุดรศิลป์ ปี
พ.ศ. 2560 มีการกล่าวถึงการฝากรักไปกับบทเพลง
ปรากฏในวรรค

“ฝากบทเพลงนี้ส่งไปแทนใจของอ้ายว่า
คิดถึงเจ้าหลาย กลับมาหาอ้ายเด้อหล่า เจ้าอยู่ใส”

การฝากรักไปกับบทเพลงไม่พบในบท ฝาก
นางแต่พบในบทฝากรัก เป็นการใช้สื่อในการฝากที่
เปลี่ยนแปลงไปจากบทฝากนาง เนื่องจากเพลง
เป็นสื่อที่ใช้ในการฟังเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ไม่ว่าจะ
เป็นความรัก ความคิดถึง ความห่วงใย ที่ได้รับ
ความนิยมในปัจจุบันมากกว่าบทกลอน การฝากรักไป
กับบทเพลง เพื่อให้คนรักได้ฟัง เป็นการเปลี่ยนแปลง
ที่อาศัยรูปแบบในการฝาก จากวรรคดีบทร้อยกรอง
มาเป็นบทร้อยแก้วแต่ยังมีการใช้คำที่มีสัมผัส
คล้องจองคล้ายกับบทร้อยแก้ว และใช้สื่อที่
เปลี่ยนแปลงไปตามนิยมและบริบทของสังคม

1.6 การฝากรักกับสิ่งของ

การฝากรักโดยใช้สื่อเป็นสิ่งของปรากฏให้
เห็นในบทเพลง ดังนี้

เนื้อร้องบทเพลงเพลงรักเพลงคิดถึง ของ ดาว
ใต้ ปลายพระยา ปี พ.ศ. 2543 ปรากฏในวรรค

*“จงเชื่อใจน้อง ไม่มีสองรักแท้แน่นอน ผাগใจ
ไปอยู่ใต้หมอน ให้พี่ทอดถอนแทนสาว”*

การฝากรักกับสิ่งของไม่พบในบทผากนางแต่พบในบทผากรัก สิ่งของที่ใช้ในการฝากมักเป็น
สิ่งของแทนใจหรือแทนตัวตนของผู้ให้ ในเพลงนี้
จะกล่าวถึง หมอน ที่ใช้ในการฝากรัก โดยผากใจ
ของผู้ให้ไปอยู่ใต้หมอนที่คนรักใช้หนุนใต้หรือ
ทอดถอนแทนตนเอง

1.7 การฝากรักกับคำพูด

การพูดเป็นการสื่อสารให้ผู้ฟังได้เข้าใจถึงสิ่งที่
กำลังจะกล่าว ไม่ว่าจะเป็น อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด
ความต้องการ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้ฟังได้รับรู้ พบ
การฝากกับคำพูด ดังนี้

เพลงผากใจไปกับนก ของ น่านฟ้า กาฬสินธุ์ ปี
พ.ศ. 2548 มีการกล่าวถึงการฝากรักไปกับคำพูด
ปรากฏในวรรค

*“ผากคำที่ปากเธอ ว่ารักเธอจนหมด
หัวใจ ส่งความคิดถึง บวกกับหนึ่งความห่วงใย ถึง
ห่างกันเพียงใด ไม่เคยเสื่อมค่าสัญญา”*

การฝากรักไว้กับคำพูดไม่พบในบทผากนางแต่พบในบทผากรัก เป็นใช้คำพูดเป็นสื่อในการฝากรักให้
คนรักได้รับรู้ เป็นการสื่อสารโดยใช้คำพูดบอกฝากรัก
ออกไปตรง ๆ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา

1.8 การฝากรักไปกับเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยี

สื่อที่ใช้ในการฝากรักถึงแม้จะเปลี่ยนไปตาม
บริบททางสังคม เช่น บทผากรักผ่านสื่อออนไลน์
การฝากรักผ่านโทรศัพท์ ซึ่งพบการฝากรัก
เครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยี ดังนี้

เพลงความคิดถึงกำลังเดินทาง ของ โกไข่กับ
นายสน ปี พ.ศ. 2557 มีการกล่าวถึงการฝากรักโดย
ใช้การสื่อสารทางโทรศัพท์ ปรากฏในวรรค

*“ผากไปกับลมกับฝนกับฟ้ามันเข้ากันไป
อยากคิดแล้วถึงทันใด หัวใจมันสั่งให้โทร”*

เพลงฝากลมส่งไลน์ ของ อุ่ม อนุรักษ์ ปี
พ.ศ. 2559 มีการกล่าวถึงการฝากรักโดยใช้แอป

พลิเคชันไลน์ (Line) เป็นสื่อในการฝากรัก ปรากฏ
ในวรรค

*“ผากคำขาดไปทางไลน์ จากใจสู่ไลน์ของเธอ
เซลฟี่บนหลังควาย บรรจงส่งไลน์ถึงเธอ”*

เพลงสื่อรักออนไลน์ ของ เปิ้ล ปทุมราช
อาร์สยาม ปี พ.ศ. 2560 มีการกล่าวถึงบทผาก
รักโดยใช้ แอปพลิเคชัน (Application) เฟซบุ๊ก
(Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม
(Instagram) เป็นสื่อในการฝากรัก ปรากฏใน
วรรค

*“สื่อความรักมาทางออนไลน์ ผากหัวใจเก็บ
เอาไว้ให้คนดี ส่งทางเฟซทางไลน์ทั้งไอจี ผาก
หัวใจของพี่เก็บเอาไว้ อยากให้รู้ว่าฉันรักเธอ จะ
ไม่ปล่อยทิ้งเธอไปชอบใคร จึงสื่อรักมาทางโลก
ออนไลน์ ช่วยเปิดใจรับฉันไว้ได้ไหมเธอ ช่วยเปิดใจรับ
ฉันไว้สักคน”*

การฝากรักโดยใช้เครื่องมือสื่อสารทาง
เทคโนโลยี เช่น สื่อออนไลน์หรือการสื่อสารทาง
โทรศัพท์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายใน
ปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงสื่อที่ใช้ฝากรักที่
เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม เป็นสังคมยุค
ดิจิทัลที่ต้องการความรวดเร็ว ทำให้คนรักได้รับ
รับรู้ถึงสิ่งที่พยายามจะสื่อได้ทันที ไม่ต้องฝากฝน
ฝากฟ้า ผากธรรมชาติเหมือนในอดีต

2. ปัจจัยที่ใช้ประกอบสร้างบทผากรักในบทเพลงลูกทุ่งไทย

เพลงเกิดจากหลายปัจจัยที่ใช้ประกอบสร้าง
เช่น ประสบการณ์ ขนบธรรมเนียมค่านิยมต่าง ๆ
หรือแม้แต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงสู่สายตาสาธารณชน
ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้

2.1 ประสบการณ์

ประสบการณ์ของผู้ประพันธ์เพลง มีส่วนสำคัญใน
การสร้างตัวบทใหม่เป็นการต่อยอด โดยอาศัย
แนวคิด สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีที่ผ่าน

กาลเวลาหลอมรวมเป็นตัวบทใหม่ แนวคิดสหบท
เชื่อว่าในยุคสังคมหลังสมัยใหม่ไม่มีตัวบทใดที่จะ
สร้างขึ้นโดยไม่อาศัยตัวบทเก่าที่มีอยู่ก่อนแล้ว
แม้ว่าผู้ประพันธ์เพลงจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่ก็
ต้องเคยรับรู้ เคยได้ยิน เคยอ่าน หรือสิ่งต่าง ๆ
จากตัวบทที่มีอยู่ก่อนแล้วประกอบสร้างตัวบทใหม่
เช่น บทเพลงรักที่ใช้ลมเป็นสื่อ พบมากที่สุด
ในบทเพลงรักที่ผู้วิจัยศึกษา อีกทั้งยังพบการใช้ลม
เป็นสื่อในบทเพลงในวรรณคดี เรื่องนิราศนรินทร์
ที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
ในวรรณคดี

“โฉมควรจักฝากฟ้าภูผาดิน ดีฤ
เกรงเทพไถ้ธรณินทร์ ลอบกล้ำ
ฝากลมเลื่อนโฉมบินบนเล่า นะแม่
ลมจะขายชู้ข้า ชอกเนื้อ
เรียมสงวน”

นิราศนรินทร์แสดงให้เห็นว่า การใช้ลมเป็น
สื่อในการฝากไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ แต่เป็นสิ่งที่เคย
เกิดขึ้นแล้วในวรรณคดีและพัฒนาตามยุคสมัย
กลายมาเป็นบทเพลงรักที่ให้ลมเป็นสื่อในบทเพลง
ลูกทุ่งไทย ดังนี้

บทเพลงเพลงรักที่ผู้วิจัยเลือกมีเพลงที่ใช้
ลมเป็นสื่อมากที่สุดถึง 8 เพลง ได้แก่

- 1) เพลงเพลงรักเพลงคิดถึง
ของ ดาวใต้ ปลายพระยา พ.ศ. 2543
- 2) เพลงวอนลมเกี้ยวใจ
ของ สลา คุณวุฒิ พ.ศ. 2546
- 3) เพลงลมความคิดถึง
ของ ไชโย ธนาวัฒน์ พ.ศ. 2553
- 4) เพลงฝากลมหนาว
ของ หนูมิเตอร์ พ.ศ. 2555
- 5) เพลงทวงรักฝากลม
ของ โบเพิร์น สุทธิยา พ.ศ. 2557
- 6) เพลงวอนลมฝากรัก
ของ เปาวลี พรพิมล พ.ศ. 2558

7) เพลงฝากลมส่งไลน์
ของ อัมม์ อนุญา พ.ศ. 2559

8) เพลงกลับมาได้บ่
ของ อาม ชูติมา พ.ศ. 2560

เพลงที่มีบทเพลงรักที่ใช้ลมเป็นสื่อที่ได้รับการ
ถ่ายทอดมาจากบทเพลงน่ายังปรากฏให้เห็นอยู่
แม้ว่ายุคสมัยและบริบทของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป
แต่การฝากรักกับลมก็ยังได้รับความนิยม ถูกผลิต
และปรากฏให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 ขบวนการฝากนาง

การฝากนางไว้กับใจของนางเองเป็นชนบใน
การฝากนางในวรรณคดี ซึ่งไม่ว่าจะกล่าวถึงการ
ฝากนางไว้ยังสถานที่ต่าง ๆ ที่อยากจะฝากนาง ไว้
หลายที่ด้วยกันให้ดูแลรักษานางอันเป็นที่รัก เช่น
ฝากธรรมชาติ แผ่นดิน สายน้ำ ท้องฟ้า ฝากตาม
ความเชื่อทางศาสนา พระอินทร์ พระแม่อุมา
พระลักษมี พระแม่ธรณี แต่ก็กลัวว่านางจะ
ไม่ปลอดภัย จึงฝากใจนางไว้กับตัวของนางเอง
ให้ดูแลรักษาใจของตนเองให้ดี เพื่อไม่ให้ใคร
ครอบครองใจของนางได้ บทเพลงรักที่ใช้แนวคิด
ตามขบวนการฝากนาง ปรากฏให้เห็นใน เพลงฝาก
ของ พจน์ สุวรรณพันธ์ อารีย์สยาม ปี พ.ศ. 2555
ที่นำชนบทฝากนางมาใช้ดัดแปลงเป็นผลงานเพลง
ทำให้เกิดตัวบทขึ้นใหม่ ที่มีความเปลี่ยนแปลงและ
พัฒนาระหว่างบทเพลงฝากนางในวรรณคดีในอดีตกับ
บทเพลงรักในเพลงลูกทุ่งไทยในปัจจุบัน ในเนื้อร้อง
ปรากฏการฝากเอาไว้ในใจของคนรักที่เป็นชนบ
ในการฝากนางมาใช้ ดังนี้

“ถ้าจะฝากความรัก เอาไว้ในผืนแผ่นดิน ก็
กลัวแมลงกัดกิน จนรักสิ้นใจ ฝากฟ้า ฝากดิน ฝาก
น้ำ ก็ไม่ปลอดภัย ขอฝากความรักเอาไว้ในใจของ
เธอ”

เพลงฝาก ไม่ได้เกิดความคิดที่แปลกใหม่
แต่อาศัยความเกี่ยวข้องจากตัวบทที่มีอยู่ก่อนแล้ว
เช่น ชนบในการแต่งวรรณคดีบทเพลงน่าย ที่กล่าวถึง
การฝากกับสิ่งต่าง ๆ ไว้มากมาย แต่สุดท้ายเลือกที่จะ

ฝากไว้กับใจคนรักเองซึ่งเป็นสิ่งที่คิดว่าปลอดภัยมากที่สุด ให้นางดูแลรักษาใจของตนเอง

2.3 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สรรค์สร้างโลกปัจจุบันและอนาคต เทคโนโลยีพัฒนาไปพร้อมกับโลก แต่ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางใด สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงและปฏิเสธไม่ได้ คือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงทำให้มนุษย์สร้างหลากหลายสิ่งขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารช่วยให้การติดต่อสื่อสารง่ายขึ้น

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสื่อที่ใช้ในการฝาก เนื่องจากในสมัยก่อน ไม่มีการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้าจึงทำให้เกิดการฝากตามรูปแบบของบทฝากนางในวรรณคดีต้องอาศัยสิ่งรอบตัว ธรรมชาติ ความเชื่อตามศาสนาในการฝาก แต่เมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าสื่อในการฝากรักจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม เทคโนโลยีพัฒนาการติดต่อสื่อสารให้ง่ายขึ้น และได้รับความนิยมในปัจจุบัน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลไปยังการแต่งเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำบริบทของสังคม เช่น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็วมาใส่ในบทเพลง เช่น เพลงสื่อรักออนไลน์ ของ เปิ้ล ปทุมราช อาร์สยาม ปี พ.ศ. 2560 มีการกล่าวถึงบทฝากรักโดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการฝากรัก ปรากฏในวรรค

“สื่อความรักมาทางออนไลน์ ฝากหัวใจเก็บเอาไว้ให้คนดี ส่งทางเฟซทางไลน์ทั้งไอจี ฝากหัวใจของพี่เก็บเอาไว้ อยากให้รู้ว่าฉันรักเธอ จะไม่ปล่อยทิ้งเธอไปขอบใคร จึงสื่อรักมาทางโลกออนไลน์ ช่วยเปิดใจรับฉันไว้ได้ไหมเธอช่วยเปิดใจรับฉันไว้สักคน”

เนื้อหาเพลงสื่อรักออนไลน์ มีการกล่าวถึงการฝากรักโดยใช้แอปพลิเคชัน (Application) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) เนื่องจากการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและยังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

ปัจจุบันสังคมเทคโนโลยีการสื่อสารมีความรวดเร็วและสามารถส่งให้ถึงคนรักได้ในทันที ต่างจากการฝากฟ้า ฝากลม ในสมัยก่อนที่ไม่ทราบว่าจะสามารถสื่อถึงคนรักได้หรือไม่ ทำให้ผู้ส่งมั่นใจในการฝากรักกับเทคโนโลยีมากกว่าการฝากรักกับธรรมชาติ ทำให้สื่อที่ใช้ในการฝากรักเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร

อภิปรายผล

สทบทในบทฝากรักในเพลงลูกทุ่งไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาจากบทกวีที่มีบทฝากนาง มีสาระสำคัญคือ การฝากนางไว้กับฟ้า ดิน ลม น้ำ ก็ไม่น่าไว้วางใจเท่ากับฝากให้นางดูแลรักษาใจของตนเอง มาเป็นเพลงลูกทุ่งไทยที่มีทั้งเนื้อหาการฝากรักเมื่อต้องห่างกันไกล และมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นการฝากความรัก ความคิดถึง ความห่วงใย ผ่านสื่อกลางไปหาผู้เป็นที่รัก มีการเพิ่มการฝากรักที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ซึ่งในเนื้อร้องใช้คำแทนคนรัก เช่น เธอ ผู้สาว อ้าย คนดี เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากตัววรรณคดีที่มีการฝากความรักถึงนางอันเป็นที่รักที่เป็นเพศหญิงเพียงอย่างเดียว เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของตัวบทกวีที่เป็นบทฝากนางในวรรณคดี และตัวบทใหม่ที่เป็นบทฝากรักในบทเพลงลูกทุ่งไทย โดยการใช้อุปมาในการฝากรักที่หลากหลาย มีทั้งสื่อการฝากรักที่ยังคงรูปแบบเดิมและเปลี่ยนแปลงไป โดยสื่อที่ใช้ในการฝากรักที่พบมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย คือ การฝากรักกับลม มี 8 เพลง การฝากรักกับบทเพลง มี 5 เพลง การฝากรักกับสัตว์ และเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีมีอย่างละ 3 เพลง การฝากรักกับท้องฟ้า มี 2 เพลง การฝากรักกับดิน การฝากรักกับน้ำ การฝากรักกับดวงจันทร์ การฝากรักกับฝน การฝากรักกับพืช การฝากรักตามความเชื่อทางศาสนา การฝากไว้กับใจของคนรัก การฝากรักกับคน การฝากความรัก

กับสิ่งของ และการฝากความรักกับคำพูด มีอย่างละ 1 เพลง

ความแตกต่างของสื่อที่ปรากฏในบทเพลงรักแต่ไม่ปรากฏให้เห็นในบทผกานาง มีดังนี้ ดวงจันทร์ ฝน พืช สัตว์ คน บทเพลง สิ่งของ คำพูด เทคโนโลยี เนื่องจากบทผกานางต้องการแสดงให้เห็นถึงความงามของนางอันเป็นที่รักที่ใคร ๆ อยากที่จะครอบครอง จนไม่สามารถที่จะไว้ใจใครได้ จึงต้องเลือกสถานที่ฝากนางที่ยิ่งใหญ่ เกินจริง เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญและแสดงให้เห็นถึงความรักที่ทวีมิให้ต่อนางอันเป็นที่รัก แต่บทเพลงรักส่วนใหญ่เป็นการฝากที่ไม่เน้นความยิ่งใหญ่หรือสิ่งเกินจริง แต่เน้นสิ่งใกล้ตัวที่สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกถึงคนรักได้รับรู้ เช่น ข้าวของเครื่องใช้ที่ให้แทนใจให้คนรักระลึกถึง บทเพลงที่ฝากให้คนรักได้ฟัง สัตว์เลี้ยงที่อยู่ใกล้คนรัก หรือสัตว์สามารถเดินทางได้อิสระ เช่น นก คำพูดแทนใจให้คนรักระลึกถึงเทคโนโลยีที่สามารถสื่อความรักได้ทันที เป็นต้น

การศึกษาบทผกานางและบทเพลงรักทำให้พบว่ามุมมองในเรื่องความรักของคนในแต่ละยุคสมัยมีความเปลี่ยนแปลงไป เช่น บทผกานางในวรรณคดีมองความรักเป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่สามารถรับรู้ได้ด้วยใจ แต่ในบทเพลงรักในเพลงลูกทุ่งไทย มองความรักเหมือนสิ่งมีชีวิต เห็นได้จากเพลงที่กล่าวว่า กลัวแมลงกัดกินใจ กลัวความรักหนาวตาย เป็นต้น

บริบทที่ใช้ประกอบสร้างบทเพลงรักในบทเพลง มีดังนี้ ประสบการณ์ ไม่ว่าจะเคยได้ยิน ได้อ่าน ได้เห็น โดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ไม่ว่าผู้ประพันธ์เพลงจะรู้หรือไม่รู้ แต่การสร้างตัวบทใหม่ ต้องมีการเชื่อมโยงตัวบทเก่าที่มีอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ยุคหลังสมัยใหม่จะมีการสร้างตัวบทใหม่หรือมีความเป็นเอกเทศ โดยที่ไม่เชื่อมโยงตัวบทเก่าเลย (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2552 : 122)

ขนบการฝากนาง การฝากนางไว้กับใจของนางเองกลายเป็นขนบในการฝากนางในวรรณคดี

เพราะไม่ว่าจะกล่าวถึงการฝากนางไว้ยังสถานที่ต่าง ๆ ที่อยากจะฝากนางไว้หลายที่ด้วยกัน เช่น ฝากธรรมชาติ แผ่นดิน สายน้ำ ท้องฟ้า ฝากตามความเชื่อทางศาสนา พระอินทร์ พระพรหม พระอิศวร พระแม่อุมา พระลักษมี พระแม่ธรณี แต่ก็กลัวว่านางจะไม่ปลอดภัย จึงฝากใจนางไว้กับตัวของนางเอง เพื่อไม่ให้ใครครอบครองใจของนางได้ และเนื่องจากคนไทยให้การเคารพครูผู้เป็นต้นแบบในการประพันธ์ขนบในการฝากนางจึงกลายเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาในบทผกานาง และความคิดนี้ส่งผลมาถึงบทเพลงรักในเพลงลูกทุ่งไทย บทผกานางเป็นจึงเป็นต้นแบบสำคัญของบทเพลงรัก

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสื่อที่ใช้ในการฝากรัก เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้า จึงทำให้เกิดการฝากตามรูปแบบของบทผกานางในวรรณคดีที่อาศัยสิ่งรอบตัว ธรรมชาติ ความเชื่อตามศาสนาในการฝาก แต่เมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าสื่อในการฝากรักจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ตามการติดต่อสื่อสารที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น เช่น การสื่อสารทางโทรศัพท์ การใช้สื่อออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชัน (Application) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) ตามความนิยมในปัจจุบัน เพราะสังคมเทคโนโลยีการสื่อสารมีความรวดเร็วและสามารถส่งไปถึงคนรักได้ในทันที ต่างจากสื่อในอดีตที่ไม่สามารถรู้ว่าจะสื่อถึงคนรักได้หรือไม่ ทำให้ผู้ส่งมั่นใจในการฝากมากกว่า

การวิจัยทำให้พบความเชื่อมโยงบทเพลงรักในบทเพลงกับบทผกานางในวรรณคดีตามแนวคิดสหบท ไม่ว่าจะเป็นสื่อที่ใช้ในการฝากที่สะท้อนแนวคิด ความเชื่อ และบริบทของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสื่อเดิมที่ยังใช้ในการถึงถึงการฝากนางในบทกลอน เช่น ธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ท้องฟ้า ดวงจันทร์ ที่สะท้อนสังคมยุคก่อนที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยใน

สมัยก่อนที่ต้องคอยฟ้า คอยน้ำ คอยฝน เพื่อใช้ในการเพาะปลูกและดำรงชีพ ทั้งการดูดวงจันทร์ เพื่อดูข้างขึ้นข้างแรม มีผลต่อน้ำขึ้นน้ำลง ทำให้ธรรมชาติมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ผู้คนต้องอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต ความเชื่อทางศาสนา เช่น เจ้าป่าเจ้าเขา ผีบ้านผีเรือน เทพเจ้า พระอินทร์ พระอิศวร พระนารายณ์ พระแม่อุมา พระลักษมี ที่สะท้อนความเชื่อที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในชีวิตของคนไทย การกราบไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้เทพเจ้าให้ได้รับการคุ้มครอง หรือขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ คนไทยในสมัยก่อนเกรงกลัวสิ่งที่มองไม่เห็น เมื่อจะทำอะไรจะต้องมีการกราบไหว้บูชาหรือขอขมาในสิ่งที่ทำลงไป เพื่อให้งานที่ทำราบรื่นไร้อุปสรรค

การใช้สื่อในการฝากรักที่มีความเชื่อมโยงตามแนวคิดสหกัมกับบทผกานาง ที่สะท้อนคุณค่าแนวคิด อิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนไทย และ การใช้สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม และยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความเชื่อ หรือแม้แต่สิ่งของเครื่องใช้ในปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้การใช้สื่อในการฝากรักปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้น บทผกานางที่ใช้สื่อเดิมที่ปรากฏให้เห็นในวรรณคดี ก็ยังมีให้เห็นในบทผกานางในบทเพลงลูกทุ่งไทย ในปัจจุบันและเพลงผกานางก็ยังได้รับความนิยม และถูกผลิตอยู่เรื่อย ๆ

เอกสารอ้างอิง

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). *ด้วยแสงแห่งวรรณคดี เปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ

บุญรศมี ฉิมอินทร์

อุบาสิกา วัดปริณายกวรวิหาร กรุงเทพมหานคร,

Email: kidtuengtawan@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาชีวประวัติของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ 2) เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ

การวิจัยพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนานอกจากบันทึกหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงไว้ ยังได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ โดยเฉพาะเรื่องราวของพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา เรื่องราวของอุบาสิกานั้นที่ปรากฏมีจำนวนไม่น้อย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ อุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่ายอดเยี่ยมหรือเป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ในด้านต่าง ๆ นั้นมีจำนวน 10 คน อุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะนั้นล้วนเป็นอริยบุคคล จึงมีบทบาทในการครองตน คือ ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้รู้จักตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ ไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว และมีบทบาทในการครองธรรม คือดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ทั้งได้ทำหน้าที่อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ในเวลาเดียวกันก็เป็นผู้ปฏิบัติธรรม และบางคนก็เผยแผ่ธรรมควบคู่กันไปด้วย อุบาสิกาเหล่านั้นจึงมีเรื่องราวที่น่าประทับใจควรแก่การยกย่อง และมีคตินิยมอันเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: คัมภีร์พระพุทธศาสนา, อุบาสิกา, เอตทัคคะ, คตินิยม

Buddhism Moral Teachings in Lay-follower Archetypes

Boonyarat Chim-in

Female Lay-Followers of Buddha Pari Nayok Worawihan temple,

Email: kidtuengtawan@yahoo.com

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the history of Buddhist lay-women named as being the ‘foremost’ and 2) analyze and propose the moral teachings of those lay-women.

It was clearly found that in Buddhist scriptures that the Lord Buddha’s sets of moral teachings also include stories about men, events and places such as the stories of the four assembly concerning Buddhist monks, women priests, lay-women and men. Retrospectively, ten archetype lay-women were selected, praised, and named as the ‘foremost’.

In Buddhism, those who were given the foremost rank must live their life through the moral ways according to the Lord Buddha’s teachings and self-realization and self-controlled are the crucial elements of it. The lay-women were encouraged to show their religious support by practicing and propagating Buddhism. Suffice it to say that those Buddhist lay-women provided exceptional meaningful roles of moral teachings and should be admired for it.

Keywords: Buddhist Scriptures, lay women named as being ‘foremost’, moral teachings.

บทนำ

อุบาสิกา คือ ผู้หญิงผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย หรือผู้หญิงผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ได้แสดงตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยการประกาศตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง อุบาสิกาจึงเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

พระพุทธองค์ทรงชี้แนะหลักการปฏิบัติ ในฐานะผู้ใกล้พระรัตนตรัยหรือผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา (ส.ม. (ไทย) 19/1033/554).¹ ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของอุบาสก (รวมถึงอุบาสิกาด้วย ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่า อุบาสิกา) ว่ามีอยู่ 5 ประการคือ

1. เป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง คือ ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ และถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ

2. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล คือ

2.1 เว้นจากฆ่าสัตว์

2.2 เว้นจากลักทรัพย์

2.3 เว้นจากประพฤติดีในกาม

2.4 เว้นจากพูดเท็จ

2.5 เว้นจากเสพสุราเมรัยและสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุแห่งความประมาท

3. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อว่าธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสเป็นจริง ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์จริง และเป็นศาสดาเอกของโลกจริง ๆ

4. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ จึงให้ได้โดยไม่มีความรู้สึกตระหนี่หวงแหน ไม่ปรารถนาผลตอบแทนหรือเอาคืน ให้เพื่อหวังเกื้อกูล หวังเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสุข

5. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา จึงมีศรัทธาที่ถูกต้อง ไม่ผิดพลาดกลายเป็นความมกมาย เพราะปัญญาทำให้ประพฤติดีได้ตามหลักการ คือ ไม่ละเมิดต่อชีวิต ต่อทรัพย์สิน ต่อของรักของหวง

ไม่ใช้วาจาละเมิดเพราะเห็นแก่ตนและมุ่งทำลายผู้อื่น และไม่ตกไปในอำนาจของสิ่งเสพติด ปัญญาทำให้มีจาคะที่เป็นความสละแท้จริงได้ เพราะปัญญาทำให้เข้าใจโลกและชีวิต

อุบาสิกาประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดี 5 ประการดังกล่าว และจะต้องประกอบอาชีพสุจริต คือละมิจฉาชีพ มีความขยันหมั่นเพียร นอกจากนี้พระพุทธองค์ทรงกล่าวว่า อุบาสิกาไม่ควรประกอบอาชีพ 5 ประเภท คือ

1. การค้าขายคัสตราวุธ เป็นเหตุให้ทำความผิดก่อโทษแก่ผู้อื่นได้

2. การค้าขายสัตว์ ในที่นี้หมายถึง การค้ำมนุษย์ ทำให้มนุษย์หมดอิสรภาพและสูญเสียความเป็นมนุษย์ ทั้งผู้ขายและผู้ถูกขาย

3. การค้าขายเนื้อ เป็นเหตุให้ต้องฆ่าสัตว์

4. การค้าขายของมีนเมา เป็นเหตุให้มีการดื่มหรือการเสพทำให้เกิดความประมาท

5. การค้าขายยาพิษ เป็นการใช้ทำลายต่อสิ่งมีชีวิต

การค้าขาย 5 ประการนี้ อุบาสิกาไม่ควรทำทั้งด้วยตนเอง และไม่ควรชักชวนบุคคลอื่นให้ทำด้วย (อง.ปญจก. (ไทย) 22/177/295.)

อุบาสิกาควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญในพระพุทธศาสนาด้วย (อง.สตตก. (ไทย) 23/29/44.) ธรรม 7 ประการ คือ

1. ไม่ละเลยการเยี่ยมเยือนพระภิกษุ

2. ไม่ละเลยการฟังธรรม

3. ศึกษาในอริยศีล (ศีล 5 และศีล 10)

4. มีความเลื่อมใสในพระภิกษุ

5. ฟังธรรมโดยไม่คอยคิดโต้แย้งหรือจ้องจับผิด

6. ไม่แสวงหาทักษิณนอกศาสนานี้

7. ทำอุปัชฌาย์ศาสนานี้ก่อน

เมื่ออุบาสิกาประกอบด้วยคุณสมบัติที่กล่าวมาทั้งหมด คือ เป็นผู้ถึงพระรัตนตรัย เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา เป็นผู้ถึง

¹ หมายถึง พระไตรปิฎก เล่ม 19 ข้อ 1033 หน้า 554

พร้อมด้วยจาคะ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา เลี้ยงชีพสุจริต และตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไป เพื่อความเจริญในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้อุบาสิกาประสบความสำเร็จในความสุขในโลกนี้ได้อย่างสมบูรณ์ จะเป็นหลักประกันเพื่อความสุขในโลกหน้าหรือการเกิดในสัมปรายภพหรือภพเบื้องหน้าได้อย่างแน่นอน ย่อมควรแก่การเป็นผู้หนึ่งใกล้พระรัตนตรัยหรือเป็นผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

จากบทบาทและคุณสมบัติดังกล่าวนี้ พระพุทธรูปทรงเครื่องอุบาสิกาผู้มีบทบาทยอดเยี่ยมหรือเป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลายในด้านต่าง ๆ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะจำนวน 10 คน (อง.เอกก.(ไทย) 20/258-267/32-33.) อันได้แก่

1. “สุขาคา” ลูกสาวของนายบ้านเสนานิคม ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้ถึงสรณะก่อน
2. “วิสาขา มิคารมาตา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้ยินดีในการถวายทาน
3. “ขุขุตตรา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เป็นพหูสูต
4. “สาฆาตตี” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้มีปกติอยู่ด้วยเมตตา
5. “อุตตรานันทมาตา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้ยินดีในฌาน
6. “สุปปาวสา โกถยธิดา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้ถวายรสอันประณีต
7. “สุปปิยา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้บำรุงภิกษุอาพาธ
8. “กาติยานี” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เลื่อมใสอย่างแนบแน่น
9. “นกุลมาตา คหปตานี” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้กล่าวถ้อยคำที่ทำให้เกิดความคุ้นเคย
10. “กาลี” อุบาสิกาชาวเมืองกุรุขระ ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เลื่อมใสเพราะได้ยินได้ฟังตาม ๆ กันมา

จากการที่พระพุทธรูปทรงเครื่องอุบาสิกาให้เป็นเอตทัคคะที่ปรากฏข้างต้นนี้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์คตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ
2. เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 45 เล่ม คัมภีร์อรรถกถา ชุด 55 เล่ม และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์ข้อมูล หลังจากศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ ในประเด็นเรื่องคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ
3. สรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษา พร้อมข้อเสนอแนะ หลังจากศึกษาค้นคว้ารวบรวมเรียบเรียงข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจะสรุปผลการศึกษาประเด็นเรื่องคตินิยมของอุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะ พร้อมข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า อุบาสิกาผู้เป็นเอตทัคคะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น มีทั้งหมด 10 คน อันได้แก่

1. “สุขาคา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย

ผู้ถึงสรณะก่อน (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/408-409.)²
ซึ่งมีคติธรรมอันเป็นแบบอย่าง ดังนี้

1) คิตติ คือ ใคร่ครวญหรือไตร่ตรองหาสิ่ง
ที่ติงาม สุขดาเมื่อถึงวัยสาวถึงคราวจะมีคู่ นางก็คิด
ปรารถนาหาคู่ครองที่ดี ด้วยความคิดดีซึ่งมาจาก
ความรักดี คือ รักตนเอง รักชื่อเสียงวงศ์ตระกูล
ทำให้นางถึงกับไปบนบานตั้งความปรารถนาไว้กับ
เทวดาที่ต้นไทรใหญ่ ด้วยความคิดดี จึงประพடுத்தน
เหมาะสมกับเป็นกุลสตรี ทำให้นางได้แต่งงานกับ
ผู้ชายที่มีมีชาติตระกูลเท่าเทียมกันสมดังที่ตั้งใจไว้

2) พุตติ คือ พุดคำจริง พุดด้วยเมตตา
รักษาคำพูด หรือไม่พุดจาหละหละ พุดอย่างไร
ก็ทำอย่างนั้น เมื่อนางสมความปรารถนาแล้ว แม้เวลา
จะผ่านไปเนิ่นนานด้วยเหตุผลใดก็ตาม เมื่อนึกขึ้นได้
นางก็ไม่เพิกเฉยหรือพลัดพ้อจนอีกต่อไป นางรีบ
ชวนชายที่จะแก้บน ด้วยการถวายข้าวมธุปายาส
ที่รสเลิศที่สุดแก่เทวดาที่ต้นไทรใหญ่ดังที่ได้
ตั้งปณิธานไว้ เมื่อหุงข้าวมธุปายาสเสร็จ นางสั่งให้
สาวใช้ไปปิดกวาดบริเวณโคนต้นไทรใหญ่ สาวใช้
รีบกลับมาบอกว่า เทวดามานั่งรอรับเครื่องเซ่นไหว้
ของนายหญิงแล้ว คำบอกของสาวใช้ทำให้นางดีใจมาก
จึงกล่าวกับสาวใช้ว่าถ้าเป็นจริงอย่างที่เธอพูด
ฉันจะให้เธอเป็นไทไม่ต้องเป็นคนรับใช้อีกต่อไป
เธอจะได้เป็นลูกสาวของฉัน เมื่อนางไปถึงต้นไทรใหญ่
ก็เห็นพระโพธิสัตว์มีรัศมีดวงมณีเกิดปิติเอิบอิ่มมากขึ้น
และคิดว่าเทวดามานั่งรอรับเครื่องเซ่นไหว้ของตน
อย่างที่สาวใช้บอกจริง ๆ เมื่อกลับมาถึงบ้าน นางก็ได้
แต่งตั้งสาวใช้ให้เป็นลูกสาวตามที่ได้พูดไว้ทุกประการ

3) ทำดี คือทำในสิ่งที่ป็นประโยชน์ต่อตนเอง
และผู้อื่น ทำในสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่ทำได้ ส่วนการแก้บน
เป็นการแสดงออกถึงการรักษาสัจจะของมนุษย์

พุตเช่นใดก็ยอมทำเช่นนั้น การแก้บนยังเปรียบเหมือน
การให้กับสิ่งที่เรามองไม่เห็น ให้อย่างจิตใจที่สะอาด
เช่นเดียวกับสิ่งที่เรามองเห็น นางก็เช่นกัน การแก้บน
ไม่ทำแบบสุกเอาเผากิน หรือสักแต่จะทำให้เสร็จ ๆ
ผ่านพ้นไปเท่านั้น ข้าวมธุปายาสที่จะหุงเพื่อแก้บน
ต้องทำให้ดีที่สุด เริ่มต้นด้วยนางให้คนงานต้มน้ำแม่โค
1,000 ตัวไปไว้ในป่าเขา³ เพื่อให้แม่โคเหล่านั้น
ได้กินเถาพะยอมทำให้น้ำนมมีรสหวาน นางให้แบ่ง
แม่โคออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 500 ตัว ให้รีดน้ำนม
แม่โคกลุ่มหนึ่งไปให้แม่โคอีกกลุ่มกิน แล้วให้แบ่ง
แม่โคกลุ่มที่กินน้ำนมออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 250 ตัว
ให้รีดน้ำนมแม่โคกลุ่มหนึ่งไปให้แม่โคอีกกลุ่มกิน
แล้วให้แยกแม่โคกลุ่มที่กินน้ำนมออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ
125 ตัว ให้รีดน้ำนมแม่โคกลุ่มหนึ่งไปให้แม่โค
อีกกลุ่มกิน นางให้ทำเช่นนี้จนเหลือแม่โคกลุ่มสุดท้าย
คือ 8 ตัว ทั้งนี้ นางต้องการน้ำนมที่มีคุณภาพและ
รสดีที่สุด เพื่อนำมาหุงข้าวแล้วปรุงปรายด้วยน้ำผึ้ง
จะได้ข้าวมธุปายาสที่รสเลิศที่สุด เพื่อแก้บนตามที่
นางได้ลั่นวาจาไว้

สุขดา เป็นผู้ถึงสรณะก่อนใครก็เนื่องจากนาง
เป็นคนดี คือ คิตติ พุตติ ทำดี จึงประสบกับสิ่ง ดี ๆ
นอกจากนี้นางก็ไม่ยึดติดห่วงหาในทรัพย์สินของตน
เมื่อนางหุงข้าวมธุปายาสเสร็จก็ยกไปทั้งหมด ไม่ได้
ตักแบ่งไว้สำหรับตัวเองแม้แต่น้อยนิด และเมื่อ
ถวายข้าวมธุปายาสก็ถวายทั้งถาดทองคำแก่พระ
โพธิสัตว์สิทธัตถะ นางก็ไม่คิดจะเอาถาดคืน ซึ่ง
ถาดนั้นมีราคาถึงหนึ่งแสนกหาปณะโดยที่ไม่มี
ความเสียดาย และเมื่อนางแต่งตั้งสาวใช้ให้เป็นลูกสาว
ตามที่ได้พูดไว้ นางได้มอบเครื่องประดับอันมีค่า
ราคาแพงให้กับลูกสาว การมีทรัพย์สินสมบัติของนาง
มิได้มีไว้เพื่อเพียงตนเองหรือเพื่อคนในครอบครัวเท่านั้น
หากแต่มีไว้เพื่ออำนวยการประโยชน์หรือเกื้อกูล

² หมายถึง อรรถกถาภาษาไทย เล่ม 1 หน้า 408-409

³ พะยอม ชื่อไม้เถาชนิด *Myriopteromextensum* (Wight)
K.Schum. ในวงศ์ *Asclepiadaceae* เถามีรสหวาน ใช้ทำยา
ผลมีครีบโดยรอบ กินได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 367)

แก่ผู้อื่นด้วย

2. “วิชาสา มิคารมาตา” ผู้เป็นเลิศกว่า อุบาสิกทั้งหลาย ในฝ่ายผู้ยินดีในการถวายทาน (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/360-388.) มี คติธรรมอันเป็น แบบอย่าง คือ

1) ผู้ยินดีในการถวายทาน ทานหรือ ทักขิณา หมายถึง สิ่งที่สละให้ ปัจจัยสี่ที่เมื่อถวาย จะเป็นเหตุให้ประโยชน์สุขเจริญเพิ่มพูน ของถวาย ที่ช่วยให้สัตว์ทั้งหลายเจริญด้วยสมบัติดังปรารถนา สิ่งที่ได้โดยเชื่อกกรรมและผลของกรรม วิชาสาเป็น อุบาสิกที่ใส่ใจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เยาว์วัย และเป็นผู้ริเริ่มถวายเครื่องอุปโภค บริโภคที่เหมาะสมแก่สมณะ เช่น ผ้ากฐิน ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น นางสละทรัพย์ถึง 27 โกฏิ เพื่อสร้างพระวิหารอันวิจิตรโอฬารด้วยจิตใจที่งดงาม ทุกครั้งที่ทำบุญก็จะชักชวนให้ผู้อื่นร่วมอนุโมทนา บุญด้วย นางไปวัดวันละสองเวลา ไม่เคยไปมือเปล่า ถ้าไปช่วงเช้าก็จะถวายข้าวยาคุ⁴ ถ้าไปช่วงเพลก็จะ ถวายภัตตาหาร และถ้าไปช่วงบ่ายก็จะถวายน้ำปานะ

นางได้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์อย่างมากมาย ดังคำกล่าวที่ว่า ตลอดชีวิตของข้าพเจ้าจะว่างวัน จากการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ไม่ได้ นี่คือผู้ยินดี ในการถวายทาน ไม่เคยเพิกหนายในการสั่งสมบุญเลย

2) ใช้หลักธรรมในการครองเรือน เมื่อวิชาสา แต่งงานไปอยู่ตระกูลสามี นางเป็นสะใภ้ที่ดี ประพฤติ ตามหลักธรรมการครองเรือน (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/372.) ที่สตรีพึงปฏิบัติ คือ

2.1 ไฟในอย่านำออก หมายความว่า อย่านำความลับหรือเรื่องไม่ดีภายในครอบครัว ไปเล่าให้คนข้างนอกฟัง เป็นการประจานครอบครัว ทำให้ครอบครัวเสื่อมเสีย

2.2 ไฟนอกอย่านำเข้า หมายความว่า

อย่านำเรื่องที่ไม่ดีไม่งามของคนในครอบครัว ที่ได้ยิน ได้ฟังจากข้างนอกมาแล้วให้คนในครอบครัวฟัง จะทำให้ครอบครัวไม่สงบ

2.3 ควรให้แก่คนที่ให้เท่านั้น หมายความว่า คนที่ยืมข้าวของแล้วนำมาคืน ถ้ามายืมอีกก็ต้องให้ยืม เพราะเป็นคนรักษาคำพูด

2.4 ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ หมายความว่า คนที่ยืมข้าวของแล้วไม่นำมาคืนถ้ามายืมอีกก็ ไม่ต้องให้ยืม เพราะเป็นคนไม่รักษาคำพูด

2.5 ควรให้แก่คนที่ให้และคนที่ไม่ให้ หมายความว่า ถ้ามีญาติมิตรที่ยากจนมายืมข้าวของ ไม่ว่าจะนำมาคืนหรือไม่นำมาคืนก็ควรให้ ถือว่า เป็นการสงเคราะห์ญาติมิตร

2.6 พึงนั่งให้เป็นสุข หมายความว่า ไม่ ควรนั่งขวางทางเดิน ควรระมัดระวัง ตรงไหนควรนั่ง ตรงไหนไม่ควรนั่ง

2.7 พึงนอนให้เป็นสุข หมายความว่า ไม่ควรนอนก่อนและตื่นทีหลัง ภรรยาต้องตื่นก่อน และนอนทีหลัง

2.8 พึงบริโภคให้เป็นสุข หมายความว่า ควรจัดเตรียมให้คนในครอบครัวกินก่อน แล้วค่อย กินทีหลัง

2.9 พึงบำเรอไฟ หมายความว่า พ่อแม่ ของสามีและสามีเปรียบเหมือนไฟ ควรดูแลอย่างดี และให้ความเคารพอย่างสูง เพราะไฟมีทั้งคุณ และโทษ ถ้าทำไม่ดีไฟนั้นอาจเผาตัวเรา

2.10 พึงนอบ น้อมเทวดาภายใน หมายความว่า จงให้ความเคารพนอบน้อมต่อพ่อแม่ ของสามีและสามีดุจเทวดา

3) ทำตนให้เป็นที่พึงของคนอื่นได้ คือ การทำตนให้พึ่งตนได้ เมื่อพึ่งตนเองได้ก็ไม่ต้อง พึ่งคนอื่น สามารถเป็นที่พึ่งให้คนอื่นได้ มีเรื่องเล่าว่า ภิกษุณีรูปหนึ่งออกบวชด้วยศรัทธา อยู่ในความดูแล ของพระเทวทัต บวชได้ไม่นานท้องของนางก็โตขึ้น พระเทวทัตตัดสินใจให้นางปาราชิกสึกออกไป กลัวว่าจะเสียชื่อเสียงสำนักที่ตนปกครองอยู่ นางไม่

⁴ ยาคุ เป็นอาหารเบาสำหรับฉันรองท้องก่อนถึงเวลา ฉันทอาหารหนัก เป็นของเหลว ดื่มได้ ชดได้ ไม่ใช่ของฉันทให้ฉิม เช่น ภัตตาหารก่อนแล้วไปบิณฑบาต

ต้องการฝึกและยืนยันว่า ศิลของนางไม่ต่างไม่
พร้อย จึงเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ที่พระเช
ตวันมหารัชมงคล พระองค์ทรงให้พระอุบาลีชำระคดี
พระอุบาลีจึงเชิญวิสาขให้เป็นคณะกรรมการใหญ่
ชำระคดีต่อเบื้องพระพักตร์พระพุทธองค์และพระ
เจ้าปเสนทิโกศล โดยวิสาขเอาผ้ามาถักล้อม
ภิกษุณีรูปนั้น ด้วยประสพการณ์และความ
ละเอียดรอบคอบของนาง ก็เริ่มตรวจดูมือ เท้า
สะดือ ท้อง และคำนวณนับวันที่ระดูหมดไป ก็
สามารถทราบอายุครรภ์ได้ว่าตั้งครรภ์ก่อนบวช
ไม่ได้ตั้งครรภ์ในขณะที่บวชเป็นภิกษุณี นางถวายรายงาน
แก่พระอุบาลี พระอุบาลีจึงประกาศว่าภิกษุณีรูปนี้
เป็นผู้บริสุทธิ์ พระพุทธองค์ประทานอนุโมทนาว่า
“ภิกษุณีเป็นผู้บริสุทธิ์” (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 2/135-136.)
ภิกษุณีจึงพ้นจากข้อกล่าวหา

ลูกชายผู้ดีมีตระกูลจำนวนมากได้ฝากภรรยาไว้
กับวิสาข ด้วยหวังว่าภรรยาของตนจะได้รับการ
อบรมสั่งสอน เมื่อนางไปไหนภรรยาของตน จะได้
ไปด้วย เมื่อถึงเทศกาลงานตีมัสการภรรยาเหล่านั้นแอบ
ตีมัสการที่เหลืจากสามี นางก็ได้ว่ากล่าวตักเตือน
และถูกสามีทุบตีแต่ก็ยังไม่เข็ด ยังอยากตีมัสการอีก
จึงหาอุบายชวนกันไปเที่ยวสวนจะได้ตีมัสการกัน
นางไม่ไปด้วยแต่จะไปฟังธรรมที่พระวิหาร
พวกภรรยาเหล่านั้นจึงต้องตามไปด้วย ขณะพระพุทธองค์
ทรงแสดงธรรมอยู่นั้นก็แอบตีมัสการกัน เมื่อเมาก็ล้มตัว
ร้องรำทำเพลงและก็ทะเลาะกัน พระพุทธองค์
จึงทรงเนรมิตให้เกิดความมืด ต่างก็หวาดกลัวนั่งตัวสั่น
พระองค์ทรงเปล่งพระรัศมีสว่างเจิดจ้าดุจแสงจันทร์
และแสงอาทิตย์อย่างละพันดวง และทรงสอนว่า
พวกนางทำกิริยาที่น่าละอายเพราะความโง่เขลา
ทำไมไม่แสวงหาปัญญา ความตายกำลังจะเผาผลาญ
แต่ยังทำตัวเหมือนกับไก่ที่เข่าขังไว้แก่งกินยัง
หัวเราะเร็งรำจิดตักัน อีกไม่นานก็จะถูกเขาเชือด
พวกนางต่างก็ได้สติ อากักรเหมาหายไปเป็นปลิดทิ้ง
จิตก็สงบลงจึงน้อมใจไปในพระธรรมเทศนานั้น
ทำให้บรรลู่สุตาปัตติผลด้วยกันทุกคน (ขุ.ธ. (ไทย)

25/146/77.)

วิสาขา ยังเป็นที่พึ่งให้กับเพื่อน ๆ อุบาสิกา
เมื่อพระวิหารบุพพารามสร้างเสร็จถึงคราวฉลอง
นางชวนเพื่อน ๆ อุบาสิกาจำนวนมากเข้าไปชม
ในพระวิหารมองดูเครื่องใช้สอยต่าง ๆ จัดแต่งตั้ง
ไว้อย่างวิจิตรงดงาม นางจึงกล่าวกับเพื่อน ๆ อุบาสิกาว่า
ฉันตั้งใจสร้างพระวิหารงดงามถึงเพียงนี้ พวกเธอ
จงอนุโมทนาบุญเอาเถอะ เพื่อน ๆ อุบาสิกาเห็น
การสละทรัพย์จำนวนมากหาศาลเพื่อสร้างพระวิหาร
อันใหญ่โตขนาดนี้ ก็ด้วยความศรัทธาในพระรัตนตรัย
ของนางอย่างแท้จริง จึงร่วมกันอนุโมทนาบุญ
ด้วยความจริงใจ ผลของการอนุโมทนาบุญในครั้งนั้น
ทำให้เพื่อน ๆ อุบาสิกาเมื่อหมดอายุขัยได้ไปเกิด
ในเทวโลก (ขุ.วิ. (ไทย) 26/729-754/84-88.)

วิสาข เป็นแบบอย่างของอุบาสิกาใน หลาย ๆ
ด้านที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น
นอกจากเป็นแบบอย่างผู้ยึดมั่นในการถวายทาน
ยังชักชวนลูกหลานญาติมิตรไปวัดไม่เคยขาด มิคชาละ
ลูกชายไปวัดบ่อย ๆ เกิดศรัทธาอยากบวช (ขุ.เถร.อ.
(ไทย) 2/150.) นางก็ยินดีให้ลูกชายบวช นางจึง
เป็นญาติพระศาสนาเต็มตัว นางเป็นแบบอย่างใช้
หลักธรรมในการครองเรือน ทำให้ชีวิตพบแต่
ความสุขเมื่อพึ่งตนเองได้แล้วนางจึงเป็นที่พึ่งให้กับ
คนอื่นได้ เมื่อคราวออกเรือนจะไปอยู่ตระกูลของ
สามี ข้าทาสบริวารต่างก็สมัครใจที่จะติดตามไป
รับใช้ ชาวบ้านหมู่บ้านส่วย 14 ตำบลรอบเมือง
สาเกตทั้งหมดต่างก็ขอติดตามนายหญิงไปอยู่ที่
เมืองสาวัตถี (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/372.) ด้วยจิตใจโอบ
อ้อมอารีและความประพฤติดีที่งดงาม นางจึงเป็นที่
รักที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป และด้วย
สุขภาพที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัย นางจึงได้รับเชิญให้
ไปเป็นเกียรติในงานมงคลและงานบำเพ็ญกุศล
ต่าง ๆ เพื่อให้คำแนะนำและเพื่อเป็นสิริมงคลกับ
เจ้าของงานเกือบทุกวัน ทั้งนี้เพราะผู้ให้นั้นย่อม
ได้รับความรักความชื่นชมจากบุคคลอื่นเสมอ ผู้ให้
ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ ปราชญ์ผู้ให้ความสุขย่อมได้รับ

ความสุขเช่นกัน

3. “**ขุชุตตรา**” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งหลาย ในฝ่ายผู้เป็นพหูสูต (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/431-446.) คติธรรมอันเป็นแบบอย่าง คือ

1) ผู้เป็นพหูสูต พหูสูตนั้นต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน จึงจะได้ยินได้ฟังมาก คือ ทรงจำธรรมและ รู้ศิลปวิทยามาก หรือเป็นผู้เล่าเรียนมาก ศึกษามาก แม้เป็นการฟังธรรมครั้งแรก นางก็ตั้งใจฟังอย่างจดจ่อ จนเข้าถึงธรรมได้อย่างแจ่มแจ้ง สามารถดำรงอยู่ในไสตตปัตติมรรค ละความเห็นว้างกายเป็นตัวตน ละความลัษณสยในพระรัตนตรัย และละความเชื่อถืออย่างงมงายในการถือศีลพรต สักแต่ว่าทำตาม ๆ กัน มาเสียได้ เพราะนางเป็นคนสนใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างจริงจัง จึงสามารถยกฐานะของตนพ้นจากความเป็นหญิงรับใช้ผู้มีหน้าที่ทำทุกอย่างตามที่นายสั่ง จนได้เป็นคุณแม่และอาจารย์ผู้สอนธรรมแก่ พระอัครมเหสีของพระราชและเหล่าหญิงบริวาร การศึกษาเล่าเรียนจึงจำเป็นทุกยุคทุกสมัย พระพุทธองค์ก็ทรงยกย่องบุคคลผู้มีปัญญาที่เกิดจากการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพียรพัฒนาตนจนเกิดปัญญาก็ปัญญานี้แหละจะนำพาชีวิตสู่จุดมุ่งหมายที่สูงขึ้น

2) การประพฤติธรรม คือ การทำความดี การประพฤติธรรมในกุศลกรรมบถ (อง.ทก. (ไทย) 20/6/144-145.) หรือทางแห่งความดี ด้วยการประพฤติกาย วาจา ใจ ให้สุจริต เมื่อนางได้ฟัง พระธรรมเทศนาครั้งแรกก็เข้าถึงธรรม และเมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประพฤติธรรม ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดี ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี พัฒนตนใหม่โดยการซื้อดอกไม้ เต็ม 8 กหาปณะ และสารภาพความจริงที่ตนได้กระทำความผิดมานั้น แสดงให้เห็นว่า รู้ธรรมแล้ว ก็พึงประพฤติธรรมในสังคมปัจจุบันคนรู้ธรรมนั้นมีมาก ผู้ประพฤติธรรมอย่างแท้จริงนั้นมีน้อย ผู้ประพฤติธรรมจะอยู่อย่างสงบ เพราะเป็นคนมีสติอยู่เสมอพูดจาพอประมาณ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้า จิตใจก็สะอาด ไม่ละโมภโลกมากอยากได้

ไม่มีจิตริษยาหรือคิดเบียดเบียนผู้อื่น คิดแต่จะให้โดยไม่หวังจะเอาคืน และเชื่อในบาปบุญคุณโทษ จึงมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งเป็นผลจากการประพฤติธรรม ขุชุตตราเป็นแบบอย่างผู้เป็นพหูสูต ซึ่งเกิดจากการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างตั้งใจ ทำให้เข้าถึงธรรม เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประพฤติธรรม ผลของการประพฤติธรรมจึงพ้นจากความเป็นทาส หรือที่เรียกว่าธรรมะจัดสรร พวกเราก็เช่นกัน เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประพฤติธรรมกันเถาะ

4. “**พระนางสามาวดี**” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งหลาย ในฝ่ายผู้มีปกติอยู่ด้วยเมตตา (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/178-219.) คติธรรมอันเป็นแบบอย่าง

1) ผู้มีปกติอยู่ด้วยเมตตา ความเมตตา หมายถึง การมีจิตแห่งความรักใคร่ ความห่วงใย ความสงสาร ความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความอนุเคราะห์โดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือให้พ้นจากทุกข์ โดยไม่คาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน เมื่อพระนางสามาวดีทรงทราบความจริงจากขุชุตตราสาวใช้ผู้มีหน้าที่ไปซื้อดอกไม้ว่า ที่ผ่านมามตนได้ยกยอกเงินค่าดอกไม้วันละ 4 กหาปณะทุกวัน แทนที่พระนางจะตำหนิติเตียน เรื่องความไม่ซื่อสัตย์ของสาวใช้หรือเรียกเงินที่ยกยอกคืนกลับมา แต่พระนางหาเป็นเช่นนั้นไม่ แล้วก็แล้วไป

พระนางมีจิตใจเมตตาต่อทุกคน แม้จะถูกพระนางมาคันทียาผู้เป็นปฏิปักษ์วางแผนกลั่นแกล้งต่าง ๆ คอยกราบทูลใส่ร้าย ยุยงให้พระสวามีเข้าใจผิดโทษถึงประหารชีวิต พระนางก็ไม่เคยโกรธ ไม่เคยคิดจะโต้ตอบหรือเอาผิด ยังให้ความเมตตาและให้อภัยทุกครั้ง ความเมตตาของพระนางนั้นทำให้บริวารรักใคร่และอยู่ในโอวาท และเมื่อพระนางมาคันทียาวางแผนฆ่าพระนางด้วยการเผาทั้งเป็น ขณะไฟไหม้เข้ามาใกล้ตัว พระนางมีสติมั่นคง ไม่หวั่นไหว ทรงบอกกับหญิงบริวารทั้ง 500 คน ให้แผ่เมตตาและอธิษฐานกรรมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายในครั้งนี้ บริวารทั้งหมดพร้อมใจ

กันปฏิบัติตามและตายอย่างสงบ ชีวิตของพระนางอยู่ด้วยความเมตตาจนลมหายใจสุดท้าย เมตตาของพระนางเป็นคุณสมบัติพิเศษที่เหนือกว่าใคร ๆ

2) ความกตัญญู คือ การรู้จักบุญคุณที่ผู้อื่นกระทำให้กับเรา ความกตัญญูนี้ยังรวมไปถึงกตเวทิตะ คือ การตอบแทนคุณซึ่งสำคัญกว่า เมื่อครั้งลำบากยากไร้สามาขออาสาไปรับอาหารจากโรงทานให้แม่กับพ่อ ทั้งที่แม่เห็นว่านางยังเด็กเกินไปและยังมีอนาคตอันยาวไกล ไม่สมควรจะไปปะปนกับพวกขอทาน แต่นางอ้างถึงความกตัญญูที่ลูกพึงปฏิบัติต่อแม่และพ่อ เมื่อได้อาหารมาแล้วนางก็สละส่วนของตนให้แม่กับพ่อกินให้อิ่มก่อน นางจะกินส่วนที่เหลือเท่านั้น

เมื่อมีตฤณภูมิผู้ดูแลโรงทานรับนางไว้ในฐานะลูกสาว นางก็ได้ได้อยู่อย่างวางเฉยหรือดูดายนางช่วยดูแลความเรียบร้อยของโรงทาน เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้กับพ่อบุญธรรม ทำให้นางได้เห็นความไม่เป็นระเบียบของโรงทาน จากการยื้อแย่งอาหารของผู้ที่มารับอาหารซึ่งมีจำนวนมากทำให้นางมีแนวคิดแก้ปัญหาด้วยการทำช่องทางเดินเดี่ยวไปรับอาหารข้างใน รับแล้วก็ออกประตูอีกด้านหนึ่งแนวคิดนี้ประสบผลสำเร็จ เป็นที่พอใจของ โสสกเศรษฐีและมิตตภุมมพิยัณก์ นี่คือผลของความกตัญญูกตเวทิตะที่นางได้ตอบแทนให้กับผู้มีอุปการคุณตามโอกาสนั้น ๆ ที่ทำได้

เมื่อโสสกเศรษฐีตั้งนางให้เป็นลูกสาวคนโตและมอบหญิง 500 คนให้เป็นบริวาร วันหนึ่งมีงานรื่นเริงประจำปี พระเจ้าอุเทนแห่งเมืองโกสัมพีทอดพระเนตรเห็นนางก็มีใจพิศพัทธ์รักใคร่ จึงส่งคนไปสวามิภักดิ์ด้วยความที่โสสกเศรษฐีมีลูกสาวคนเดียวจะไม่ฝืนใจลูก จึงปฏิเสธไม่ยอมยกลูกสาวให้ ทำให้พระเจ้าอุเทนพิโรธรับสั่งให้ทุกคนออกจากเรือนแล้วตีตรายึดเรือนเป็นของหลวง นางคิดว่านางจะไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับแม่พ่อบุญธรรมผู้มีพระคุณยิ่ง ขึ้นชื่อว่าพระราชาทรงปรารถนาสิ่งใดไม่มีอะไรจะขัดขึ้นได้ และการที่นางได้เป็นพระอัครมเหสี

ของกษัตริย์แห่งเมืองโกสัมพีนั่นไม่ใช่เรื่องที่ต่ำต้อยด้อยค่า แต่เป็นสิ่งที่เชิดชูเกียรติให้กับแม่และพ่อที่ดูแลนางอย่างลูกแท้ ๆ สิ่งนี้ควรทำให้แก่บุคคลทั้งสอง เป็นการตอบแทนคุณจะดีกว่า นางจึงบอกกับโสสกเศรษฐีว่า พ่ออย่าลำบากเพราะลูกเลย โสสกเศรษฐีเมื่อได้ยินลูกสาวพูดเช่นนี้ก็คิดว่า ลูกสาวของตนคงจะพึงพอใจในพระเจ้าอุเทนเป็นแน่ จึงส่งคนไปกราบทูลว่าตนยินดีที่จะถวายลูกสาวพระเจ้าอุเทนทรงอภิเษกนางขึ้นเป็นพระอัครมเหสีทั้งหมดนี้คือการตอบแทนคุณ การรู้จักบุญคุณแล้วไม่ได้ตอบแทน ไม่นับว่าเป็นความกตัญญู

3) การประพฤตินไม่ประมาทในธรรม แม้ว่าพระนางสามารถได้รับการอภิเษกเป็นพระอัครมเหสี ทรงเป็นที่รักที่โปรดปรานของพระราชินี พระนางก็ไม่ทรงมัวเมาในลาภยศสรรเสริญ สุข เมาในวัยหรือเมาในชีวิต พระนางนั้นมีจิตใจที่ใฝ่หาธรรม เช่น เมื่อทรงทราบว่า ชุชุตตราหญิงรับใช้ได้ไปพึ่งพระธรรมเทศนาจากพระพุทโธองค์ พระนางขอร้องวิงวอนให้นางแสดงธรรมที่ได้ฟังมา ให้พระนางและบริวารคนอื่น ๆ ได้ฟังบ้าง พระนางยอมทุกอย่างเพื่อการฟังธรรม เมื่อได้ฟังได้รู้ธรรมแล้วพระนางก็ประพฤติธรรม ทำให้กายใจสงบพบชีวิตเย็น

เมื่อครั้งพระเจ้าอุเทนกราบทูลนิมนต์พระพุทโธองค์เสวยภัตตาหารในพระราชวัง และทรงประสงค์จะประทานพรให้กับพระนาง ทรงถามว่า พระนางอยากได้สิ่งใดจากพระองค์ พระนางทงตอบว่า ไม่ต้องการอย่างอื่น นอกจากจะขอถวายภัตตาหารแด่พระพุทโธองค์และพระสงฆ์เป็นประจำ หลังจากนั้นพระนางก็ได้บำเพ็ญบุญเป็นประจำสม่ำเสมอ นี่คือการไม่ประมาท ไม่ประมาทในบุญกุศล ไม่ประมาทในการประพฤติปฏิบัติธรรม ถือได้ว่า การประพฤตินไม่ประมาทในธรรมทั้งหลายด้วยทาน ศีล กาวนา ที่กล่าวว่าความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย หมายถึงความไม่ประมาทเป็นทาง คือ ทางให้ถึงสุดที่แน่นอน ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอื่นไปได้ และก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ พระนางมีสุดที่เป็นที่ไป ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย

คือเป็นผู้ไม่ตายจากความดี ถึงตัวจะตายก็เชื่อว่าไม่ตาย เพราะชื่อเสียงเกียรติยศยังคงปรากฏอยู่ให้พวกเราคนรุ่นหลังได้ศึกษา และนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

พระนางสามาวดีจึงเป็นแบบอย่างของผู้มีปกติอยู่ด้วยเมตตา มีความกตัญญูทวนเวียน และประพฤตินั้นไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย พระนางให้ความเมตตาแก่ทุกคน ความเมตตาจะเกิดขึ้นได้นั้นก็ด้วยไม่มีความโกรธ เพราะความโกรธเป็นศัตรูคอยขัดขวางไม่ให้เมตตาเกิดขึ้น พระนางจึงเป็นผู้มีเมตตาธรรมที่แผ่กว้างออกไปไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เลือกที่รักมักที่ชังแม้กระทั่งศัตรู หากสังคมใดขาดความเมตตา ก็จะเกิดความเดือดร้อนทุกข์หยาบหนา พระพุทธองค์ทรงยกย่องความเมตตาว่าเป็นคุณธรรมสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ทำให้เกิดความรักความสามัคคี สังคมจะสงบสุข และสันติภาพก็จะเกิดขึ้นในโลก ดังที่ว่า “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก”

5. “อุตตรา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งหลาย ในฝ่ายผู้ยินดีในมาน (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/446-452.) มีคตินิยมอันเป็นแบบอย่าง คือ

1) ผู้ยินดีในมาน มาน คือ ภาวะจิตสงบ ประณีต หรือการเพ่งอารมณ์จนใจแน่วแน่เป็นอุปมาสมาธิ เริ่มด้วยการรักษาศีล นางอุตตรารักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด และทุกวันพระจะรักษาศีลอุโบสถเป็นประจำ แต่เมื่อออกเรือน ไปอยู่ในตระกูลของสามีซึ่งนับถือศาสนาอื่น ทำให้นางไม่มีโอกาสที่จะบำเพ็ญบุญใด ๆ แม้แต่การได้เห็นภิกษุหรือภิกษุณีก็ไม่มี ทำได้เพียงรักษาศีล 5 อย่างเดียว เมื่อได้รับเงินที่พ่อส่งมาให้ นางจึงจ้างสิริมาซึ่งเป็นหญิงโสเภณีมาปรนนิบัติสามี เพื่อนางจะได้อธิษฐานองค์อุโบสถตามที่ตั้งใจไว้ ดังนั้นความสมบูรณ์และความประณีตแห่งศีลย่อมเกิดขึ้นด้วยการสำรวมกาย วาจา มีความประพฤติที่ดีงาม แม้ถูกสิริมาทำร้ายก็ยังรักษาศีลได้ไม่ให้ขาด ด้วยการไม่กล่าววาจาหยาบคายหรือทำร้ายโต้ตอบ

ทำจิตให้เป็นสมาธิ (มาน) ก็คือการทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่านแผ่สายไปยังอารมณ์อื่น ๆ หากศีลไม่มั่นคงย่อมเจริญมานให้เกิดขึ้นได้ยาก เพราะศีลเป็นกำลัง เป็นฐานให้เกิดสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นในสมาธิจนมีกำลังดีแล้วย่อมทำกิจต่าง ๆ ให้ลุล่วงสำเร็จได้ด้วยดี

2) ชะนะความโกรธ จะชนะความโกรธได้นั้น ก็ด้วยความอดทนหรือขันติ คือ ความอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่ดี ภัยมารยาทที่หยาบคาย หรือการทำร้ายของผู้อื่นต่อตน เป็นต้น เรียกว่า อธิवासนะ แปลว่า ความอดกลั้น คือการปล่อยการกระทำที่ไม่ดีของผู้อื่นให้ผ่านไปโดยไม่โต้ตอบ คนทั่วไปปราศจากความอดทน จะไม่ยอมปล่อยให้สิ่งไม่ดีที่มากระทบตนนั้นผ่านไป แต่จะโต้ตอบด้วยคำพูดหรือการกระทำ เช่นนี้ เป็นลักษณะที่ปราศจากความอดทน ขันตินั้น มีกุศลจิตที่มีเมตตาเป็นประธาน ขณะที่เราอดทนอยู่เราก็จะมีจิตที่ประกอบด้วยเมตตา ผู้ที่ปราศจากความอดทนจะไม่มีเมตตา เพราะยังไม่สามารถที่จะชนะความโกรธได้เลย และคนเหล่านี้ก็ไม่สามารถที่จะรักษาศีลได้ แต่อุตตราชนะความโกรธได้แล้ว แม้นางจะถูกสิริมาทำร้ายด้วยความหึงหวงโดยตักน้ำมันร้อน ๆ มาราดบนศีรษะของนางแทนที่นางจะโกรธแค้นหรือโต้ตอบ แต่กลับสงสารและคิดถึงความดีที่สิริมามีอุปการคุณต่อนางมาทำหน้าที่ดูแลสามีให้นาง ทำให้นางได้มีโอกาสบำเพ็ญบุญด้วยการรักษาศีลอุโบสถ ได้ฟังพระธรรมเทศนา และได้ถวายภัตตาหารแด่พระพุทธองค์และหมู่สงฆ์ตลอดถึง 15 วัน เมื่อคิดได้เช่นนี้จิตของนางก็เปี่ยมด้วยเมตตาจึงห้ามไม่ให้พวกนางทาสีที่กำลังจะรุมลงโทษสิริมาที่บังอาจทำร้ายนายหญิงของตน ความเมตตาของนางทำให้สิริมาสำนึกผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำ จึงขอโทษต่อนางแต่นางบอกว่าจะ ยกโทษให้ก็ต่อเมื่อพ่อของนางคือพระพุทธองค์ ทรงยกโทษให้เธอ แท้จริงแล้วนางไม่ถือโกรธหรือถือโทษแม้แต่แต่น้อยนิด

แต่ถ้านางจบลงด้วยคำว่าฉันยกโทษให้เธอ สิริมาก็จะไม่มีโอกาสได้พบพระพุทธองค์ ไม่มีโอกาสจะได้ฟังธรรม (การบรรลุธรรมย่อมไม่เกิดขึ้น) และจะไม่ได้สร้างสมบุญ แต่จะมีทุกติเป็นไปจากกรรมที่ได้กระทำอย่างแน่อน ด้วยความเมตตาที่ปรารถนาจะแก้เกล็ดขังนำโดยอุบาย จึงทำให้นางสิริมาพบแสงสว่างในชีวิต เลิกอาชีพอโสภณีย์ หันมาสร้างบุญกุศล เมื่อหมดอายุขัยก็มีสุคติภพเป็นที่ไปอันแน่อน

อุตตราเป็นแบบอย่างผู้ยินดีในฉันทและชนะความโกรธได้ ซึ่งผ่านขั้นตอนของความอดทน ความอดทนเป็นเหตุหลักของศีล สมาธิ และปัญญา กุศลธรรมทุกอย่างย่อมดำเนินไปด้วยขันติ ความอดทนจึงเป็นข้อประพฤติที่ทำได้ยาก คนทั่วไปมักจะโต้ตอบต่อสิ่งที่ผู้อื่นกระทำไม่ดีต่อตน หวังจะเอาชนะ แต่ไม่สามารถจะเอาชนะใจตนเองได้ พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า ผู้ที่โกรธตอบเป็นคนที่ทรมานกว่าคนที่อดทนไม่โกรธตอบ ถือว่าเป็นผู้ชนะสงครามที่ชนะได้ยาก ก็คือการชนะตนเอง เมื่อชนะตนเองได้ย่อมชนะทุกอย่าง

6. “พระนางสุปปาวสา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย ผู้ถวายรสอันประณีต (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/452-453.) มีคตินิยมอันเป็นแบบอย่าง

1) ผู้ถวายอาหารรสอันประณีต ทุกครั้งที่พระนางสุปปาวสาจะทำบุญก็จะตระเตรียมอาหารสะอาดรสอันประณีต คือ รสอร่อย คนที่เข้าใจเรื่องของกรรม และผลของกรรมจะพิถีพิถันในการจัดเตรียมของที่จะทำบุญ แต่สำหรับบางคนยังไม่เข้าใจเรื่องของกรรม และผลของกรรม จึงสักแต่ว่าทำ สมัยโบราณจะให้ความสำคัญกับการทำบุญมาก ไม่ได้สักแต่ว่าทำหรือให้ ๆ ไปเพื่อตัดความรำคาญ เพราะสิ่งที่ทำไปนั้นจะส่งผลในทางที่ไม่ดีหรือไม่พึงปรารถนา ดังมีเรื่องเล่าในอรรถกถาคุณาลชาดกว่าหญิงผู้ยากไร้กำลังขยำดินเหนียวเพื่อฉาบทาสาน พระปัจเจกพุทธเจ้ามาหยุดยืนขอบิณฑบาตดินเหนียวสักก้อนเพื่อเอา

ไปฉาบทาผนังถ้ำที่พัก แต่นางไม่ให้จึงทำเฉย พระปัจเจกก็ยังยืนอยู่ นางโมโหจึงเอาก้อนดินเหนียวก้อนหนึ่งโยนลงในบาตรเพื่อตัดความรำคาญ เมื่อนางหมดอายุขัยได้ไปเกิดชาติใหม่ในตระกูลยากจนรูปร่างหน้าตาก็ชั่วร้าย มีอวัยวะไม่สมประกอบ คือ มือ เท้า ปาก ตา และจมูกบิดเบี้ยว น่าเกลียดน่ากลัว ชาวบ้านจึงเรียกนางว่า “ปัญจปาปี” คือชั่วเหว 5 แห่ง (ขุ.ชา.ปญญาส.อ. (ไทย) 8/432-433.)

ในพระไตรปิฎก พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า “ผู้ให้ของที่นำพองใจ ย่อมได้ของที่นำพองใจ” อุคคหบดีจึงถวายทานตลอดชีวิตของเขา ด้วยของกินที่รสเลิศและของใช้ที่ดีเยี่ยม โดยเจตนาเพื่อจะได้รับสิ่งที่นำพองใจยิ่งคือพระนิพพาน ในช่วงที่เขาถวายทานนั้นได้บรรลุพระอนาคามีผล เมื่อเขาหมดอายุขัยได้ไปเกิดในพรหมโลก และได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ที่นั่น อุคคเทพบุตรระลึกถึงพระพุทธองค์จึงลงมาเข้าเฝ้าที่พระเชตวันมหาวิหาร พระองค์ทรงถามว่า เธอได้รับสิ่งที่นำพองใจแล้วหรือ เขาราบทูลว่าได้รับแล้ว (อง.ปญจก. (ไทย) 22/45/69-72.) พระนางสุปปาวสาก็เช่นกัน ทรงจัดแจงทุกอย่างด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นของขบฉันที่สะอาด รสอันประณีต หรือยารักษาโรคที่เหมาะสมที่ควร และน้อมเข้าไปถวายด้วยจิตใจที่เบิกบาน พระนางจะจัดเตรียมอาหารเพื่อใส่บาตรวันละ 800 ชุดทุก ๆ วัน ภิกษุหรือภิกษุณีที่เข้าไปบิณฑบาตในพระนิเวศน์ของพระนางจะไม่กลับมือเปล่า อาหารที่บิณฑบาตได้มาก็ล้วนแต่รสประณีตและมีปริมาณมากพอกลับไปทุกครั้ง

2) ผู้ได้ทำความดีไว้ก่อน หรือเป็นผู้ที่ได้สร้างบุญไว้ดีแล้ว หากเราไม่เคยสร้างบุญหรือทำความดีมาก่อน ก็ไม่อาจที่จะประสบความสำเร็จ เพราะขาดบุญวาสนาบารมีเกาที่จะหนุนนำทำให้เจริญก้าวหน้า เช่น เมื่อเราอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ใส่ใจการศึกษาเล่าเรียน หรือมัวแต่ซี้เถียง เมื่อเป็นอย่างนี้ ผลการเรียนรู้ก็ไม่อาจที่จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้

แม้เราอยู่ในชั้นเรียน วัด หรือที่ทำงานเดียวกัน แต่ความสำเร็จของแต่ละคนแตกต่างกัน และถ้าจะเปรียบเทียบความศรัทธาของผู้ที่เคยปฏิบัติธรรม กับผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติธรรม ก็มีความแตกต่างกัน ผู้ไม่เคยปฏิบัติธรรมจะเกิดความสงสัยลังเล ในพระรัตนตรัย ความศรัทธาก็ไม่มั่นคง ทำให้ความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมนั้นไปได้ยาก ส่วนผู้ที่เคยปฏิบัติธรรมจะหมดความสงสัยลังเล ในพระรัตนตรัย มีความศรัทธาเป็นหลักมั่นคง ทำให้การปฏิบัติธรรมเจริญก้าวหน้า เนื่องจากบุญกุศลที่ทำในชาตินี้ทำหน้าที่อุปถัมภ์บุญเก่าให้ส่งผลได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนหรือเป็นผู้ที่ได้สร้างบุญไว้ดีแล้วของแต่ละคน พระนางสุปปาสาภิเช่นกัน ทรงสร้างคุณงามความดี หรือสร้างบุญบารมีไว้มากมายตั้งแต่อดีตชาติ ด้วยอานิสงส์แห่งบุญนั้นส่งผลให้ได้มาเกิดในราชตระกูล และเมื่อพระนางทรงตั้งครรภ์ก็มีผู้มีบุญมาเกิด ในพระครรภ์ของพระนาง ทำให้พระนางได้ลาภ และสักการะมากมาย เช่น ได้รับของขวัญอันมีค่า วันละ 500 ชิ้นทุกวัน (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/262) เป็นต้น ทำให้ชื่อเสียงเกียรติยศของพระนางเลื่องลือ ระบือไปไกลว่า พระนางเป็นผู้มีบุญและมีบุญมาเกิด ในพระครรภ์ของพระนาง

การทำบุญด้วยอาหารที่สะอาดรสอร่อย และปริมาณมากพอ หรือทำบุญด้วยของดี คือ ทั้งคุณภาพและปริมาณ พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า เป็นการให้ที่มีผลมาก เมื่อระลึกนึกถึงบุญนั้น ผู้ให้ก็ย่อมเกิดความเอิบอิ่มยินดี ขจัดความตระหนี่ซึ่งเป็นอกุศลมูล ผู้ให้ย่อมเข้าถึงความสุข (สรวรรค) ส่วนการได้ทำความดีไว้ก่อนหรือเป็นผู้ที่ได้สร้างบุญไว้ดีแล้วนั้น ก็ด้วยการทำปัจจุบันวันนี้ให้ดีที่สุด เราก็คจะเป็นผู้ที่ได้ทำความดีไว้ก่อนหรือเป็นผู้ได้สร้างบุญไว้ดีแล้วทุกประการ ชีวิตก็จะประสบกับความสำเร็จความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป และอุ่นใจตลอดกาล

7. “สุปปิยา” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งหลาย

ในฝ่ายผู้บำรุงภิกษุอาพาธ (วิ.ม. (ไทย) 5/280/80-87.) มีคติธรรมอันเป็นแบบอย่าง ดังนี้

1) ผู้บำรุงภิกษุอาพาธ ความเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น เกิดขึ้นได้กับทุกคนและทุกวัยไม่ว่าแม้พระภิกษุ พระพุทธองค์ทรงชื่นชมผู้ไม่มีโรคหรือมีโรคน้อยว่าเป็นลาภอันประเสริฐ การบำเพ็ญสมณธรรมจะก้าวหน้าได้นั้นก็ด้วยมีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน เพื่อเอื้อต่อการบำเพ็ญสมณธรรมของภิกษุ พระพุทธองค์ก็ทรงเคยดูแลภิกษุอาพาธ ด้วยพระองค์เอง เช่น ภิกษุอาพาธด้วยโรคท้องร่วงนอนจมกองอุจจาระ ปัสสาวะ (วิ.ม. (ไทย) 5/365/239-241.) ภิกษุอาพาธด้วยโรคกายเน่าสบงจิวระเปรอะเปื้อนไปด้วยน้ำเลือด น้ำหนอง (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/300-304.) เป็นต้น เพื่ออานิสงส์ผลบุญอันใหญ่หลวงที่จะเกิดกับผู้ดูแลภิกษุป่วยไข้ ทรงกล่าวไว้ว่า “ผู้ปฏิบัติตามโอวาทของเราพึงอุปฐากภิกษุอาพาธ” (วิ.ม.อ. (ไทย) 3/280.)

ด้วยศรัทธาอันแรงกล้า ไม่มีความลังเลสงสัย ในพระรัตนตรัย มีสามิเป็นกำลังเสริม ทำให้สุปปิยาผู้มีจิตอาสาคอยเป็นธุระดูแลสุขพลานามัยของพระภิกษุได้เป็นอย่างดี ในยามที่พระภิกษุอาพาธนางก็เปรียบเหมือนพยาบาลคอยจัดหาสิ่งจำเป็นมาถวายโดยมิให้ขาด

2) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) คือ การพูดจารักษาคำพูด ไม่พูดเท็จ ไม่โกหก ไม่หลอกลวง ไม่เสแสร้งแก่งล้งพูด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำส่อเสียด ไม่พูดจาเพื่อเจ้าหาสาระไม่ได้ หรือพูดขี้โมโหโอด เป็นต้น การพูดจาหลอกลวงผู้อื่นก็จะเกิดทุกข์โทษกับตัวเองได้มากมาย คนที่พูดเท็จหรือพูดโกหกเป็นประจําจนติดเป็นนิสัย คนประเภทนี้จะไม่ได้รับความเคารพนับถือจากผู้อื่น และเมื่อ ลาลับจากโลกนี้ไปแล้วก็จะไปเกิดในอบาย และเมื่อพ้นจากอบายแล้ว ถ้าได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกก็จะถูกใส่ร้ายป้ายสีจากผู้อื่น (อง.อฏฐก. (ไทย) 23/40/301.) สุปปิยาได้ตระหนักถึงข้อนี้ เมื่อได้รับปากกับพระภิกษุอาพาธว่า พรงนี้จะนำ

น้ำต้มเนื้อมาถวาย แต่วันนั้นไม่มีเนื้อขายเพราะเป็นวันพระ วันพระในสมัยพุทธกาลห้ามขายเนื้อสัตว์ถึง 3 วัน คือ วันโกน (ก่อนวันพระ) วันพระ และหลังวันพระอีกหนึ่งวัน เมื่อหาซื้อเนื้อไม่ได้ นางก็ทุกข์ใจเพราะได้รับปากไว้ว่าจะนำน้ำต้มเนื้อไปถวาย ถ้าเฉยเสียก็น่าอับอายกลายเป็นคนพูดจาเหลวไหล เชื่อถือไม่ได้ บวกกับนางมีความอาทรห่วงใยต่อความเดือดร้อนของผู้อื่น กลัวว่าถ้าพระภิกษุไม่ได้ฉันน้ำต้มเนื้อจะทำให้อาการท้องเดินกำเริบและจะอ่อนเพลียมากขึ้นหรืออาจจะมรณภาพก็เป็นได้ นางจึงตัดสินใจฉีกเนื้อตนเองให้สาวใช้นำไปต้มถวายพระภิกษุอาพาธตามที่ได้รับปากไว้

การมีสัมมาวาจาได้นั้นต้องระลึกไว้เสมอว่า “ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด แต่หลังจากพูดแล้ว คำพูดจะกลายเป็นนายของเรา” เปรียบดังพันธสัญญา และเป็นสิ่งที่จะต้องรักษาตลอดไป ภรรยาสามีคู่นี้ช่วยกันดูแลภิกษุอาพาธด้วยศรัทธา มีสัมมาวาจาเป็นที่ตั้ง จึงไม่มีการกระทบกระทั่ง เป็นกำลังใจให้แก่กัน ก็จะหนุนนำไปสู่ชีวิตที่ดีงามยิ่ง ๆ ขึ้น

8. “กาคิยานี” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งหลาย ในฝ่ายผู้เลื่อมใสอย่างแน่นแฟ้น (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/455-456.) มีคติธรรมอันเป็นแบบอย่าง คือ

1) ผู้เลื่อมใสอย่างแน่นแฟ้น เป็นความเลื่อมใสซาบซึ้งใจในพระพุทธศาสนา เพราะมีความเชื่อมั่นในความมั่นใจในพระพุทธเจ้าที่เป็นบุคคลต้นแบบที่เข้าถึงความจริงและความดีสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามของมนุษย์ในการที่จะเข้าถึงสภาวะเช่นนี้ได้ย่อมไม่มีใครเหนือกว่า เมื่อเกิดความเลื่อมใสเช่นนี้แล้ว ก็โน้มใจในคุณงามความดีนั้น หรือเข้าถึงธรรมที่บุคคลต้นแบบนั้นได้ค้นพบและนำมาแสดงไว้แล้ว ความมั่นใจ ในพระธรรมทั้งความจริงและความดีงามที่บุคคลต้นแบบ คือพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้นั้น ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ค้นพบแล้วนำมาประกาศเปิดเผย ทุกคน ถ้าได้พัฒนานั้นให้พร้อม มีปัญญาแก่กล้าพอที่จะ

บรรลุหรือรู้ได้ก็สามารถดับทุกข์ หลุดพ้นเป็นอิสระได้จริง ความมั่นใจในพระสงฆ์สาวก ซึ่งเป็นพยานยืนยันว่า มนุษย์ทั่วไปมีความสามารถที่จะบรรลุธรรมได้ ด้วยการฝึกปรีชา ศึกษา มีธรรมเป็นเครื่องวัดผลการปฏิบัติ พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าจึงเป็นบุคคลที่มีความดีงามน่าชื่นชม

เมื่อความเลื่อมใสเกิดขึ้นแล้ว ความไม่เชื่อก็ดับสนิท หหมดความเคลือบแคลงสงสัย ไต ๆ จึงลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอย่างเต็มความสามารถทั้งกายและใจ ความเลื่อมใสเป็นปัจจัยให้เกิดกุศลธรรมเป็นความซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดปิติ ตามมาด้วยความสงบเย็นผ่อนคลาย อันช่วยให้เกิดสมาธิ มีสติขณะกาคิยานีนั่งฟังธรรมอยู่นั้น จะมีสิ่งใดเกิดขึ้นก็ไม่หวั่นไหว เพราะความเลื่อมใสแน่วแน่นคงแน่นแฟ้นและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2) การฟังธรรมในเวลาที่เหมาะสม ถือว่าเป็นมงคลสูงสุดอย่างหนึ่ง เพื่อหาโอกาสแสวงหาความรู้ ในเรื่องที่แสดงหลักความจริงที่บุคคลต้นแบบ คือพระพุทธเจ้าได้ค้นพบ และพระสงฆ์สาวกผู้สืบทอดธรรมหรือธรรมทายาทได้นำมาเผยแผ่ ทำให้ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟังมาก่อน ทำให้เข้าใจสิ่งที่ได้ฟังแล้วชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ความสงสัยหายไป ทำให้ความเห็นถูกต้อง ไม่เข้าใจผิดเพี้ยน และทำให้จิตใจผ่องใส

สมัยพุทธกาลการฟังธรรมเป็นกิจวัตรอย่างหนึ่ง ที่พึงกระทำ กาคิยานีมีความเลื่อมใสอย่างแน่นแฟ้น เกิดจากศรัทธาญาณสัมปยุต เป็นศรัทธาเลื่อมใสที่มีเหตุมีผล ทำให้เกิดวิริยะ คือความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติให้ผลประจักษ์จริงจึงแก่ตน การแสดงธรรม ไม่จบก็จะไม่เลิกจากที่นั่ง เริ่มฟังธรรมตั้งแต่เที่ยงคืนจนถึงอรุณรุ่งหรือฟ้าสางของวันใหม่ การแสดงธรรมจบลง ทำให้นางเกิดปัญญามีดวงตาเห็นธรรมรู้แจ้งในสิ่งจะความจริงที่พระพุทธเจ้าผู้เป็น บุคคลต้นแบบได้ค้นพบ สามารถละกิเลสหรือสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองออกเสียได้ การบรรลุธรรมของนางเกิดจาก

การฟังธรรมในเวลาที่เหมาะสม และตั้งใจฟังธรรมอย่างมีสมาธิ มีสติกำกับทุกเมื่อ จึงอดทนต่อทุกเวทนาและนิรโรคต่าง ๆ ได้

การฟังธรรมอย่างตั้งใจทำให้เกิดสมาธิหรือมีจิตที่ตั้งมั่นกับสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ เป็นการรวมกระแสดมคิดให้อยู่จุด ๆ เดียว ผู้มีสมาธิแน่วแน่มุ่งรู้ตามความเป็นจริง จึงละได้ซึ่งความโลภ ความโกรธ ความหลง อันความโกรธนั้นเกิดขึ้นได้ทุกที่ (แม้กระทั่งในวัด) トラบที่ยังมีคนพาลอยู่ เมื่อสตรระลึกได้ว่า เรากำลังปฏิบัติธรรมอยู่จะไม่ยึดติดต่อสิ่งใด และจะไม่ให้สิ่งใดเข้ามาติดเมื่อวางทุกอย่างลงได้ จิตใจก็จะเบาละ เป็นอิสระเกิดความปลอดโปร่ง เบิกบาน เป็นการเข้าสู่การปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา ถ้าทำได้ อย่างนี้ก็จะมีความเจริญงอกงามของจิตแม้ร่างกายของเราจะมีการเสื่อมโทรมไปตามธรรมดาของธรรมชาติแต่จิตใจที่ไม่เสื่อมกลับเจริญงอกงามมากขึ้น เราก็จะ มีความสุขทุกที่ไม่ขึ้นต่อสิ่งปรุงแต่งภายนอก จะมีชีวิตที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง และชีวิตที่มีคุณค่านี้แหละ จะนำไปสู่อริยธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

9. “นกุลมาตาคหปทานิ” ผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งหลาย ผู้กล่าวถ้อยคำที่ทำให้เกิดความคุ้นเคย (อง.ฉก. (ไทย) 22/16/437-438.) มีคติดธรรมอันเป็นแบบอย่าง คือ

1) ผู้กล่าวถ้อยคำที่ทำให้เกิดความคุ้นเคย ถ้อยคำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้ที่อยู่ร่วมกันไม่ว่าสังคมใดก่อให้เกิดความรักความสามัคคี การกล่าวถ้อยคำที่ทำให้เกิดความคุ้นเคยนั้น อันได้แก่ถ้อยคำที่ดีงาม คือ คำพูดที่ไม่ส่อเสียดให้เกิดความแตกแยก แต่เป็นคำพูดที่ก่อให้เกิดความสามัคคีกัน ถ้อยคำที่ประกอบด้วยธรรม คือ ไม่พูดเพื่อเจ้อ พูดสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ถ้อยคำไพเราะ ไม่พูดคำหยาบ ถ้อยคำจริง ไม่พูดคำเท็จ แต่แฝงด้วยสัจธรรม เมื่อนกุลปิตาผู้เป็นสามีป่วยหนักอาการจะไม่รอด นกุลมาตาได้ปลอบใจสามี

ให้ผ่อนคลายหายกังวลด้วยถ้อยคำที่ดีงามประกอบด้วยเหตุและผล ทำให้ความป่วยไข้ของสามีผ่อนคลายหายได้ เมื่อหายป่วยแล้ว เขาก็ได้ไปเฝ้าพระพุทธองค์ กราบทูลให้ทรงทราบถึงคำปลอบประโลมใจของภรรยา ในยามที่ตนป่วยไข้ พระองค์ทรงสรรเสริญว่า นกุลมาตาเป็นผู้ชายโชค ดีมีวาสนาที่ได้ภรรยาดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อ แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ (ความสุข) ให้สามี

2) ภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี ความซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงและจริงใจ เป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อทุกคนโดยเฉพาะภรรยาสามี เพราะการแต่งงานของคนสองคน คือความตั้งใจเริ่มแรกที่จะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันจนวันตาย หากไม่มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานแล้ว ชีวิตคู่ก็ยาก ที่จะมั่นคงและไม่สามารถดำเนินไปได้ตลอดรอดฝั่ง หลายครอบครัวต้องพังพินาศเพราะความไม่ซื่อสัตย์เป็นเหตุ ความซื่อสัตย์จึงจำเป็นอย่างที่สุด ทำให้เกิดความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะอุทิศตนให้แก่เราจะอยู่เคียงข้างเราและรู้สึกได้ว่าเราเป็นเสมือนคน ๆ เดียวกัน ดังที่นกุลมาตาได้กราบทูลพระพุทธองค์ว่า ตนไม่เคยคิดที่จะประพฤติตนนอกใจสามีแม้ทางใจสักนิดก็ไม่มีเลยจะประพฤติตนนอกใจทางกายได้อย่างไร ส่วนสามีก็ได้กราบทูลเช่นเดียวกัน (อง.จก. (ไทย) 21/55/93-94.) และเมื่อสามีป่วยหนัก นางได้พูดถึงความซื่อสัตย์ตั้งแต่ต้นของการใช้ชีวิตคู่ และตลอดไป เพื่อให้สามีผ่อนคลายหายกังวลว่า นางจะไม่มีสามีใหม่จะทำงานทุกอย่างเพื่อเลี้ยงลูกให้ดีที่สุด จะประพฤติตนอยู่ในจารีตประเพณีที่ดีงาม และเคร่งครัดในศีลธรรม จะไม่มีวันออกนอกกลุ่มนอกทางเป็นอันขาด นี่คือภรรยาที่มีความซื่อสัตย์ต่อสามีสมัยพุทธกาล ยังเชื่อได้ว่า ไม่ว่ายุคใด สมัยไหน หรือศาสนาใด ๆ ผู้หญิงก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์แห่งความซื่อสัตย์เสมอ

3) คู่สร้างคู่สม คู่สร้างคู่สมเริ่มจากหญิงและชายตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน อย่างที่นกุลมาตาแต่งงานกับนกุลปิตาตั้งแต่วัยหนุ่มสาว

ตราบเท่าขรา ต่างก็พึงพอใจในสธารสันโดษ คือ การครองคู่แบบผิวเดียวเมียวเดียว มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ประพฤติธรรมเสมอกัน คือ มีศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาเดียวกัน มีความเชื่อ และเจตคติไปในทางเดียวกัน มีศีล ไม่เบียดเบียนกันทั้งทางกายและทางวาจา มีจาคะ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเกื้อกูลผู้อื่น มีปัญญา รู้เหตุรู้ผล สิ่งควรและไม่ควร รู้ทางไหนเลื่อมและทางไหนเจริญ ภรรยาสามีพูดจาอ่อนหวานต่อกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความรักภักดีต่อกัน ทำให้เกิดความมั่นคงในครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ความกลมกลืนกัน โดยคุณธรรมชีวิตครองเรือนจึงพบแต่ความสุข

นกุลมาตาเป็นแบบอย่างของการกล่าวถ้อยคำ ที่ไพเราะก่อให้เกิดความคุ้นเคยกับทุก ๆ คน ย่อมจะทำให้ผู้ที่ได้ยิน ได้ฟัง เกิดความชื่นใจสบายใจ สุขใจ เกิดความรักใคร่ன்பถื่อ ซึ่งนำไปสู่ความกลมกลืนกันโดยคุณธรรมทั้งคนในครอบครัวและคนรอบข้างทั่วไป เป็นเหตุหนึ่งให้อายุยืนยาว ไม่ตายตั้งแต่หนุ่มสาว แต่ตรงกันข้ามถ้าพูดชั่วพูดจาหยาบคาย นอกจากจะทำให้ตนเองไม่งามยังทำลายผู้อื่นอีกด้วย โบราณท่านว่า ปากเป็นเอก คือท่านให้ความสำคัญของการพูด ดังนั้นควรพูดแต่คำที่ดี ไพเราะแฝงด้วยความจริงใจ

นอกจากจะพูดจาด้วยถ้อยคำที่ดีงามแล้ว นกุลมาตายังเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี จึงเป็นแบบอย่างคู่สร้างคู่สม ทำให้ชีวิตครอบครัวประสบแต่ความสุข ส่วนคนที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกันหรือประพฤตินอกใจกันนั้น สร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ขยายกว้างออกไปถึงสังคมข้างนอก ทำให้โลกสับสนวุ่นวาย ไม่รู้ว่าหญิงนี้เป็นแม่ หญิงนี้เป็นน้ำ หญิงนี้เป็นป่า หญิงนี้เป็นภรรยาของครูบาอาจารย์ มนุษย์โลกก็จะประพฤติดำส่อนกัน ไม่ต่างกับสัตว์เดรัจฉานเหมือนอย่างพวกหมู หมา กา ไก่ เป็นต้น การประพฤติชั่วดังกล่าวของแม่พ่อจะลดคุณค่าของลูก ๆ ซึ่งเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข เพราะคำโบราณที่ว่า “ดูวัวให้ดูหาง ดูนาง

ให้ดูแม่” ก็ยังคงใช้กันอยู่

10. “กาลิ” ผู้เป็นเลิศกว่าพวกอุบาสิกทั้งหลายในฝ่ายผู้เลื่อมใสเพราะได้ยินได้ฟังตาม ๆ กันมา (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/457-458.) มีคตินิยมอันเป็นแบบอย่าง ได้แก่

1) ผู้เลื่อมใสเพราะได้ยินได้ฟังตาม ๆ กันมา พระพุทธองค์ทรงมีรูปงามน่าเลื่อมใส ทรงเป็นพุทธะ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตรัสรู้ธรรมอันสูงสุดที่ยังไม่มีใครเคยรู้มาก่อน พระองค์เป็นผู้มีศีล ไม่ยินดีในกาม ถึงพร้อมด้วยความรู้ (วิชา) และความประพฤติ (จรณะ) อังตงาม อาสวะทั้งหลายหมดสิ้นแล้ว ภาพใหม่ไม่มีผู้ที่ได้เห็นหรือได้ยินได้ฟังก็จะเกิดความเลื่อมใส จะบอกเล่าต่อ ๆ กันไป ก็จะทำให้ผู้ได้ยินได้ฟังเกิดความเลื่อมใสตาม กาลิเมื่อได้ยินได้ฟังเรื่องราวอันดีงามของบุคคลผู้เป็นเอกบุรุษ เสมือนประหนึ่งว่า ได้อยู่เบื้องพระพักตร์ของพระพุทธองค์ อาณาภาพแห่งความเลื่อมใสทำให้จิตปราโมทย์เหลือล้น สามารถข่มนิวรณ์ต่าง ๆ ได้ส่งกระแสจิตน้อมไปในธรรมนั้น นางก็ได้สัมผัสพุทธะโดยไม่เคยเห็นพระพุทธเจ้า แต่ก็ถือได้ว่านางได้พบพระพุทธเจ้าแล้ว เพราะหลังจากนั้น พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา” (ส.ช. (ไทย) 17/87/159.) นางจึงเป็นอริยสาวิกาคณแรกที่บรรลุธรรมด้วยความเลื่อมใสเพราะได้ยินได้ฟังตาม ๆ กันมา

แม้เราพุทธบริษัทมีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าก็ด้วยได้ยินได้ฟังตาม ๆ กันมาเช่นกัน แต่เราไม่สามารถสัมผัสพุทธะได้ เพราะเรายังหลับอยู่ดวงตายังมีดบอด ขาดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริง ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เราจึงห่างไกล “พุทธะ”

2) คบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น การคบหมายถึง การอยู่ร่วมกัน การไปมาหาสู่กัน การทำกิจการงานร่วมกันหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อคบกับใครก็จะมีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน หรือมีความคิดความอ่านไปในแนวเดียวกัน

การคบค้าสมาคมจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อคบคนผิดก็จะประพฤติผิดตามไปด้วย แต่ถ้าคบคนดีก็พลอยเป็นบัณฑิตไปด้วย

ทั้งนี้ เพราะคบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น ดังมีเรื่องเล่าในชาดกว่า ผลมะม่วงในสวนหลวงของพระราชามีรสหวานอร่อย สีสวย กลิ่นหอม พระราชาโปรดเสวยและหวงมาก แม้เณรก็ไม่ให้ใครนำไปปลุก แต่วันหนึ่งผลมะม่วงนั้นมีรสขม เพราะคนสวนคนใหม่แอบเอาต้นสะเดาไปปลุกล้อมต้นมะม่วงไว้ รากต่อรากเกี่ยวพันกัน กิ่งต่อกิ่ง เกี่ยวประสานกัน เพราะการอยู่ร่วมกันกับต้นสะเดาทำให้ผลมะม่วงมีรสขม (ขุ.ชา.ทุก.อ. (ไทย) 3/119-124.)

กาติยานีคบหาเป็นเพื่อนกับกาลิ กาลีได้นิมนต์พระโสณะ (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/253-259.) ซึ่งเป็นพระลูกชายให้แสดงธรรม นางชวนกาติยานีมาฟังธรรม ทำให้กาติยานีได้บรรลุธรรมเป็นอริยบุคคลเช่นกัน กาลีเป็นเช่นไร กาติยานีก็เป็นเช่นนั้น ทั้งสองมีอุปนิสัยเหมือนกัน คือ ต่างก็เลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา ฟังธรรมในเวลาที่เหมาะสมหรือฟังธรรมตามกาล ตั้งใจฟังธรรมอย่างจริงจัง และก็ใส่ใจในการปฏิบัติธรรมด้วยผลของ การปฏิบัติธรรมทำให้ไม่ยึดติดในตน กาลีได้ชักชวนญาติมิตรไปฟังธรรม และเปิดโอกาสให้ข้าทาสบริวารได้ไปฟังธรรมด้วย ขณะฟังธรรมแม้ทั้งสองจะทราบวาทะ พวกโจรขุดอุโมงค์ลอดทะลุเข้าไปในบ้าน กำลังขนทรัพย์สมบัติออกไป แทนที่ทั้งสองจะกลับไปปกป้องทรัพย์สมบัติของตน ซึ่งคนส่วนใหญ่จะปกป้องทรัพย์สมบัติด้วยชีวิต แต่ทั้งสองก็ไม่ได้ใส่ใจ อะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด เมื่อปล้นของลงได้จิตใจก็ไม่ร้อนรน (ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม) จึงไม่เป็นเหตุแห่งความตาย ทั้งสองจึงรอดปลอดภัย มีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อความเจริญในธรรม นี่คือผลของการคบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์คตินิคมของอุบาสิกผู้เป็นเอตทัคคะ จะเห็นได้ว่าคตินิคมอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของอุบาสิกเหล่านั้นล้วนตอบรับกับหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้บันทึกไว้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังได้บันทึกเรื่องราวของอุบาสิกคู่กับอุบาสก ทั้งการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา การสืบทอดธรรม ด้วยการประพฤติธรรมปฏิบัติธรรม ณ วันนีทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้แตกต่างจากวันวาน บนโลกใบนี้ไม่มีอะไรใหม่ภัยที่กำลังเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในวันนี้ไม่ได้แตกต่างกับภัยที่เคยเกิดขึ้นสมัยพุทธกาล เราพุทธบริษัทต้องหันมาทบทวนตนเองว่า แต่ละฝ่ายได้ทำหน้าที่ของตนดีแล้วหรือยัง พระสงฆ์ใส่ใจในธุระหรือกิจในพระพุทธศาสนาตรงบทบาทหน้าที่ของพระ อุบาสิกอุบาสกปฏิบัติตนสมควรกับเป็นผู้หนึ่งใกล้พระรัตนตรัย ด้วยการรักษาศีล 5 ประกอบอาชีพสุจริต ตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญในพระพุทธศาสนา ถ้าเราทุกฝ่ายได้ทำหน้าที่ดีแล้ว ก็ไม่มีอะไรให้ต้องห่วง แต่ถ้าเรายังไม่ได้ทำตรงบทบาทหน้าที่ของพุทธบริษัทที่พึงกระทำ ก็น่าเป็นห่วง อีกทั้งเรื่องของการเมืองมาถ่มทับซ้ำหนักไปอีก เราพุทธบริษัททุกฝ่ายจะต้องช่วยกันประคับประคองให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่ประเทศไทยและให้เจริญยิ่ง ๆ สืบไป ด้วยการประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากันเถาะ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์คตินิคมของอุบาสิกผู้เป็นเอตทัคคะ จะเห็นได้ว่า หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ในสมัยพุทธกาล แม้เวลาจะผ่านมายาวนานเกือบ 3,000 ปี หลักธรรมคำสอนนั้นก็ยังเป็นสมัยใหม่ ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ทุก

ยุคทุกสมัย ซึ่งนอกเหนือจากการศึกษาตั้งที่กล่าวทั้งหมดแล้ว การศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอุบาสิกหรือสตรีในมิติอื่น ๆ สมควรศึกษาเรื่องดังนี้

1. ศึกษาคตินิยมของอุบาสิกผู้เป็นอริยสาวิกาที่ไม่ได้เป็นเอตทัคคะ
2. ศึกษาคตินิยมของอุบาสิกในสังคมไทย
3. ศึกษาเปรียบเทียบคตินิยมของอุบาสิกหรือสตรีแต่ละชาติ หรือแต่ละศาสนาว่ามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ วิ.ม. เล่ม 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ วิ.ม. เล่ม 5*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ที.สี. เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ส.ช. เล่ม 17*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ส.ม. เล่ม 19*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ อ.ง.เอกก. เล่ม 20*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ อ.ง.จตุกก. เล่ม 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ อ.ง.ปญจก. เล่ม 22*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ อ.ง.สตตก. เล่ม 23*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ข.ธ. เล่ม 25*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ข.วิ. เล่ม 26*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์วิ.ม.อ. เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ อ.ง.เอกก.อ. เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ ข.ธ.อ. เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ ข.ธ.อ. เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ ขุ.เถร.อ. เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ ขุ.ชา.ทุก.อ. เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่มเรียงตามคัมภีร์ ขุ.ชา.ปญญาส.อ. เล่ม 8*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *พุทธธรรม : ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม

บุญนิกร คำกองแก้ว¹, อนงค์ สระบัว²

^{1,2}หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Email : jeff-sinthorn@hotmail.co.th¹, anongsrabua@gmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 182 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .996 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสามารถภายในตน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สถานะอารมณ์ทั่วไป และการจัดการกับความเครียด อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาแผนงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงปฏิบัติงานของสถานศึกษาโดยเน้นผลถาวรอยู่ในระดับมาก 3) ลำดับแรก ส่วนมุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และ 3) ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสถานะอารมณ์ทั่วไป ความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดการกับความเครียด ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 69.40 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยจากคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\bar{Y} = .102 + .339(X_5) + .271(X_3) + .263(X_2) + .124(X_4)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\bar{Z} = .347(Z_5) + .289(Z_3) + .255(Z_2) + .114(Z_4)$$

คำสำคัญ : ความฉลาดทางอารมณ์, เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน

Emotional Intelligence Affecting Educational Institution Administrators' Performance Based on Standards, Secondary Educational Service Area Office 9, Nakhonpathom

Boonnikorn Khamkongkaew¹, Anong Srabua²

^{1,2}Master of Education Program in Educational Administration Educational Administration
under the Muban Chom Bueng Rajabhat University,
Email : jeff-sinthorn@hotmail.co.th¹, anongsrabua@gmail.com²

Abstract

The purposes of this study were to study: 1) the emotional intelligence level of educational institution administrators, 2) the educational institution administrators' performance level based on the performance standards, and 3) the educational institution administrators' emotional intelligence affecting the performance based on the standards Secondary Educational Service Area Office 9, Nakhonpathom. The samples were 182 educational institution administrators selected by stratified random sampling. The instrument for collecting the data was a five – rating scale questionnaire. The validity of this questionnaire was .996. The statistics for analysis the data including mean, standard deviation, Pearson's Correlation analysis were used to find the correlation of the factors and multiple regression analysis.

The research findings were as follows: 1) The overall level of the educational institution administrators' emotional intelligence is in high level. In terms of item analysis, the item with highest mean scores includes internal capabilities followed by interpersonal skills, general mood and stress management, respectively. However, the ability to adapt is in moderate level. 2) The overall level of the educational institution administrators' performance based on the standards is in high level. The top 3 items in high level include the information retrieval skills for educational institution development, the development of high quality and practical educational institution plan, and the emphasis on the permanent-based educational institution administration, respectively. The item in moderate level includes the emphasis on the personnel development to the full capacity. and 3) The items concerning the educational institution administrators' emotional intelligence affecting the performance based on the standards of Secondary Educational Service Area Office 9, Nakhonpathom with correlation level at .05 include general mood, adaptability, interpersonal skills, and stress management. The predictive coefficient can be written as a regression equation from the raw scores and standard scores as follows:

Equation of regression analysis in raw score form is

$$\hat{Y} = .102 + .339(X_5) + .271(X_3) + .263(X_2) + .124(X_4)$$

Equation of regression analysis in standardized form is

$$\hat{Z} = .347(Z_5) + .289(Z_3) + .255(Z_2) + .114(Z_4)$$

Keywords : Emotional Intelligence, performance criteria, Secondary Educational Service Area, Nakhonpathom, Educational Institution Administrators' Performance Standards

บทนำ

ช่วงเวลาของศตวรรษที่ 21 นี้ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อเตรียมคนให้สามารถทำงานและดำเนินชีวิต ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงอย่างไร้พรมแดน นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืน ซึ่งผลจากการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมากมาย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทยในปัจจุบัน (กรมอาเซียน, 2556 : 21)

ด้วยเหตุนี้วิชาชีพทางการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 65)

สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นองค์กรทางการศึกษา ที่มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตบุคลากรให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือว่าเป็นบุคลากรหลักที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จเพราะผู้บริหารเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (อวัช บุญยภูมิ, 2550 : 3)

การทำงานในองค์กรนั้นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม ตามโครงสร้างลักษณะงานและผู้ร่วมงานที่แตกต่างกันไป ทำให้ผู้บริหารนอกเหนือจากที่ต้องมีทักษะความรู้ความสามารถ ผู้บริหารต้องฝึกการทำงานเป็นทีม ยึดหยุ่นรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การปรับตัว การจัดการความเครียด และการสร้างสุข เพื่อที่จะให้ผลงานและตอบสนององ

นโยบายและเป้าหมายขององค์กร ด้วยเหตุนี้คุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ในศตวรรษที่ 21 นี้ คือ การที่ผู้บริหารมีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Quotient = E.Q.) (กัลป์ยมน อินทุสุต, 2554 : 1-2) ดังปรากฏในรายงานการวิจัยของ นิตยา วิเศษยา (2551 : 92-93) พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และผลการวิจัยยังพบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นจะมีวุฒิภาวะมากขึ้น ผลงานวิจัยของ เปรมปรีดี หมูวิเศษ (2549 : 120-124) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีผลต่อการจัดการความสัมพันธ์และทักษะการบริหารทางด้านเทคนิค ทางด้านมนุษย์ และทางด้านการนึกคิด สามารถแก้ปัญหาได้ดี ในขณะเดียวกันภาวะผู้นำที่ส่วนหนึ่งเกิดจากวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้บริหารที่มีระดับความสามารถทางอารมณ์ต่ำ จะเกิดสาเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ ขวัญและกำลังใจของบุคลากรต่ำ เกิดความขัดแย้งที่ไม่สร้างสรรค์ในองค์กร เกิดการผิดพลาดและไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนการตัดสินใจที่ผิดพลาด ความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการต่ำ ผู้บริหารที่มีการศึกษาสูงจะไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานถ้าระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ โดยพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญเป็น 2 เท่าของความสามารถทางสติปัญญาและความชำนาญ ด้วยเหตุนี้ความฉลาดทางอารมณ์ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของผู้บริหารในแต่ละองค์การ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสำคัญของ E.Q. ในการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้บริหารได้แสดงออกถึงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่

อันนำไปสู่แนวทางใหม่ของการทำงานและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น (ชัยเสกฐ์ พรหมศรี, 2548 : 74-75)

แคทซ์ (Katz, 1955 : 33-42) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะการบริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี เพื่อให้การบริหารประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) ถึงจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถใหม่ ๆ ให้เหมาะกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารแต่ละคนนั้นมีความสามารถที่แตกต่างกันไป ดังนั้นครูสภาซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้บริหารการศึกษาไว้ 12 ข้อ ได้แก่ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง 5) พัฒนาและใช้วัตรกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 6) ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร 7) ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้ และ 12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับวุฒิทางอารมณ์ของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ต้องการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบต่อไปในอนาคตและนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถปรับความฉลาดทางอารมณ์อันจะทำให้เกิดความร่วมมือในองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการบริหารจัดการในสถานศึกษาและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในบทนี้จึงนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน

ของผู้บริหารสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ชัยวัฒน์ คุประตกุล (2547 : 98) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความมั่นคง ของอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการพัฒนาอารมณ์ทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพคือการทำงานและการดำเนินชีวิต

วีระวัฒน์ ปันนิตมัย (2551 : 38) กล่าวถึง ความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นการเรียนรู้ และรู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้ตระหนัก มีสติ รู้เท่าทันสาเหตุและความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ของตนเอง และบริหารจัดการอารมณ์ของตนไปในทางที่สร้างประโยชน์กับทุกฝ่าย

โกลแมน (Daniel Goleman, 1998 p. 317) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถ ในการรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และบริหารจัดการอารมณ์อันจะส่งผลดีต่อตนเองและความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง

บาร์ ออน (Reuven Bar-On, 2010) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นองค์ประกอบของความสามารถของบุคคลด้านส่วนตัว ด้านอารมณ์ และสังคมที่มีผลต่อความสำเร็จในชีวิต โดยปรับตัวให้เข้ากับความต้องการสิ่งแวดล้อมในชีวิตได้ รู้ถึงความรู้สึกเข้าใจเขามาใส่ใจเรา การขาดความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นการทำลาย ความเจริญก้าวหน้าของความสำเร็จของบุคคลหรือองค์กร ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จทุกวิชาชีพ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

กิติพันธ์ รุจิรกุล (2529 อ้างถึงใน กัลยาณมัย, 2556 : 10) กล่าวว่า การปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากจะมีการแบ่งระดับการปฏิบัติงานแล้ว ยังต้องมีการแบ่งส่วนงานที่จะต้องปฏิบัติออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ ซึ่งมีหัวหน้าหน่วยหรือผู้นำหน่วย

เป็นผู้รับผิดชอบงานตามลักษณะหน้าที่ของตนที่แตกต่างกันในการปฏิบัติงานที่ต่างชนิด ต่างหน้าที่ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีความสนใจ มีทักษะ มีความรู้ มีทัศนะ และมีบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนแตกต่างกันไป นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างถึงใน กัลยาณมัย, 2556 : 10) กล่าวว่า การปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ คือ การศึกษาหาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิควิธีทำงานต่าง ๆ ศิลป์ คือ นำเอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับคน สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตำแหน่งงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ในหน่วยงาน

ศุภวรรณ แก้วกิตติคุณ (2549) ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง การรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นได้ การควบคุมอารมณ์ตนเอง การมีทักษะสังคม ส่วนการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง และ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 เมื่อจำแนกตามเพศ สถานภาพ และระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่เป็นเพศชายและเพศหญิง และที่มีสถานภาพโสดกับสมรส มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีกับปริญญาโทมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน อย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ(2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเก่ง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านดี ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเองความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเก่งในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสุขในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณา ในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต การศึกษาความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 2) การควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง 3) การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาความภาคภูมิใจในตนเอง และ 4) ความพึงพอใจในชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อังคณา นาสารี (2551) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรม การตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) เท่ากับ .34

เสาวลักษณ์ ทิพย์อักษร (2551) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับพฤติกรรมปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีพฤติกรรมปฏิบัติงานในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ปัจจัยการบริหารด้านการจัดการ ปัจจัยการบริหารด้านการเงิน ปัจจัยการบริหารด้านวัสดุสิ่งของตามลำดับ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ คือ ปัจจัยการบริหารด้านคน 2) พฤติกรรมปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มีพฤติกรรมปฏิบัติงานในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียนและชุมชน มุ่งพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พฤติกรรมปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำสุด คือ พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับพฤติกรรมปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

อยู่ในระดับสูง ($r = 0.72$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิชชาพร อุ่นศิริ (2554) ศึกษาวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) วุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้บริหารสตรีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) วุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้บริหารสตรีส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรีย์พร รุ่งกำจัด (2556) ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษาอำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่า 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอองค์รักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รดาการ ภูริพงษ์ (2558) ศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 ในภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการมองโลกในแง่ดี รองลงมา คือ ด้านทักษะทางสังคม ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ ด้านการเข้าใจผู้อื่น และด้านความตระหนักรู้ตนเอง ตามลำดับ และ 2) การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 เมื่อจำแนกตามเพศอายุและระดับการศึกษา พบว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ พบว่า มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 11 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 11 ปีขึ้นไป

อิสรา เลิศเยาวฤทธิ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 มีความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปกติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสุขและด้านเก่ง ตามลำดับ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 มีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในระดับปานกลาง

($r_{xy} = 0.58$) และ 4) ความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 29 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 29 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 52 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 232 คน และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 29 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 342 คน

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2559 โดยเทียบสัดส่วนตามแต่ละสถานศึกษา และเลือกผู้บริหารสถานศึกษาแบบเจาะจง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 29 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 28 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 96 คน และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 29 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 182 คน ที่ได้มาจากการกำหนด

ขนาดตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551 : 45) เมื่อได้ขนาดตัวอย่างตามที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified-Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (Population Status) เป็นชั้นภูมิ (Stratum) ในการสุ่มอย่างง่าย

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดของบาร์ออน (Bar-on) (Reuven Bar-On, 2000, p. 108) ซึ่งระบุองค์ประกอบทางอารมณ์ 5 ด้าน คือ

1) ความสามารถภายในตน

(Intrapersonal Skill)

2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

(Interpersonal Skill)

3) ความสามารถในการปรับตัว

(Adaptability)

4) การจัดการกับความเครียด

(Stress Management)

5) สภาวะอารมณ์ทั่วไป

(General Mood)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

คือ มาตรฐานการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา พุทธศักราช 2556 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556 : 69) 12 ข้อ ได้แก่

1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนา

วิชาชีพการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดย

คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากรผู้เรียน และชุมชน

3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถ

ปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง

5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

6) ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร

7) ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้

12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาคุณภาพของแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และสร้างข้อคำถามที่จะนำไปใช้ในแบบสอบถาม

3.2 ยกร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน ความสามารถภายในตนเอง (Intrapersonal Skill) ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skill) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) การจัดการกับความเครียด (Stress Management) และสภาวะอารมณ์ทั่วไป (General Mood)

3.3 สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานและจำแนกเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหาร พุทธศักราช 2556

3.4 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบวิธีมาตรฐานการปฏิบัติงาน และจำแนกเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร พุทธศักราช 2556 ทั้งหมด 12 ข้อ

3.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ การใช้ภาษา สำนวน และความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำมาทำการปรับปรุงแก้ไข

3.6 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ทำการตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of item Object Congruence : IOC) ข้อคำถามที่จะนำไปใช้ได้ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (พิสนุ พงศรี, 2551 : 139) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.67–1.00 และมีมีการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.7 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน จากโรงเรียนสายธรรมจันทน์ โรงเรียนไทรโยคเมธีกาญจนวิทยา โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ กาญจนบุรี โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และโรงเรียนด้านช่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามเทคนิคของครอนบาร์ช Cronbach (พวงรัตน์ ทวีรัตน์,

2540 : 125-126) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .996

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้สถานศึกษา โดยส่งที่ช่องรับหนังสือของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม พร้อมสำเนาหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัยโดยมีหนังสือระบุวันที่ที่ขอรับแบบสอบถามพร้อมแจ้งว่าให้ส่งกลับมา ยังผู้วิจัยโดยมีที่อยู่แจ้งให้ชัดเจน พร้อมแนบซองติดแสตมป์ไปพร้อมกับซองแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

5.1 ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตามประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) วิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมและรายด้านแล้วนำค่าเฉลี่ย

ที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best 1986 : 182)

3) วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมและรายด้านแล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best 1986 : 182)

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามแนวของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 108)

5) วิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับขั้นตอน (Stepwise Simple Regression Analysis) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ได้จากการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถภายในตน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาวะอารมณ์ทั่วไป และการจัดการกับความเครียด ตามลำดับ ส่วนความสามารถในการปรับตัว อยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ พัฒนาแผนงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง ปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยเน้นผลถาวร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาของตนได้ สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ ส่วนการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมออดทนอดกลั้นใจ ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสภาวะอารมณ์ทั่วไป (X_5) ความสามารถในการปรับตัว (X_3) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_2) และการจัดการ

กับความเครียด (X_4) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม ที่ระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .833 และค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .694 ซึ่งแสดงว่า สภาวะอารมณ์ทั่วไป ความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดการกับความเครียด ร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 69.40 และมีค่า ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าร้อยละ 31.40 โดยสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยจากคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = .102 + .339(X_5) + .271(X_3) + .263(X_2) + .124(X_4)$$

และสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = .347(Z_5) + .289(Z_3) + .255(Z_2) + .114(Z_4)$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถนำมาตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ 3 ข้อ คือ

- 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง
- 2) การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง และ
- 3) ความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม จึงขอตรวจสอบสมมุติฐานและอภิปรายผล ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะทางความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารพึงมีเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการควบคุมจัดการกับอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเต็มใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และยังช่วยให้การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และการสั่งการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จในการทำงาน และการดำรงชีวิตโดยเฉพาด้านความสามารถภายในตนที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น ๆ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจศักยภาพที่เป็นไปได้ของตนเองเกี่ยวกับการกระทำในสิ่งที่เหมาะสม มีความกระตือรือร้นพัฒนากิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุขและมีความหมายในระยะยาวของชีวิต ตระหนักรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้เป็นอย่างดี เข้าใจถึงความต้องการบรรลุสิ่งที่ตนปรารถนา โดยไม่ตกเป็นทาสของสิ่งต่าง ๆ และรับรู้ความสามารถของตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดฤชวรรณ แก้วกิตติคุณ (2549) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชนอำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงห์ (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ วิเศษ (2554 : 106–107) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์พร รุ่งกำจัด (2556) ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษาอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษาอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รดาการ ภูริพงษ์ (2558) ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเฉพาะการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีแรงจูงใจใฝ่ผลสัมฤทธิ์ของงาน มีความรักในวิชาชีพและองค์กร อยากเห็นความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา เป็นผู้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วางแผน ตลอดจนขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2556 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556 : 69) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ทิพย์อักษร (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติงานของครูสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติงานของครูสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชาพร อุ่นศิริ (2554) ได้ศึกษาภาวะทางอารมณ์ของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ ศรีวัฒนพงศ์ (2553) ได้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงาน

ตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสภาวะอารมณ์ทั่วไป ความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการจัดการกับความเครียด ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่งหากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีโดยมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านสภาวะอารมณ์ทั่วไป ความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดการกับความเครียด เป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม และมีความอดทนในการแก้ปัญหา มีความอดทนในการเรียนรู้สิ่งที่ยาก ทำให้การปฏิบัติงานในองค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อบุคคลในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ มีความสุข ประสบความสำเร็จ เป็นผู้มีความค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา นาสาริ (2551) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมใจ วิเศษ (2554 : 106-107) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู อำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูมีค่าความสัมพันธ์กับทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ สุรีย์พร รุ่งกำจัด (2556) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา เลิศเยาวฤทธิ์ (2558) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มี

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง และความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ควรส่งเสริมหรือพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้า การอธิบายและบ่งชี้ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา ปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมความยืดหยุ่นในการปรับอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก เพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขและสถานการณ์ต่าง ๆ การประเมินความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เคยประสบมากับสิ่งที่ปรากฏอยู่จริง และสามารถตีความในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงได้อย่างถูกต้อง

1.2 การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติได้เต็มศักยภาพ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับ การพัฒนาของผู้เรียน บุคลากรและชุมชน และปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพ การบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.3. ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านสภาวะอารมณ์ทั่วไป ความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดการกับความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นตัวแปรสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการถดถอย

และสามารถอธิบายความผันแปรของการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถรวมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 69.40

เอกสารอ้างอิง

กรมอาเซียน. (2556). *ASEAN in Brief*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *เอกสารการเรียนรู้ประกอบชุดวิชาการพัฒนาการบริหาร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กัลปยมน อินทุสุต. (2554). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กัลยา วงษ์ลัมย์. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริการด้านเครื่องรูดบัตรเครดิต (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา)*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2547). *มหัศจรรย์แห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2548). *EQ ที่คุณควรมี*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

ดุษฎีวรรณ แก้วกิตติคุณ. (2549). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 นครปฐม*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ธวัช บุญยมณี. (2550). *ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

นิตยา วิเศษยา. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีทาส์.

ประดับ บุญธรรม. (2551). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดี : พหุกรณีศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เปรมปรีดี หมูวิเศษ. (2549). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษา

- มหบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชชาพร อุ่นศิริ. (2554). *วาทะทางอารมณ์ของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมใจ วิเศษ. (2554). *ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษามหบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รดาการ ฐิริพงษ์. (2558). *ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35*. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2551). *เชาว์อารมณ์ (EQ) : ดัชนีเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุรีย์พร รุ่งกำจัด. (2556). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก*.
- วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษามหบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุวัฒน์ ศรีวัฒนพงศ์. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- เสาวลักษณ์ ทิพย์อักษร. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของคุรุสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- อังคณา นาสาริ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อิสรา เลิศยาวฤทธิ์. (2558). *ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. วิทยานิพนธ์ครุศา

- สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราช
นครินทร์.
- Katz, R. L. (1955). *Skills of effective administrator*. Harvard Business Review, 33(1), 14-20
- Daniel Goleman. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Reuven Bar-On. (2010). *The 5 Meta-Factors and 15 Sub-Factors of the Bar-On Model*. accessed 20 September 2010. available from <http://www.reuvenbaron.org/bar-on-model/>

สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

รุติมา บรรเทิง¹, อนงค์ สระบัว²

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Email : enjoy46.aj@gmail.com¹, anongsrabua@gmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ ศึกษาสภาพการดำเนินงาน และเปรียบเทียบการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 108 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนและเลือกเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวม 324 คน ใช้แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 เก็บข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว อนึ่งในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงาน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบำรุงรักษา ด้านการวางแผน ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ และด้านการออกแบบ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามขนาด พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกขนาด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ
2. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามขนาด พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันจะมีสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การดำเนินงาน, การพัฒนาระบบ, เทคโนโลยีสารสนเทศ, จังหวัดราชบุรี เขต 2

Information Technology System Development in Educational Institutions under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

Thitima Bantoeng¹, Anong Srabua²

^{1,2}Educational Administration Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University

Email : enjoy46.aj@gmail.com¹, anongsrabua@gmail.com²

Abstract

This research aimed to study the conditions of, as well as the comparison of, the Information Technology system development in education institutions under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 classified by institution sizes. Samples comprise 108 basic education schools selected by Cluster random sampling and Purposive sampling. 324 informants included 3 groups of informants from each school comprised of school administrator, head of academic division, and teacher or officer responsible for Information Technology. Research tool included a five-level rating scale (Likert's Scale) questionnaire with a reliability of .97. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and One-way analysis of variance: ANOVA. In case of differences at .05 level of significance, Scheffe's duality test will be employed.

The research findings showed;

1) the overall conditions of Information Technology system development was at the highest level, with highest mean scores on maintenance, followed by planning, implementation, analysis, and design whereas in terms of the school sizes, the overall level was at a high level with the highest mean score on small sized followed by medium sized and large sized school; and as for Information Technology system development in educational institutions classified by school sizes, it was found that there was no significance difference among schools with different sizes.

Keywords: system development, Information Technology, Ratchaburi primary educational service area 2

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงาน การเรียนการสอน และชีวิตประจำวันของบุคคลอย่างมากและผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549) จนบางครั้งอาจเปรียบระบบสารสนเทศได้เหมือนกับสายเลือดที่หล่อเลี้ยงการทำงานแทบทุกด้านขององค์กร และผลกระทบของระบบสารสนเทศก็กว้างขวางขวางทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร รวมทั้งการทำงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การบริหารงานภาครัฐ ธุรกิจ กฎหมาย วิทยาศาสตร์ การศึกษาการแพทย์ สาธารณสุข วิศวกรรมศาสตร์ และงานบริการสังคมต่าง ๆ องค์กรที่จะสามารถจัดการกับสารสนเทศได้ดีภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ได้เปรียบใน การแข่งขัน และช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพอใจในการทำงานมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด (น้ำทิพย์ วิภาวิน , 2547 : 85-92)

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในภาคการศึกษาได้ขยายขอบเขตจนเกิดการยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้น การเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ จึงต้องเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วทันยุคทันสมัยและได้ความรู้มากในระยะเวลาอันสั้น ลงทุนต่ำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 32-33) หลายประเทศพยายามปรับปรุงหลักสูตรให้สั้น และสามารถจบได้เร็ว มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนออกไปอย่างกว้างขวางมุ่งตรงไปสู่ผู้เรียนโดยเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 92) ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนคงไม่ใช้ตำราจากที่กำหนดโดยอาจารย์

ผู้สอนเท่านั้น แต่สามารถแสวงหาแหล่งความรู้อื่นได้อีกมากมาย มีห้องสมุด แบบดิจิทัล มีชุมชนความรู้ที่เรียกว่า ชุมความรู้โลก บทบาทการสอนของอาจารย์จะเปลี่ยนไปจากการใช้ข้อล็กและกระดานดำมาเป็นการชี้แนะ โดยต้องเป็นตัวของตัวเองในการแสวงหาความรู้ มีความคิดริเริ่มในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ต้องเปลี่ยนสภาพการเรียนจากนั่งเฉย ๆ มาเป็นแบบเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ มีการใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้ (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2553 : 81 - 82) การวัดผลการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ผลของคะแนนเพียงอย่างเดียว ต้องเปลี่ยนสภาพการเรียนการสอนแบบเดิมสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ได้ อาจารย์ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ สามารถนำเอาองค์ความรู้จากที่ต่าง ๆ มาประกอบกันสร้างบทเรียน (ยีน ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย, 2546 : 47)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวดที่ 9 ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเน้นผู้เรียนมีสิทธิได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะที่เพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 66) และให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (มาตรา 65) รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับการกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (มาตรา 67) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 30-31) และด้วยมาตรการดังกล่าว รัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน เพื่อ

นำไปสู่การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษาทั่วประเทศ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ของ ประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีการเรียนรู้ เพื่อ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยใน ศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเปลี่ยน สังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การประกันโอกาส ของผู้เรียนที่จะเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิจิตร ศรีสอาน, 2545 : 12-18) และเชื่อมโยง สังคมไทยเข้ากับสังคมโลกเศรษฐกิจบนพื้นฐาน ของความรู้ การนำแนวคิดใหม่ของเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา จะทำให้ ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างอิสระและสามารถปรับปรุง คุณภาพของชีวิตได้ โดยการมีโอกาที่จะเข้าถึง สภาพสังคมและเศรษฐกิจใหม่ ยิ่งกว่านั้นแล้ว จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับและเพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจ และความชื่นชมในวัฒนธรรม และสังคมไทย ตลอดทั้งการได้ความรู้อย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของชาติอื่น โดย ตั้งเป้าหมายว่า ผู้เรียนทุกคนมีโอกาเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ โดยจัดให้มีอย่างเพียงพอ และให้สามารถเข้าถึงได้ ในราคาที่เหมาะสม (สมลี สังข์ศรี, 2545 207-255) ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การ สื่อสาร เพื่อเสริมวิธีการเรียนการสอนแบบเดิม และในบางครั้งสามารถช่วยปรับปรุง การเรียน การสอนในห้องเรียน โรงเรียนปรับบทบาทของครู และนักเรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะสนับสนุน การปฏิรูปการศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ใน ปัจจุบัน

การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อให้บรรลุ ตามเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนา กระบวนการการบริหารจัดการที่ดี ยึดการสร้าง ความเข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาให้เป็นองค์กรการ

แห่งการเรียนรู้ การกระจายอำนาจ และเปิดโอกาส ให้มีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาเพื่อให้ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2557 : 28) ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดเน้น และสมรรถนะ สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสามารถในการ อ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ตามจุดเน้นที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด รวมทั้งมีสมรรถนะสำคัญ ที่จำเป็นใน การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้ เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4-10)

แผนปฏิบัติการของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้นำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการ บริหารงานด้านต่าง ๆ ด้วยกันหลายระบบ เช่น โปรแกรมระบบบัญชีในการตรวจสอบติดตามให้ ข้อเสนอแนะการบริหารงบประมาณ การใช้จ่าย งบประมาณของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ ระเบียบว่าด้วยความถูกต้อง การศึกษาแหล่งการเรียนรู้จากเทคโนโลยี สารสนเทศ การศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตของ นักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2558 : 23-32) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และ การ ให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาด รูปแบบของระบบสารสนเทศ ผู้บริหารให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารในระดับเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็น

รูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะ นำมาบริหารจัดการด้านการศึกษาด้านการกระจาย โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการศึกษา (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2556 : 1-4) ยังมีสถานศึกษาบางส่วนที่มี โครงสร้าง พื้นฐานเพื่อการศึกษายังไม่ทั่วถึง จึงทำให้ สถานศึกษาต้องรีบดำเนินการพัฒนา ด้าน เทคโนโลยีและการสื่อสารให้เร็วที่สุด เพราะเป็น สิ่งที่สำคัญต่อการเรียน การสอนให้ก้าวหน้าโลก มากขึ้น และในด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากร ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนา ตนเองของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยัง ขาดความต่อเนื่อง และการพัฒนาด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งการพัฒนา ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาระบบ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาปรับปรุง และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อ ความก้าวหน้าในการนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีคุณภาพในการนำมาใช้ในการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2, 2557 : 7)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ สถานศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการ ดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ สถานศึกษา

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องกับสภาพการใช้งานระบบสารสนเทศ ในสถานศึกษา การดำเนินงานตามวงจรการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ทัศนคติ และความพึงพอใจต่อกระบวนการ ให้บริการด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จัดการงานในสถานศึกษา ดังนี้

ช่อทิพย์ เขตจางาน (2552) ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพการดำเนินงานตามวงจรการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี พบว่า สภาพการ การดำเนินงานตามวงจรการพัฒนา ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอน พบว่า มีการดำเนินงานในระดับมาก 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน นอกจากนั้นมีการดำเนินงาน ในระดับปานกลาง 4 ขั้นตอน เรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย ดังนี้ คือ 1) ขั้นตอนการนำไปใช้ 2) ขั้นตอนวิเคราะห์ 3) ขั้นตอนการบำรุงรักษา และ 4) ขั้นตอนการออกแบบ

ในทางเดียวกัน อรอำไพ ศรีสุวรรณ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการใช้และ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร ในโรงเรียนบูรพา ผลจากการศึกษาพบว่า สภาพการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในโรงเรียน บูรพา ด้านวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ด้านการใช้ระบบฐานข้อมูลอยู่ใน ระดับมาก ส่วนด้านฮาร์ดแวร์ ด้านซอฟต์แวร์ ด้าน การใช้เทคโนโลยีคมนาคม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่า เพศ ความรู้ อายุ จำนวนปีในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ บุคลากรในโรงเรียนบูรพาแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปร คือ ระดับการศึกษา

สายงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คล้ายคลึงกับ นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยี และด้านการบริหารจัดการ 2) ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาครู และด้านการจัดการเรียนการสอน 3) สภาพปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และเทคโนโลยี และด้านการพัฒนาครู ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาครู และด้านการจัดการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) สภาพปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 6) ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 7) ปัญหา อุปสรรคและความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ขาดงบประมาณจัดซื้อและซ่อมบำรุง

นิติพงษ์ ปิยาโน (2555 : 37-89) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการสารสนเทศเพื่อการจัดการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ใช้หลักการวงจรการพัฒนาระบบ 7 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา โปรแกรม การทดสอบ การติดตั้ง และการบำรุงรักษา โดยระบบที่พัฒนาเป็นการประยุกต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบการใช้งานบนเว็บระบบใช้ภาษา PHP ในการสร้างเว็บไซต์ และใช้ระบบจัดการฐานข้อมูล มายเอสคิวแอล สร้างฐานข้อมูล และใช้อัปโหลดจำลองเป็นเครื่องแม่ข่าย ภายใต้ระบบปฏิบัติการ วินโดว์ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของระบบ คือ ระบบที่พัฒนา และแบบประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจระบบ พบว่า ได้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 และผลการประเมินประสิทธิภาพ

สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด

ชัยรัตน์ รอดเคราะห์ (2555 : 102-105) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการงานปริญาณิพนธ์และสารนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำหลักการพัฒนาระบบ SDLC มาใช้ในการพัฒนาระบบ กลุ่มผู้ใช้ 3 กลุ่ม ได้แก่ คณาจารย์ บุคลากร และนิสิต ผลการศึกษาพบว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์ดี และความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดี ดังนั้นระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้งานได้จริงและตอบสนองการทำงานของผู้ใช้ได้ถูกต้องตามความต้องการ

อัครพล แซ่มประเสริฐ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการด้านการบริหารโครงการ บริษัท เอแฟบ เอ็นจิเนียริง จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการบริหารงานโครงการของบริษัท เอแฟบ เอ็นจิเนียริง 46 จำกัด โดยได้ออกแบบระบบซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อย 8 ระบบ คือ ระบบจัดการผู้ใช้งาน ระบบจัดการโครงการ ระบบจัดการผู้ปฏิบัติงาน ระบบจัดการแบบโครงการ ระบบจัดการวัสดุ อุปกรณ์ ระบบจัดการการดำเนินงาน ระบบจัดการการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และระบบจัดการผู้จัดจำหน่าย มีการแบ่งผู้ใช้งานออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ดูแลระบบ ธุรการ วิศวกร จัดซื้อ ผู้บริหาร และเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานให้แก่บริษัท เอแฟบ เอ็นจิเนียริง จำกัด ได้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโครงการด้วยเทคนิค CPM โดยพัฒนาระบบปฏิบัติการวินโดวส์ เซเวน ใช้โปรแกรมภาษาพีเอชพี ในการพัฒนาเว็บเพจ และใช้มายเอสคิวแอล ในการจัดการกับฐานข้อมูลและเรียกใช้งานผ่านทางระบบเว็บเบราว์เซอร์ ผลการศึกษาพบว่า การ

พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ด้านการบริหารโครงการ บริษัท เอแฟบ เอ็นจิเนียริง จำกัด นี้ช่วยเพิ่มความสามารถต่อการบริหารงานโครงการมากยิ่งขึ้น เนื่องจากระบบช่วยให้ผู้ใช้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็ว ครบถ้วน ตามต้องการมากยิ่งขึ้น แสดงว่าระบบสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโครงการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง สถานศึกษาละ 3 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 324 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดของ เชลลี แคชแมน และโรเซนแบลทท์ (Shelly, Cashman & Rosenblatt, 2012 p. 20-21) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร

คือ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งสิ้น 150 โรงเรียน จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 66 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 80 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 4 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2, 2557)

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้สถานศึกษาจำนวน 108

โรงเรียน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified Random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้น ในการสุ่ม (Stratum) ได้สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 47 โรงเรียน ขนาดกลางจำนวน 57 โรงเรียน และขนาดใหญ่ จำนวน 4 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูล เลือกรายละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 324 คน

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การวิจัยเรื่องนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน หรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 324 ฉบับ ได้รับตอบกลับเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 318 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.15 นำข้อมูลที่ได้มา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสต์ (Best) ผลการวิเคราะห์ จะนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 324 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 71.60 และเพศชาย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 28.40 มีอายุ 51 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.45 รองลงมาอายุ 36-40 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.13 และน้อยสุดอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 62.97 ปริญญาโท จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 36.41 และปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.62 อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เท่ากัน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 22.53 ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี น้อยสุดจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ร้อยละ 33.33 เท่ากันตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	92	28.40
หญิง	232	71.60
รวมทั้งสิ้น	324	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	23	7.10
26-30 ปี	38	11.73
31-35 ปี	53	16.36
36-40 ปี	62	19.13
41-45 ปี	48	14.81
46-50 ปี	37	11.42
51 ปีขึ้นไป	63	19.45
รวมทั้งสิ้น	141	100.00
3. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	204	62.97
ปริญญาโท	118	36.41
ปริญญาเอก	2	0.62
รวมทั้งสิ้น	324	100.00
4. ตำแหน่ง		
ผู้บริหารสถานศึกษา	108	33.33
หัวหน้าวิชาการ	108	33.33
ครูผู้สอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ	108	33.33
รวมทั้งสิ้น	324	100.00
5. ประสบการณ์ในการทำงาน		
1-5 ปี	54	16.67
6-10 ปี	63	19.44
11-15 ปี	69	21.30
16-20 ปี	65	20.06
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	73	22.53
รวมทั้งสิ้น	324	100.00
6. ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน		
ขนาดเล็ก	108	33.33
ขนาดกลาง	108	33.33
ขนาดใหญ่	108	33.33
รวมทั้งสิ้น	324	100.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = .41) ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = .39) ด้านการนำไปใช้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = .46) ด้านการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = .36) ด้านการออกแบบ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = .32)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็นรายด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกขนาด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = .29) สถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = .27) และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = .10)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก มีการดำเนินงานพัฒนาระบบ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = .32) ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = .38) ด้านการนำไปใช้ ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = .51) ด้านการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = .37) และด้านการออกแบบ ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = .31) ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง มีการดำเนินงานพัฒนาระบบ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .45) ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = .45) ด้านการนำไปใช้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = .42) ด้านการออกแบบ ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = .32) และด้านการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = .35) และสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานพัฒนาระบบ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .24) ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = .10) ด้านการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = .12) ด้านการนำไปใช้ ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = .11) ส่วนด้านการออกแบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = .18) ตามลำดับ ดังตาราง 2 และ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา	สภาพการดำเนินงาน			ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการวางแผน	3.99	.39	มาก	2
2. ด้านการวิเคราะห์	3.81	.36	มาก	4
3. ด้านการออกแบบ	3.79	.32	มาก	5
4. ด้านการนำไปใช้	3.93	.46	มาก	3
5. ด้านการบำรุงรักษา	4.11	.41	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.93	.39	มาก	

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติที่มีต่อสภาพการดำเนินงาน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การพัฒนาระบบฯ	ขนาดสถานศึกษา											
	ขนาดเล็ก				ขนาดกลาง				ขนาดใหญ่			
	สภาพการพัฒนาระบบ				สภาพการพัฒนาระบบ				สภาพการพัฒนาระบบ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการวางแผน	4.07	.32	มาก	1	3.94	.45	มาก	2	3.91	.10	มาก	2
2. ด้านการวิเคราะห์	3.86	.37	มาก	4	3.78	.35	มาก	5	3.65	.12	มาก	3
3. ด้านการออกแบบ	3.84	.31	มาก	5	3.78	.32	มาก	4	3.46	.18	ปานกลาง	5
4. ด้านการนำไปใช้	3.98	.51	มาก	3	3.93	.42	มาก	3	3.51	.11	มาก	4
5. ด้านการบำรุงรักษา	4.06	.38	มาก	2	4.15	.45	มาก	1	4.12	.24	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.96	.29	มาก		3.91	.27	มาก		3.73	.10	มาก	

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา

สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาทั้ง 108 โรงเรียน เมื่อพิจารณาตามขนาดสถานศึกษาพบว่า มีสถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพการดำเนินงานเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มขนาดสถานศึกษาอื่น ๆ เล็กน้อย

ตรวจสอบหาความแปรปรวนของความต่างกัน (Test of Homogeneity of Variances) สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา 3 ขนาด ได้ค่า Levene = 1.506 และ Sig = 0.227 ซึ่งมากกว่า α (0.05) จึงสรุปว่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน จึงใช้สถิติทดสอบ F เพื่อทดสอบความแตกต่างผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวพบว่า ค่า F คำนวณได้ 1.403 ค่านัยสำคัญ Sig = .250 ซึ่งมากกว่า 0.05 สรุปได้ว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และขนาดสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน จึงขอตรวจสอบสมมติฐานและอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายที่ชัดเจนที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในทุกด้านตามกรอบภารกิจทั้งทางด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป จะช่วยให้การบริหารงานของสถานศึกษาเกิดความสะดวก คล่องตัว รวดเร็ว มีระบบการจัดเก็บรวบรวมประมวลผลข้อมูลที่ต้อง สอดคล้องกับความต้องการ

ของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับที่กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงมิติความต้องการด้านการบริการด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และการขอรับบริการของหน่วยงานอื่น ผู้เรียน รวมถึงประชาชนทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการเรียนการสอน การเรียนรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและในภาพรวมของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 6-26) สอดคล้องกับคำกล่าวของ ฐิรพร พุ่มบานเย็น (2545 : 48) ที่ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ อาทิ การศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การค้นคว้าหาข้อมูลทางด้านการศึกษาง่ายขึ้นและกว้างขวาง ไร้ขีดจำกัด ผู้เรียนมีความสะดวกมากขึ้นในการค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ การดำเนินชีวิตประจำวันทำให้มีความคล่องตัวและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยบริหารจัดการงานบริหารงานในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ทำนองเดียวกันยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ เจมส์ (Jame, A. Senn, 1998 p.144-146) ที่ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีความสำคัญในสถานศึกษาช่วยในการบริหารจัดการงานบริหารงานของสถานศึกษา เช่น ช่วยในการจัดระบบข่าวสาร จำนวนมหาศาลของแต่ละวัน เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสารสนเทศ เช่น การคำนวณตัวเลขที่ยุ่งยากซับซ้อน การจัดเรียงลำดับสารสนเทศ ฯลฯ ช่วยให้สามารถเก็บสารสนเทศไว้ในรูปที่สามารถเรียกใช้ได้ทุกครั้งอย่างสะดวก ช่วยให้สามารถจัดระบบอัตโนมัติ เพื่อการจัดเก็บประมวลผล และเรียกใช้สารสนเทศช่วยในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยในการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ลดอุปสรรคเกี่ยวกับเวลา และระยะทาง โดยการใช้ระบบโทรศัพท์และอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน

เพื่อส่งผลการบริหารจัดการให้ตรงวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดของหน่วยงาน

อนึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรอำไพ ศรีสุวรรณ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการใช้ และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในโรงเรียนบูรพา ผลจากการศึกษาพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ด้านวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้ระบบฐานข้อมูลอยู่ในระดับมาก ในทางเดียวกับผลการวิจัยของ สนิท นันทชัย (2548) ที่ได้ศึกษาแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงราย ด้านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในด้านนโยบายพัฒนาคู มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก บุคลากรต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ นโยบายพัฒนาคู บุคลากรต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการวางแผนพัฒนาการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร จัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนงานพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีนโยบายในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างเหมาะสม สำหรับแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษา และครูต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านโครงสร้างที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ สถานภาพของสถานศึกษามีความพร้อมที่จะดำเนินการต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

และผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และมีความรู้ความสามารถจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ ขวัญภรณ์ สงวนแก้ว (2549) ที่ได้ศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนา การใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุม พบว่า ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนต้นแบบพัฒนาการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับดีทั้ง 4 ด้าน คือการวางแผน การนำ การจัดองค์กร และการควบคุม ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐภูมิ ธีรประเสริฐ (2549) ได้ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการบริหารทั่วไป และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ มีการปฏิบัติในระดับมาก สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านความรู้และทักษะในการผลิตสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการสอน มีการปฏิบัติในระดับมาก และสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้

ของผู้เรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการนำเสนอผลงานโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการปฏิบัติในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย (2549 : 297) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการสารสนเทศเป็นวิธีการที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยวงจรการพัฒนากระบวนการสารสนเทศเป็นแนวคิดที่มีการกำหนดรูปแบบในการพัฒนาระบบอย่างมีแบบแผน มีการแบ่งระยะในการพัฒนาระบบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบแบ่งระยะและขั้นตอนในแต่ละระยะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะและข้อกำหนดขององค์การ ในทางเดียวกันกับการวิเคราะห์ของ ญัฐพนธ์ เขจรนันทน์ (2551 : 65) กล่าวว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศ (Information System Development) ให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามความต้องการของผู้ใช้ จะต้องได้รับความเห็นชอบและส่งเสริมจากผู้บริหารองค์กร และผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจกระบวนการหรือขั้นตอนในการพัฒนาระบบที่ต่อเนื่องสอดคล้องกัน รวมทั้งทีมงานพัฒนาระบบต้องเข้าใจในกระบวนการเหล่านั้นพร้อมกับรายละเอียดความต้องการในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างดี เพื่อให้แต่ละคนได้รู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาระบบเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ แสงทอง (2552) ที่ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่

3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ในภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก คล้ายคลึงกับ สุขสันต์ จตุปาริสุทธิศิลป์ (2556 : 47) ที่ได้ศึกษาการใช้ ICT ในโรงเรียน ท่ามะกาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นฐานในการเรียนรู้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ICT ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการใช้สารสนเทศและการสื่อสาร ICT เพื่อการบริหารจัดการ และการให้บริการทางการศึกษาด้านหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนสร ดีศรี (2554 : 97) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา ระบบข้อมูลและสารสนเทศในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ใน 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การปรับใช้ระบบ และการบำรุงรักษา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การวางแผนระบบ การบำรุงรักษาระบบ การปรับใช้ระบบ การวิเคราะห์ระบบ และการออกแบบระบบ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจเป็นไปได้ที่ทำให้สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาในมุมมองผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกัน พบว่า ผลการวิจัยของ เด่นชัย โพธิ์สว่าง (2550) ที่ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 ที่พบว่า สภาพการดำเนินงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการบริหาร ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านโครงสร้างพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ค้นพบอาจขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาแต่ละเขตพื้นที่ก็อาจเป็นไปได้

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา

เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน ให้เกิดมีการวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา โดยสนับสนุนทั้งงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา วางระบบ ตลอดจนการพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้

ในขณะเดียวกันผู้บริหารในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำนองเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใดก็

ตามต่างตระหนักเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกัน จากเหตุผลดังกล่าว จึงอาจเป็นไปได้ทำให้สภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีสภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญภรณ์ สงวนแก้ว (2549) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ พบว่า ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูจะมีมุมมอง ที่แตกต่างกัน โดยที่ผู้บริหารมีแนวโน้มเห็นด้วยกับการบริหารมากกว่าครู แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เด่นชัย โพธิสว่าง (2550) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 เมื่อจำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้าน และผลการเปรียบเทียบความต้องการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพและตามขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ช่อทิพย์ เขตจำนง (2552) ที่ได้ศึกษาสภาพ การดำเนินงานตามวงจรการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เมื่อจำแนก

ตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ 1) โรงเรียนขนาดใหญ่ กับโรงเรียนขนาดกลาง 2) โรงเรียนขนาดใหญ่ กับโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) โรงเรียนขนาดกลาง กับโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนสร ศิตรี (2554 : 97) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา ระบบข้อมูลและสารสนเทศในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 ที่พบว่า ใน 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การปรับใช้ระบบ และการบำรุงรักษา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนระบบ การบำรุงรักษาระบบ การปรับใช้ระบบ การวิเคราะห์ระบบ และการออกแบบระบบ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบำรุงรักษา

สถานศึกษาควรมีการจัดทำรายงานผลการใช้ระบบเทคโนโลยีให้ผู้บริหารทราบอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้อยู่เสมอ และจัดทำตารางกำหนดการปรับปรุงโปรแกรมสำหรับการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไว้อย่างชัดเจน

1.2 ด้านการวางแผน

สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมชี้แจง คณะครูเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจ ในรายละเอียดของแผนการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และดำเนินการประสานงานกับภาคเอกชนต่าง ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อขอรับการสนับสนุน

ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3 ด้านการนำไปใช้

สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของโปรแกรมระบบสารสนเทศต่าง ๆ ที่ใช้งาน ตั้งแต่เริ่มต้นระบบจนได้ผลลัพธ์ ตรวจสอบความเชื่อมโยงของโปรแกรมระบบสารสนเทศว่า ตรงกับความต้องการของงานแต่ละประเภทที่ดำเนินการอยู่หรือไม่ และหากสถานศึกษาจะมีการติดตั้งและปรับเปลี่ยนการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ควรอยู่ภายใต้การดูแลของนักวิเคราะห์ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 ด้านการวิเคราะห์

สถานศึกษาควรมีการรวบรวมข้อมูลความต้องการเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนระหว่างผู้ใช้และผู้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของระบบงานใหม่ในทางเศรษฐกิจหรือความคุ้มค่าของ การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันของระบบงานแต่ละประเภทที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.5 ด้านการออกแบบ

สถานศึกษาควรมีการกำหนดรายละเอียดแฟ้มข้อมูล และฐานข้อมูลในแต่ละระบบงาน มีการออกแบบเอกสารข้อมูลที่ต้องนำเข้าสู่ระบบได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งาน กำหนดรูปแบบส่วนต่อประสานระหว่างคนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้อย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยสภาพปัญหา

ความต้องการ และเปรียบเทียบการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และเขต 2

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผล

ต่อการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยองค์ประกอบ

ที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนา

รูปแบบประสิทธิภาพการดำเนินงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554 – 2556*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.thailibrary.in.th/2014/07/28/ict-moe-masterplan/>

- ชฎาภรณ์ สงวนแก้ว. (2549). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาการใช้ไอซีทีเพื่อการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ช่อทิพย์ เขตจำนงค์. (2552). สภาพการดำเนินงานตามวงจรการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยรัตน์ รอดเคราะห์. (2555). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการงานปริญญานิพนธ์และสารนิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางวิศวกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยุคเข็ญ.
- ณัฐวุฒิ ธีรประเมศวร์. (2549). สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เด่นชัย โพธิสว่าง. (2550). สภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาบริหาร การ ศี ก ษา บั น ดิ ต วิ ท ย า ลั ย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). องค์การแห่งความรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: รัตนไตร.
- ธนสร ศิศรี. (2554). การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. (2552). ศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 ปีงบประมาณ 2551. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์.
- นิติพงษ์ ปิยาโน. (2555). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- บุญเลิศ แสวงทอง. (2552). *สภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.*
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา = Educational Psychology.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ยีน ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย. (2546). *ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2545). การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education). *วารสาร สอ.* ประเทศไทย, 5(1), 12-18.
- วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. (2553). *ปฏิรูปการศึกษา แนวคิดและข้อเสนอแนะ.* กรุงเทพฯ: วชิระ.
- ศรีไพร คักด้รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- สนิท นันทชัย. (2548). *แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 กลุ่มงานนโยบายและแผน. (2557). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557.* ราชบุรี: กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 กลุ่มงานนโยบายและแผน. (2558). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2559.* ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- สุขสันต์ จตุปาริสุทธิศิลป์. (2556). *การใช้ ICT ในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม (ICT in Thamakawitthayakom School).* การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). *การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใน ประมวลสาระชุด วิชาบริหารทางการศึกษา หน่วยที่ 14 เล่ม 3 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. (207-255).* น น ท บุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรอำไพ ศรีสุวรรณ. (2548). *สภาพการและและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.*

- อัศรพล แซ่มประเสริฐ. (2556). *การพัฒนากระบวนการสอนเพื่อการจัดการด้านการบริหารโครงการ บริษัท เอแฟบ เอ็นจิเนียริง จำกัด*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2556). การวิเคราะห์และสังเคราะห์กลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับดี. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย (Journal of Research Methodology: JRM)*, 28(1), 27-47.
- James, A.Senn. (1998). *Analysis and design of information system (3rd ed.)*. Canada: john Wiley & sons, inc.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Shelly, G. B., Cashman, T. J., & Rosenblatt, H. J. (2012). *System analysis and design*. Boston, English: Course Technology Cengage Learning.

แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ธนาเดช ศรีวิชัย¹, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์²

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Email : tanadet4464@gmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และ 2) ศึกษาระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประธานโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง จำนวน 7 คน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 65 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านกลยุทธ์องค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดพันธกิจเพื่อเป็นขอบเขตในการดำเนินงาน ความต้องการขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร 2) ด้านโครงสร้างองค์กร กำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในโครงการหรืองานสรวายน้ำไว้อย่างชัดเจน และกำหนดขอบเขตหน้าที่ในการดำเนินงานไว้อย่างเหมาะสม 3) ด้านระบบการปฏิบัติงาน ระบบการปฏิบัติงาน มีความสำคัญต่อการบริหารงานทรัพยากรบุคคลต้องจัดการระบบจัดซื้อและจัดจ้างที่โปร่งใส และการบริหารจัดการงบประมาณการเงินให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 4) ด้านบุคลากร คัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมจัดสวัสดิการแก่บุคลากรได้อย่างทั่วถึงและเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของหน่วยงาน 5) ด้านทักษะ ความรู้ความสามารถให้ความสำคัญต่อความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มความสามารถปฏิบัติงานและจัดอบรมเพิ่มทักษะ การปฏิบัติงานให้กับบุคลากร 6) ด้านรูปแบบการบริหาร ให้ความสำคัญต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีมและให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ และ 7) ด้านค่านิยมองค์กร ให้ความสำคัญกับความสะอาดและความปลอดภัย ให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงานและปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ และพบว่า ระดับความเป็นไปได้ของแนวทาง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านค่านิยมองค์กร ด้านกลยุทธ์องค์กร ด้านรูปแบบการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านระบบการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ประสิทธิภาพ

The Guidelines for Efficient Project Management of the Muban Chom Bueng Rajabhat University Swimming Pool

Tanadet Sornwichai¹, Phornsak Sucharitrak²

^{1,2}Educational Administration Faculty of Education, Muban Chom Bueng Rajabhat University,

Email : tanadet4464@gmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

Abstract

The objectives of this research were to study the guidelines for efficient project management of the Muban Chom Bueng Rajabhat University Swimming Pool; and to find out the possibility of the guidelines for efficient project management of the Muban Chom Bueng Rajabhat University Swimming Pool. The samples in the research were 7 chairs of different universities' swimming pools, and 65 administrators and committees selected by Purposive Sampling. The instrument was the structured-interview and a five-rating-scale questionnaire with reliability at 0.85. The statistics for data analysis were mean, percentage, and standard deviation.

The results pointed out that the guidelines for efficient project management of Muban Chom Bueng Rajabhat University Swimming Pool comprised of 7 key areas which were: 1) organizational strategies, missions and goals corresponded to organization's needs and the external and internal environment of the organization; 2) organizational structure outlining clear job responsibilities and job functions; 3) transparent procurement system and financial system management in line with yearly action plan; 4) suitable recruitment system with appropriate welfare, accepting employees' opinions as part of organizational management; 5) knowledge, proficiency, and personnel's working proficiency were support by further studies and trainings, 6) administrative format in team work context is highly encouraged; and 7) corporate values, cleanliness, security, collaborations, and personnel's sacrifice are among mandatory values. In addition, the overall possibility of the guidelines for efficient project management of Muban Chom Bueng Rajabhat University Swimming Pool was at the highest level. In terms of item analysis, the item with highest mean scores includes the skills, knowledge and proficiency, followed by the corporate values, the organizational strategies, the administrative format, the human resources, the organizational structure, and the working system, respectively.

Keywords: Guideline for project management, efficiency

บทนำ

สังคมโลกมีการแข่งขันกันในด้านที่ค่อนข้างสูงและส่งผลกระทบในวงกว้าง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์ที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน ทำให้การจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง การเชื่อมโยงกันของประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายและการแข่งขันที่เข้มข้น ประชาคมโลกจึงต้องสร้างความร่วมมือกันภายใต้กติกาและสร้างขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองเพื่อการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้กำหนดวาระแห่งชาติให้ดำเนินการปฏิรูป 3 เรื่องหลัก ได้แก่ ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปการศึกษา และปฏิรูปราชการให้มีความสอดคล้องทันสมัยก้าวหน้ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาวโดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น แต่ที่ผ่านมามีประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็ทำให้นโยบายขาดความต่อเนื่อง การพัฒนาจึงเกิดภาวะหยุดชะงักหรือชะลอตัวถือเป็นการสูญเสียโอกาสและสิ้นเปลืองทรัพยากรประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการปฏิรูป

ระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาวและเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหาร มีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2559 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จึงได้กำหนดให้รัฐต้องจัดทำ “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันโดยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาตินี้ ประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบขนานใหญ่เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และต่อเนื่อง สู่แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ ไปนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ยึด ยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกันไปตลอด 20 ปี

นอกจากนี้ สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผน การศึกษาระดับชาติในระยะยาว ก็ได้พิจารณานำกรอบแนวทางการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี มาใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 ด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางการพัฒนา การเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดไปจนตลอดชีวิต (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12, 2560 : 10)

การบริหารภาครัฐมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน และประเทศชาติ เห็นตัวอย่างได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น ฉบับปี

พ.ศ. 2540 และฉบับปี 2550 ได้มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ความสำคัญและจำเป็นของการบริหารภาครัฐ ยังเห็นได้จากที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้การบริหารภาครัฐแนวทางใดแนวทางหนึ่งหรือหลายแนวทาง เช่น แนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หรือแนวทางคุณธรรม (Virtue Administration หรือ Morality Administration) เป็นมรรควิธี (means) แนวทางหรือวิธีการเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางเบื้องต้น (Primary goal) และในที่สุด จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งแบ่งเป็น การทำให้ประเทศชาติก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืนและสมดุล รวมทั้งการทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเช่นนี้ ถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางสูงสุด (วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2554 : 57-59) การบริหารไม่ว่าจะเป็นการบริหาร ธุรกิจเอกชน หรือบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งการบริหารการศึกษา ต่างก็สามารถประยุกต์ให้เป็นและศิลป์ของการบริหารจัดการร่วมกัน โดยการประยุกต์แนวทางการบริหารให้เหมาะสมกับทรัพยากรและสอดคล้องกับนโยบาย สภาพขององค์กรที่ตนเองรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมาย สำหรับการบริหารการศึกษา อันเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่เป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายกำหนด ผู้บริหารทางการศึกษานอกจากจะเป็นมืออาชีพแล้วยังจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการพัฒนาตนเองตลอดเวลา และต้องรับการประเมินเป็นระยะรู้จักนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารทั้งเก่าและใหม่มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนมาวางแผนประสานงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามนโยบาย และแผนที่วางไว้ มีการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อ

เป็นแนวทางไปสู่การสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญา และพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีเทคนิควิธีในการจัดการด้านบุคลากรและแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้ลุล่วง ตลอดจนการรวมพลังพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้าภายใต้ทรัพยากรอันเหมาะสม รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ในวิชาชีพ (บุญชม ศรีสะอาด และสิริทอง ศรีสะอาด, 2552 : 10) บุคลากรทางการศึกษา จึงมีความสำคัญต่อองค์กรในสถาบันการศึกษาเป็นอย่างมาก เป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมหรือพัฒนา จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรบุคคล หรือบริหารงานบุคคลให้สามารถปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์กรโดยมีขอบข่ายของการบริหาร ตั้งแต่การวางแผน การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การพัฒนา บำรุงขวัญและการให้พันทักงาน เป้าหมายที่สำคัญของการบริหารบุคคล การได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับความต้องการของหน่วยงาน และทำให้เขามีความพอใจในการปฏิบัติงานด้วยงานที่ได้รับมอบหมาย จึงจะสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สุเมธ เดียงอิศเรศ, 2529 : 5) ความสำคัญของทรัพยากรบุคคลจะปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์วิธีการการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ทันกับนโยบาย เป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์กร โดยผูกเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการขององค์กร ทรัพยากรบุคคล จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่เห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ได้ทุ่มเทงบประมาณในการหาแนวทางคัดเลือกดูแล และรักษาพัฒนาอย่างเต็มที่ ย่อมส่งผลที่เป็นรูปธรรมที่ทำให้พนักงานที่อยู่ในองค์กรเกิดความรู้สึกที่ดีมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทำงานอย่างทุ่มเทและพร้อมที่จะอุทิศให้กับองค์กรตราบนานเท่านาน แต่ในทางกลับกันองค์กรที่มุ่งเน้น

แต่ผลประกอบการเพื่อให้ได้ผลกำไรโดยไม่ได้ให้ความสำคัญใส่ใจต่อบุคลากรภายในองค์กร อาจจะส่งผลให้บุคลากรไม่มีความรู้สึกที่ดีกับองค์กรไม่มีความรักความผูกพัน ขาดความทุ่มเท กระตือรือร้นในการทำงานและมีโอกาสที่จะออกไปแสวงหาองค์กรที่เหมาะสมต่อไป การดูแลรักษาและการสร้างให้บุคลากรภายในองค์กรให้มีความรักและความพึงพอใจในการทำงานกับองค์กร จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการทุกองค์กรต้องให้ความสำคัญมาเป็นอันดับแรก ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้อยู่เสียบุคลากรที่มีฝีมือและมีคุณภาพ ดังนั้น ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร มีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กรเป็นอย่างมาก หากบุคลากรในองค์กรไม่มีความพึงพอใจในการทำงานจะมีผลต่อคุณภาพของงานที่ลดลง การปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถและส่งผลต่อการขาดวินัยในการทำงาน แต่หากองค์กรนั้น มีบุคลากรที่มีความพึงพอใจในการทำงานสูงจะมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นองค์กรจึงควรที่จะต้องพิจารณาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสำคัญ ในการสร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วมสร้างความผูกพัน สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่บุคลากร ทั้งเพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจและช่วยส่งเสริมให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน (บุษยมาศ แสงเงิน, 2553 : 17)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของ โธมัส เจ ปีเตอร์ส และโรเบิร์ต เอช วอเตอร์แมน จูเนียร์ (Thomas J. Peters and Robert H. Waterman, Jr., อ้างถึงใน วีระชัย ตันติวิระวิทยา, 2537 : 10) ประกอบด้วย 1) ด้านกลยุทธ์องค์กร หมายถึง กลยุทธ์ที่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสรวายน้ำได้กำหนด วิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร กำหนดแผนงานโครงการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ ได้ถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่ผู้ปฏิบัติในการบริหารงาน วางแผนทบทวนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดและความต้องการของประชาชน 2) ด้านโครงสร้างองค์กร หมายถึง ระบบการบังคับบัญชา ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้อย่างชัดเจน เหมาะสมต่อการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ กำหนดขอบเขตหน้าที่ในการดำเนินงานไว้อย่างเหมาะสม กระจายหน้าที่ความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และให้ความสำคัญทุกหน้าที่ในองค์กรอย่างเหมาะสม 3) ด้านระบบการปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดระบบการทำงานที่มีความสำคัญของโครงการสรวายน้ำ ให้ความสำคัญต่อระบบบริหารงานทรัพยากรบุคคล จัดการระบบจัดซื้อและจัดจ้างที่โปร่งใส จัดการงบประมาณการเงินให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปี จัดการวัสดุและอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น และระยะยาว จัดระบบตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง วิธีการในการดำเนินงานโดยให้ ให้ความสำคัญต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานจะทำงานเพียงบุคคลเดียวไม่ได้

โดยให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน บริหารจัดการบุคลากรให้การยอมรับและให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติงาน 5) ด้านบุคลากร หมายถึง บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ในโครงการสรวายน้ำ คัดเลือกบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม จัดสวัสดิการแก่บุคลากรได้อย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของหน่วยงานบุคลากรให้ความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน 6) ด้านทักษะความรู้ความสามารถ หมายถึง ความสามารถของบุคลากรในตำแหน่ง หน้าที่ และลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ความสำคัญต่อความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มความสามารถการปฏิบัติงาน จัดอบรมเพิ่มทักษะ การปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่และบุคลากรมีความมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาหน่วยงาน 7) ด้านค่านิยมองค์กร หมายถึง การยึดถือร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานในโครงการสรวายน้ำมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง คือ ให้ความสำคัญกับความสะอาดและความปลอดภัย ให้บริการด้วยจิตบริการ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ มุ่งมั่นและทุ่มเทปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าในการปฏิบัติงานให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลภายใต้ขอบเขตการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ดังนี้

1. ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1.1 ผู้บริหารหรือประธานโครงการสรวายน้ำหรือสรวายน้ำ ของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 คน

1.2 ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสรวายน้ำหรือสรวายน้ำของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง คือ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 5) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 6) มหาวิทยาลัยมหิดล และ 7) มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งสิ้น จำนวน 65 คน ประกอบด้วย ที่ปรึกษาโครงการ ประธานโครงการ กรรมการ กรรมการเลขานุการ และกรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกลยุทธ์องค์กร 2) ด้านโครงสร้างองค์กร 3) ด้านระบบการปฏิบัติงาน 4) ด้านบุคลากร 5) ด้านทักษะความรู้ ความสามารถ 6) ด้านรูปแบบการบริหารงาน และ 7) ด้านค่านิยมองค์กร

3. การรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากประชากร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ถึงอธิการบดี ของสถาบันการศึกษา ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 5) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน 6) มหาวิทยาลัยมหิดล และ 7) มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือให้ ประธานโครงการสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัยให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

2) ผู้วิจัยติดต่อประสานเพื่อกำหนดวันเวลา ที่จะสัมภาษณ์ประชากรที่กำหนดไว้และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2559 ถึงวันที่ 20 มกราคม 2560 วิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นผู้มีข้อมูล หรือเกี่ยวข้องในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลบางคนแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า ข้อมูลการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง และสัมภาษณ์ในเรื่องของลักษณะการดำเนินงานของโครงการสระว่ายน้ำ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ จำนวน 7 มหาวิทยาลัย คือ ผู้บริหาร ประธานหรือตัวแทนคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการหรืองานสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัย โดยนำทฤษฎีการบริหารจัดการ 7-S McKinsey มาใช้อ้างอิงเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ อันประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์องค์กร (Strategy) ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) ด้านระบบการปฏิบัติงาน (System) ด้านรูปแบบการบริหารงาน (Style) ด้านบุคลากร (Staff) ด้านทักษะความรู้ความสามารถ (Skill) และด้านค่านิยมองค์กร (Shared Value)

3.2 แบบสอบถาม

1) แจกแบบสอบถามให้ผู้บริหารหรือคณะกรรมการดำเนินโครงการหรืองานสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัย 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 5) มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน 6) มหาวิทยาลัยมหิดล 7) มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งสิ้น 65 คน

2) เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตัวเอง จากจำนวนแบบสอบถามที่แจกไปทั้งสิ้น 65 ฉบับ และได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 65 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด

4.2 วิเคราะห์ระดับความเห็นด้วย ใช้การหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ โครงการสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงการสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกลยุทธ์องค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดพันธกิจเพื่อเป็นขอบเขตในการดำเนินงาน และความต้องการขององค์กร และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร

1.2 ด้านโครงสร้างองค์กร กำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในโครงการหรืองานสระว่ายน้ำไว้อย่างชัดเจน และ

กำหนดขอบเขตหน้าที่ในการดำเนินงานไว้อย่างเหมาะสม

1.3 ด้านระบบการปฏิบัติงาน ระบบการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการบริหารงานทรัพยากรบุคคล ต้องจัดการระบบจัดซื้อและจัดจ้างที่โปร่งใส และการบริหารจัดการงบประมาณการเงินให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ

1.4 ด้านบุคลากร คัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม จัดสวัสดิการ แก่บุคลากรได้อย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของหน่วยงาน

1.5 ด้าน ทักษะ ความรู้ ความสามารถให้มีความสำคัญต่อความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถปฏิบัติงานและจัดอบรมเพิ่มทักษะการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร

1.6 ด้านรูปแบบการบริหารให้มีความสำคัญต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีความสำคัญ ต่อการทำงานเป็นทีมและให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้

1.7) ด้าน ค่านิยมองค์กร ให้มีความสำคัญกับความสะอาดและความปลอดภัย ให้มีความสำคัญกับเพื่อนร่วมงาน และปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ

2. ระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านทักษะความรู้ ความสามารถ ($\mu = 4.64$) ด้านค่านิยมองค์กร ($\mu = 4.63$) ด้านกลยุทธ์องค์กร ($\mu = 4.63$) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ($\mu = 4.62$) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.57$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พบว่า

1. แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกลยุทธ์องค์กรมีแนวทางดังนี้

กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดพันธกิจเพื่อเป็นขอบเขตในการดำเนินงานและความต้องการขององค์กรและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ทั้งนี้เป็นเพราะกลยุทธ์เป็นการวางแผนเพื่อนำองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคตมีการกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและยาวที่แน่ชัดวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงผกา มะเสนา และ ประณต นันทิยะกุล (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ผู้บริหารในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปให้ความสำคัญในด้านกลยุทธ์องค์กรอันดับแรก รองลงมาในด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบการปฏิบัติงานและด้านบุคลากร ส่วนผู้บริหารในโรงพยาบาลชุมชนให้ความสำคัญการบริหารจัดการทั้ง 7 ด้าน แต่จะเน้นด้านกลยุทธ์ขององค์กรสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนผู้บริหารในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้ความสำคัญการบริหารจัดการทั้ง 7 ด้าน แต่จะเน้น ด้านกลยุทธ์ขององค์กรสำคัญเป็นอันดับแรกเช่นกัน ซึ่งตรงกับกรอบแนวคิด ของ McKinsey 7-S

1.2 ด้านโครงสร้างองค์กรมีแนวทางดังนี้

กำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ

ของบุคลากรในโครงการหรืองานสละว้ยน้ำไว้อย่างชัดเจน และกำหนดขอบเขตหน้าที่ในการดำเนินงานไว้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะโครงสร้างองค์กรเป็นเรื่องของการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบหรือการมอบหมายแบ่งงานเพื่อให้ภารกิจขององค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งโครงสร้างจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของงานที่จะมีต่อกัน รูปแบบปฏิสัมพันธ์และการจัดสรรหน้าที่และความรับผิดชอบในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลงกต สุขุมลย์ และสมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงสร้างองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์อำนวยการบริหาร จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ภายหลังการปรับเปลี่ยนตามแนวทางการบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของ ศอ.บต. ภายหลังการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรตามแนวทางการบริหารงานของ คสช. ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมุ่งเน้นไปในด้านการสร้างพื้นที่และสภาพแวดล้อมเพื่อแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และด้านการพัฒนาการบริหารด้วยการมีส่วนร่วมและบูรณาการแก้ไขปัญหาพื้นที่พิเศษ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เป็นสามอันดับแรก

1.3 ด้านระบบการปฏิบัติงานมีแนวทางดังนี้ ระบบการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการบริหารงานทรัพยากรบุคคล ต้องจัดการระบบจัดซื้อและจัดจ้างที่โปร่งใส และการบริหารจัดการงบประมาณการเงินให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานในองค์กรมีระบบการปฏิบัติงานที่ดีให้ความสำคัญทุกระบบงาน สามารถตรวจสอบได้งบประมาณการเงินเพียงพอต่อการวางแผนใช้จ่ายตลอดปีงบประมาณ การบริหารเป็นไปตามแผนงานระบบต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ เมื่อการเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานในองค์กรมีวิธีแก้ไขได้ง่าย

โดยศึกษาปัญหาจากจุดใด ระบบไหน ก็แก้ได้ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา สารเกษ (2555) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบกลไกบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารจัดการงานวิจัยปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามวงจร PDCA สามารถปฏิบัติได้ในระดับดี การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารงานวิจัย สามารถทำได้ค่อนข้างชัดเจน และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการวิจัย ทั้งระยะสั้นและระยะยาวรวม ทั้งมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพ

1.4 ด้านบุคลากร มีแนวทางดังนี้

คัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมจัดสวัสดิการแก่บุคลากรได้อย่างทั่วถึงและ เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของหน่วยงาน ทั้งนี้เป็นเพราะการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน ที่มีความรู้ความสามารถที่ตรงกับงานที่บุคคลนั้นรับผิดชอบ จึงปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถพร้อมกับองค์กรจัดสวัสดิการในการทำงานที่พอเพียง และเปิดโอกาสได้ แสดงความคิดเห็นในการบริหารภายในหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ สติภา ภูวดล จุลสุคนธ์ และฐาปนกร แก้วเงิน (2558) ศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 และเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

1.5 ด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ มีแนวทาง ดังนี้

ให้ความสำคัญต่อความสามารถของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถปฏิบัติงานและจัดอบรมเพิ่มทักษะการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานผู้บริหารให้ความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานด้านทักษะ ความรู้ความสามารถและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งเสริมให้ได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นส่งเสริมให้การอบรมและเปิดฝึกอบรมแก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทศักดิ์ เอกสันติ (2555) การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวมีสถานการณ์การบริหารจัดการตามกรอบแนวคิด McKinsey 7-S อยู่ในระดับสูง เมื่อแยกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับสูงสุดไปน้อยสุดจะได้ ดังนี้ ด้านทักษะด้านรูปแบบการบริหาร ด้านค่านิยมร่วม ด้านโครงสร้างด้านกลยุทธ์และด้านระบบการปฏิบัติงาน

1.6 ด้านรูปแบบการบริหาร มีแนวทางดังนี้

ให้ความสำคัญต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีมและให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์กรหรือผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญต่อบุคลากรผู้ที่ปฏิบัติงานทุกตำแหน่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกหน้าที่สามารถทำแทนกันได้ คือการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิรา ประยูรพิทักษ์ และคณะ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งในระบบ การบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยพายัพ การศึกษา

วิเคราะห์ปัญหาระบบวิจัยด้วยวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในกลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ด้านการบริหารจัดการงานวิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ใช้ทักษะการจัดการเชิงรุกตลอดกระบวนการ

1.7 ด้านค่านิยมองค์กร มีแนวทางดังนี้

ให้ความสำคัญกับความสะอาดและความปลอดภัย ให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงานและปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ มุ่งมั่น และทุ่มเท ทั้งนี้เป็นเพราะบุคลากรในหน่วยงานมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันทุกคนให้ความสำคัญกับความสะอาดความปลอดภัยของผู้ที่มาใช้บริการและให้ความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงานทำงานด้วยความมุ่งมั่นเสียสละและทุ่มเทต่อการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนติยา แจ่มทิม และจรรวรณ์ สอนงญาติ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในงานที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชวิทยาลัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในงานที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชวิทยาลัยการวิจัยและเสนอตัวแบบของปัจจัยและผลลัพธ์ของความทุ่มเทในงานของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชวิทยาลัยการวิจัย

2. จากการศึกษาระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

โครงการสรวายน้ำของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงพบว่า ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิสระ หงส์ดารมภ์ (2552 : 1-7) กล่าวว่า พนักงานต้องมีการพัฒนาและการแสวงหาทักษะความชำนาญที่มากขึ้น พัฒนาสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจาก การทำงานใหม่ ๆ มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ พวงปรีชา (2550) พบว่า ชีตความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของพนักงานทักษะในการแก้ปัญหาตามลำดับความสามารถในการเป็นหัวหน้างานและผู้บริหารที่ดี ทักษะในการมอบหมาย และทักษะในการจัดการงานในหน้าที่นั่นเอง และกัลยา ศรีธิ (2553) พบว่า ทักษะในการรับงานมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำงานได้หลากหลายมีผลต่อการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และด้านระบบการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธัญ ญันดรบ (2545) ศึกษาค้นคว้าเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของพนักงานการเดินรถมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของ วิวัฒน์ โรยสกุล (2527) ที่ว่า การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ เพราะลักษณะการทำงานในหน่วยงานหรือองค์การนั้น เป็นลักษณะการทำงานร่วมกัน มีการทำงานเป็นทีม มิใช่การทำงานโดยลำพัง โดยเฉพาะในปัจจุบันระบบการบริหารงานภายในหน่วยงานที่มีสภาพ ที่ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งในสภาพเช่นนี้ ผู้บริหารหน่วยงานแต่เพียงผู้เดียวย่อมไม่สามารถ ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ที่อยู่ภายในขอบเขตความรับผิดชอบให้ปรากฏผลดีได้เท่าที่ควร งานส่วนใหญ่จำเป็นต้องอาศัยสติปัญญา ความรู้ความเชี่ยวชาญจากหลาย ๆ คน หลาย ๆ

ฝ่าย และหลาย ๆ ระดับมาช่วยกันทำจึงจำเป็นจะต้องมีการร่วมมือกัน “ทำงานเป็นทีม”

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ผลการวิจัยพบว่า ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อน้อยที่สุด คือ โครงการหรืองานสรวายน้ำจัดอบรมเพิ่มทักษะการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ดังนั้นควรพัฒนาการจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโครงการหรืองานสรวายน้ำ

2. ในด้านค่านิยมองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ด้านค่านิยมองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของโครงการหรืองานสรวายน้ำ ให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นควรพัฒนาให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรของโครงการหรืองานสรวายน้ำเป็นบุคคลที่เห็นความสำคัญกับเพื่อนร่วมงานในองค์กรเดียวกัน

3. ในด้านกลยุทธ์องค์กร ผลการวิจัยพบว่า ด้านกลยุทธ์องค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการวางแผนทบทวนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย ต้นสังกัดและความต้องการของประชาชน ดังนั้นควรมีการวางแผนทบทวนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด และความต้องการของประชาชน

4. ในด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงการหรืองานสรวายน้ำให้ความสำคัญ

ต่อการทำงานเป็นทีม ดังนั้น ควรพัฒนารูปแบบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในองค์กรให้มากขึ้น

5. ในด้านบุคลากร พบว่า ด้านบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ โครงการหรือสรวายน้ำ คัดเลือกบุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม ดังนั้นควรพัฒนาระบบหรือวิธีการคัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ในโครงการหรืองานสรวายน้ำ

6. ในด้านโครงสร้างองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ โครงการหรืองานสรวายน้ำ ให้ความสำคัญทุกหน้าที่ในองค์กรอย่างเหมาะสม ดังนั้น ควรพัฒนาหรือปรับโครงสร้างองค์กร โดยให้ความสำคัญทุกหน้าที่ในองค์กร

7. ในด้านระบบการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือโครงการหรืองานสรวายน้ำ จัดทำแผนปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น และระยะยาว ดังนั้นควรมีการเขียนแผนการปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น และระยะยาว ในแผนประจำปีของหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/5147-education-development-plan-12>

กัลยา ศรีธิ. (2553). การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภองาว จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

จิระ หงส์ตารมภ์. (2552). *เครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2556 จาก <http://www.thiihdc.org>

ณัฐธัญ ถนอมทรัพย์. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

นนทศักดิ์ เอกสันต์. (2555). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว อำเภอนวมพูนบุรี จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิทยบริการ*, 23(2), 63-75.

เนติยา แจ่มทิม และจรรุวรรณ สอนงญาดี. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในงานที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(1), 51-62.

บุญชม ศรีสะอาด และสิริทอง ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สวีริยาสาส์.

บุศรา สารเกษ. (2555). *แนวทางการพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- บุษยมาศ แสงเงิน. (2553). *การคิดเชิงบวก*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.gotoknow.org/blog/bussayamas/401783>.
- ประพันธ์ พ่วงปรีชา. (2550). *การศึกษาขีดความสามารถพนักงานของบริษัทโออิซีเทรดดิ้ง จำกัด*. การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และองค์การ คณะพัฒนทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์.
- ปรีชาติ สติภา ภูวดล จุลสุคนธ์ และ ฐาปกรณ์ แก้วเงิน. (2558). *การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พวงผกา มะเสนา และประณต นันทิยะกุล. (2557). *การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น, 4(1), 88-101.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2554). *แนวคิดและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐ ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารยุทธศาสตร์*. (หน่วยที่ 1 หน้า 75-79). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิวัฒน์ ไรยสกุล. (2527). *การทำงานเป็นทีมกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: ประชาศึกษา.
- วิรัชย์ ตันติวีระวิทยา. (2537). *ต้นตอหาความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุจิรา ประยูรพิทักษ์ และคณะ. (2550). *แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยพายัพ*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุเมธ เตียววิศเรศ. (2529). *การบริหารบุคลากรในโรงเรียน*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- อลงกต สุขุมาลัย และสมบุญรณ์ ศิริสรหิรัญ. (2560). *โครงสร้างองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)* ภายหลังการปรับเปลี่ยนตามแนวทางการบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.). วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, 28(1), 1-13.

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนไทยภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 กรณีศึกษา: กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง MBK39

พรสุดา ทบตบ¹, หัซซากร วงศ์สายัณห์²

^{1,2}แขนงวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: s58123438051@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวทางและผลกระทบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไทยภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ.2557 และ 2) การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) วิธีการศึกษาเป็นวิธีการศึกษาเชิงเอกสารเพื่อทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในแง่สิทธิมนุษยชน สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ขบวนการทางสังคมใหม่ โลกาภิวัตน์ รวมถึงข้อปฏิบัติของหน่วยงานราชการกับการชุมนุม นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเข้าร่วมสังเกตการชุมนุมและสัมภาษณ์แกนนำคนสำคัญของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) คือ นายสิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ หรือที่รู้จักกันในนาม จำนิว เพื่อใช้ในการอธิบายเจตนารมณ์ของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางและผลกระทบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ในยุคปัจจุบันนั้นเป็นไปตามทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่แต่เป็นไปได้อย่างจำกัด จึงต้องต้องแสวงหาช่องทางในการเคลื่อนไหวแบบใหม่ที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์โดยการเลือกใช้ สื่อสังคมออนไลน์ โดยเริ่มจากการนำประเด็นปัญหาทางสังคมที่น่าสนใจและมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากโพสต์ลงไปในสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านในประเด็นดังกล่าวสามารถมองเห็นและตอบโต้ประเด็นดังกล่าวได้ แต่พอเข้าสู่ช่วงเวลาหนึ่ง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ก็ประสบปัญหาจากการนำข้อมูลความสนใจของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จากการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้เกิดการรับสารเฉพาะกลุ่ม เมื่อสื่อสังคมออนไลน์ไม่สามารถใช้เป็นช่องทางของการเคลื่อนไหวได้ จึงนำไปสู่การออกไปชุมนุมบนท้องถนน นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเพื่อรับมือกับการโต้กลับจากรัฐบาล และเป็นที่แน่นอนว่าการชุมนุมของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ทุกครั้งมักจบลงด้วยการที่แกนนำและผู้ร่วมชุมนุมบางส่วนถูกตั้งข้อกล่าวหาจากรัฐบาล เพราะการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39)เปรียบเสมือนของแฉ่งของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

คำสำคัญ : กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39), คณะรักษาความสงบแห่งชาติ, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, นายสิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์, จำนิว

Thai Sector's Political Movement under Military Government 2014 coup d'etate: a Case of 'Thai Want Election' Group, MBK39

Pornsuda Topthop¹, Hatchakorn Vongsayan²

^{1,2}Local administration Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University
Email: s58123438051@ssru.ac.th

Abstract

The objectives of this article were to study: 1) the process and result of political movements by people under the Military dictator age since coup d'etate in 2014 and 2) the movements of election-craving people (MBK39). This article was a documentary research regarding human rights, rights, and liberties knowledge including rules of gathering and informant interviews who was the leader of MBK39 "Mr. Sirawit Seritiwat" or "Ja New" to discuss about political gathering. In light of the investigation,

The study found that the people's political movement under the dictatorship occurred by releasing a dispersion of social issues on social media. Nonetheless, when social media could no longer be used as means for political movement due to the disruption of artificial intelligence (AI) and information blockage, offline techniques were presumed on streets.

Keywords: MBK39, national peace corps, social movement, Mr. Sirawit Seritiwat, Ja New, protest, dictatorship in Thailand

บทนำ

ประชาธิปไตย หากเขียนในภาษาอังกฤษ คือ “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า “Demokratia” เกิดจากการผสมคำระหว่าง “Demos” หมายถึง ประชาชน และ “Kratos” หมายถึง อำนาจหรือพลังกำลัง ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงหมายถึงอำนาจอันเป็นของประชาชน ในระยะเวลาต่อมาประชาธิปไตยถูกพัฒนาให้ปรับสภาพสอดคล้องกับบริบทสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จนกระทั่งกลายเป็นระบอบการปกครองที่ถูกหยิบยืมแนวคิดไปใช้กันทั่วโลก เนื่องจากความเป็นแนวคิดที่มอบโอกาสให้กับมนุษย์มากที่สุด (หัชชากร วงศ์สายัณห์, 2560 : 217) ดังนั้นหนึ่งในองค์ประกอบของประชาธิปไตย คือ ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพ, เป็นอิสระ, มีศักดิ์ศรี ซึ่งมีฐานคิดรองรับหลักการนี้ว่า สิทธิมนุษยชน สิทธิ และเสรีภาพ

สิทธิมนุษยชน (Human Right) หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิด และการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสนธิสัญญา ระหว่างประเทศและกำหนดให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน

จากข้อความข้างต้นสามารถอนุมานได้ว่า ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักนั้น แท้จริงแล้วภายในของระบอบประชาธิปไตยยังประกอบไปด้วยการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งควรตระหนักถึงความสำคัญของทั้งสามค่านี้นี้มากที่สุด เนื่องจากเป็นตัวแทนของประชาชนที่เข้ามาเพื่อบริหารกิจการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ

ของประชาชน และประชาชนสามารถแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อรัฐ ในรูปแบบการออกมา รวมกลุ่มชุมนุมประท้วงเกี่ยวกับการกระทำของรัฐบาล แต่จำเป็นต้องทำโดยสงบ ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง

สำหรับประเทศไทย หลักประกันที่แนบชัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เกิดภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 แต่เป็นการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพรวมรวมกันไว้ในมาตราเดียว ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นเป็นลำดับ จนถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ที่สุดภายใต้พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของไทย หลังจากผ่านภาวะล้มลุกคลุกคลานตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หากในยุคประชาธิปไตยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็จะได้รับความสำคัญ ในทางตรงกันข้ามช่วงของยุคเผด็จการทหารเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ก็ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ภายใต้การสับเปลี่ยนหมุนเวียนของระบอบการปกครองในประเทศไทยที่เกิดจากการรัฐประหารบ่อยครั้งโดยผู้มีอำนาจ ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในไทย ในระยะแรกเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของไทยมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยมีเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยนักศึกษาต้องการเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลเผด็จการของ จอมพลถนอม กิตติขจร จนนำไปสู่การใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมของรัฐบาล ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้วยังมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอื่นตามมามากมายหลายเหตุการณ์ จนเกิดเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมือง

วิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งล่าสุดมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ได้เริ่มต้นขึ้น

เมื่อรัฐบาลของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ทำการเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างและเกิดการไม่เห็นด้วย เป็นเหตุให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ทำการชุมนุมคัดค้านจนสุดท้ายร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมไม่ผ่านมติความเห็นจากวุฒิสภา แต่นายสุเทพก็ไม่ได้ยุติการชุมนุมแต่อย่างใด ความขัดแย้งทางการเมืองยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นจากสถานการณ์การเมืองที่ระส่ำระสายรวมถึงความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากผู้ชุมนุมโดนกลุ่มผู้ไม่หวังดีทำร้ายจนท้ายที่สุดในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ได้ประกาศกฎอัยการศึกเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมและอาสาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ไม่ประสบความสำเร็จจนในที่สุดทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาตัดสินใจยึดอำนาจทำการรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การเคลื่อนไหวทางการเมืองกลับถือเป็นเรื่องต้องห้ามโดยเฉพาะในรัฐบาลทหารที่มาจาก การรัฐประหาร กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) เป็นกลุ่มผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง เนื่องจากความไม่พอใจต่อการรัฐประหารและคำสั่งเลื่อนการเลือกตั้งของคณะความสงบแห่งชาติ รวมไปถึงการประกาศใช้ มาตรา.44 จึงมีการชุมนุมที่อ้างอิงตามสิทธิต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ในหมวดว่าด้วยของสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในความสามารถออกความคิดเห็นได้ตามหลักของระบอบประชาธิปไตย

MBK 39 เป็นชื่อเล่นที่ใช้เรียกกลุ่มผู้ถูกกล่าวหาทั้ง 39 คนจากการร่วมกิจกรรม “รวมพลคนอยากเลือกตั้งฯ” ที่สกายวอล์ค บริเวณ

ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง (MBK) เมื่อวันที่ 27 ม.ค. 2561 ชื่อ MBK 39 เป็นที่รู้จักและพูดถึงในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเป็นการตั้งชื่อล้อไปกับวงไอดอล BNK 48 โดยแฮชแท็ก #MBK39 ถูกพูดถึงจำนวนมาก จนติดเทรนด์อันดับสามของทวิตเตอร์ ประเทศไทย โดยมีแกนนำที่สำคัญคือนายสิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ หรือที่รู้จักกันในนาม จ่านิว ปัญญาชนนักเคลื่อนไหวที่มีความมุ่งมั่นว่าอยากเห็นสังคมไทยหลุดจากกรอบเดิมและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน

การชุมนุมของคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) และการปฏิบัติต่อพลเมืองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ข้องักขามากมายถูกตั้งอย่างรวดเร็วจนประชาชนทั่วประเทศ การกระทำของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ใช้การกระทำที่ผิดหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากหลักว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ถือว่าการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ถือว่าทำเกินกว่าเหตุหรือไม่

บทความวิชาการฉบับนี้มีขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางและผลกระทบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนภายใต้รัฐบาลทหารหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2557 และตีแผ่ความนึกคิดจากแกนนำกลุ่ม “คนอยากเลือกตั้ง MBK39” ว่าแท้จริงแล้วพวกเขามีเจตนารมณ์อย่างไร ถึงกล้าแสดงออกในรัฐบาลเผด็จการทหาร แม้รู้ว่าการกระเบียดกระชังและรัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศใช้การไม่ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางและผลกระทบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไทยภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557
2. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557

วิธีการดำเนินการ

บทความฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร เพื่อทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในแง่สิทธิมนุษยชน สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ขบวนการทางสังคมใหม่ โลกาภิวัตน์ รวมถึงข้อปฏิบัติของหน่วยงานราชการกับการชุมนุม ผสมกับการสัมภาษณ์แกนนำชุมนุม “คนอยากเลือกตั้ง MBK39” คือ นายสิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ หรือที่รู้จักกันในนาม จำนิว เพื่อใช้ในการอธิบายเจตนารมณ์ของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ผลการศึกษา

1. แนวทางและผลกระทบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไทย ภายใต้รัฐบาลทหาร หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557

ต้นทศวรรษที่ 1970 ขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนธรรมดาเกิดขึ้นมากมาย ในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าในซีกโลกตะวันตก โดยในระยะแรกเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีความเฉพาะกลุ่มและแยกสังคมกับการเมืองออกจากกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งในปัจจุบันได้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ที่หลอมรวมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเนื้อเดียวกันและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ก็ไม่ใช่การเรียกร้องเฉพาะกลุ่มอีกแล้ว ซึ่งลักษณะที่สำคัญของกระบวนการทางสังคมแบบใหม่ สามารถสรุปได้ 3 ประการ (ประภาส ปันตบแต่ง, 2552) ดังนี้

1.1 ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวแต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น

1.2 ขบวนการเกิดสังคมใหม่เป็น การเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่

1.3 กระบวนการเหล่านี้มิได้เรียกร้อง

เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม แต่ต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่

ขบวนการทางสังคมใหม่มีแนวทางและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปสามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ 1) ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ 2) ยุทธวิธี การขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกติ 3) ยุทธวิธี การใช้ความรุนแรง ซึ่งแนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนภายใต้ระบอบเผด็จการนั้นเป็นไปตามยุทธวิธีที่ 2 ยุทธวิธีการขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกติทั้งในระดับที่ไม่ผิดกฎหมายและผิดกฎหมาย (ศักดิ์ มาร์ค, 2557) แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการนั้นในทุกเรื่องย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบเสมอต่อกลุ่มที่ออกมาเคลื่อนไหว ในกรณีของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK 39) นั้น ผลกระทบในทางบวกคือ การที่รัฐบาลจะต้องออกมาให้คำสัญญากับประชาชนและกำหนดวันเลือกตั้งที่มั่นคงและแน่นอนกว่าทุกครั้ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และไม่ต้องทำให้ประชาชนลุกฮือขึ้นต่อต้านตามยุทธวิธีการเคลื่อนไหวและการแสดงอารยะขัดขืนโดยไม่ใช้ความรุนแรงที่แม้จะขัดต่อกฎหมายยังคงถือว่ามีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และคณะ, 2549) และผลกระทบในทางลบ คือ การถูกดำเนินคดีของแกนนำและประชาชนบางส่วนที่ออกมาเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการถูกดำเนินคดี ด้วยข้อกล่าวหาที่ไม่สมเหตุสมผลและเป็นที่กังขาแก่ประชาชน

2. การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39)

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 มาจนถึงปัจจุบัน (2561) เป็นเวลากว่า 86 ปีแล้ว

แต่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย นั้น ประเทศไทยกลับมีการทำรัฐประหารมาแล้วถึง 13 ครั้งซึ่งการรัฐประหารครั้งที่ 13 นั้น ตรงกับ สังคมในยุคปัจจุบัน (2561) โดยมีเหตุผลมาจาก วิกฤตการณ์ทางการเมืองไทย 2556-2557 ซึ่งเกิดจากการประท้วงต่อต้านรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดย กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) มีจุดมุ่งหมาย กำจัดอิทธิพลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ออกจาก การเมืองไทย และเพื่อจัดตั้งสภาประชาชนเพื่อ ควบคุมการปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีการเดินขบวนและ ชุมนุมประท้วง ปิดการจราจร ยึดสถานที่ราชการ ต่าง ๆ และมีการตอบโต้กันระหว่างฝ่าย กปปส. และฝ่าย นปช. จนเหตุการณ์บานปลายมากมี การสูญเสียของชีวิตผู้คนและทรัพย์สินเป็น จำนวนมาก จนในที่สุด พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศ ใช้กฎอัยการศึก และได้ยึดอำนาจ การปกครองจากรัฐบาล ก่อให้เกิดเหตุการณ์ รัฐประหาร ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ในที่สุด

สาเหตุของการเกิดวิกฤตการณ์การเมืองไทย ในปี 2556-2557 เกิดจากหลายสาเหตุ ดังนี้

2.1 โครงการจำนำข้าว เกิดจากการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าว และเมื่อ รัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ยุบสภา จึงทำให้ รัฐบาลรักษาการไม่สามารถอนุมัติงบประมาณ ในการจ่ายเงินให้แก่ชาวนาได้จนนำไปสู่ความเดือดร้อน ของชาวนา

2.2 พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เกิดจากการที่ นายวรชัย เหมะ สส.พรรคเพื่อไทย เสนอร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรม เข้าสู่สภานิติบัญญัติ เพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายความปรองดองของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ในขณะนั้น โดยมีเนื้อหาและเจตนารมณ์ เพื่อนิรโทษกรรมให้กับประชาชนที่มีคดีเกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมืองและความผิดทางการเมือง เท่านั้น จนกลายเป็นชนวนของความแตกแยก

ทางความคิด ซึ่งทำให้รัฐบาลขาดความชอบธรรม และลดความน่าเชื่อถือในสายตาของประชาชน

ผลสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์การเมืองไทย ปี 2548-2553 ที่เป็นการขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งต่อต้านและสนับสนุน ทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวได้บันทึกบน เสถียรภาพทางการเมืองตั้งแต่ปี 2548 จนมาถึง วิกฤตการณ์การเมืองปี 2556-2557 ดังข้างต้น

การรัฐประหารทำให้การเมืองไทยอยู่ในภาวะ ชะงักงัน การปกครองอยู่ภายใต้ระบอบการปกครอง แบบเผด็จการและนอกเหนือไปจากนั้นคือ การประกาศ ใช้มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 โดย คสช. มาตรา 44 มี สารสำคัญ อันได้แก่ ทุกการกระทำของ คสช. จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและไม่ต้อง รับโทษใด ๆ ตามที่อาจจะเกิดขึ้นตลอดเวลา การบังคับใช้มาตรา 44 นอกจากนั้นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือขัดขวางการทำงานของ คสช. ถือเป็นการผิดตามมาตรา 44 มีโทษจำคุกและ ปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ รวมไปถึงการห้ามชุมนุม ทางการเมืองเกินกว่า 5 คน ดังเช่นกฎอัยการศึก การรัฐประหารกินเวลาว่างเลยไปเกือบ 4 ปี รัฐบาลทหารได้ฝังรากลึกและแทรกซึมลงไป ในทุกมิติชีวิตของคนไทย รวมถึงการเตรียมสืบทอด อำนาจที่มีอยู่ผ่านรัฐธรรมนูญรวมไปจนถึง การเลือกตั้งที่ถูกเลื่อนเวลาออกไปเรื่อย ๆ เป็น เหตุทำให้คนบางกลุ่มไม่พอใจจนนำไปสู่ การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้อง การเลือกตั้งภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหาร โดย คนกลุ่มนี้ประกอบด้วย นักศึกษา นักกิจกรรม และประชาชน เขาเรียกตัวเองว่า “คนอยากเลือกตั้ง” โดยมีชื่อเรียกภายหลังว่า MBK 39

เมื่อกล่าวถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น อาจกล่าวได้ว่า แกนนำของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) นั้น ได้มีการเคลื่อนไหวทางสังคม ในประเด็นต่าง ๆ มาตั้งแต่การเป็นเครือข่าย

นักศึกษา โดยในขณะนั้นเป็นประเด็นเกี่ยวกับในมหาวิทยาลัย ดังที่แกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) กล่าวไว้ว่า

“ก่อนหน้านี้เรามีเครือข่ายนักศึกษาอยู่ หลังจากนั้นตอนแรกทุกคนก็ต่างทำคนละประเด็นกันไป เน้นประเด็นในมหาลัย มีปัญหากับผู้บริหาร เรื่องไหนเราก็เปิดประเด็นเรื่องนั้น อย่างผมอยู่ธรรมศาสตร์สมัยก่อน ว่างก็จะไปถล่มอธิการบดีเป็นประจำ” (สิริวิชัย เสรริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

เมื่อเข้าสู่การรัฐประหาร เมื่อ 22 พฤษภาคม 2557 การรัฐประหารในครั้งนี้สะท้อนไปถึงเครือข่ายนักศึกษาดังกล่าว ทำให้เครือข่ายนักศึกษาเกิดการทบทวน ปรีกษาทหารร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการต่อต้านการรัฐประหาร เมื่อสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมเผด็จการ ขบวนการดำเนินการทุกอย่างภายใต้รัฐบาลเผด็จการไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ ทำให้เครือข่ายนักศึกษาเห็นแล้วว่า จะต้องทำอะไรสักอย่าง เพื่อให้เกิดผลสะท้อนกลับแก่ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคม ดังที่แกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ได้บอกกับนักศึกษาว่า

“พอเข้าสู่การรัฐประหารปี 57 วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เราก็มีการคุยกันในกลุ่มนักศึกษาว่าเป็นฝ่ายที่จะขับเคลื่อนการรัฐประหาร เราก็เริ่มกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 23 เรื่อยมา ทำหลายกิจกรรม เน้นช่วงเรื่องตัวกิจกรรมหลัก ๆ คือ เรื่องการก่อสร้างอุทยานราชภักดิ์” (สิริวิชัย เสรริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

แนวคิดนี้ทำให้กิจกรรมนั่งรถไฟไปอุทยานราชภักดิ์เกิดขึ้น โดยกิจกรรมดังกล่าวต้องการสะท้อนถึงความไม่โปร่งใสในการบริหารงบประมาณที่ใช้ในการจัดสร้างและกิจกรรมนี้สะท้อนผลกลับสู่สังคมอย่างเป็นที่น่าพอใจสำหรับนักเคลื่อนไหวและเป็นที่น่าพอใจแก่รัฐบาล

การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบดังกล่าวตรงกับขบวนการทางสังคมใหม่ที่ ประภาส ปันตบแต่ง

(2552) ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะที่สำคัญของกระบวนการทางสังคมแบบใหม่สามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวแต่เป็นการตอบโต้กับปัญหา และความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชั้น เพราะการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ไม่ใช่ความขัดแย้งทางชนชั้นในกรอบสังคมสมัยใหม่ในอดีต แต่มีความซับซ้อนและตัวแสดงที่เคลื่อนไหว ซึ่งขับเคลื่อนโดยปัญญาชนกลุ่มหนึ่ง และกลุ่มประชาชนที่ตระหนักในสิทธิและเชื่อว่าตนเองเสียผลประโยชน์ทางนโยบาย ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเผด็จการทหาร

ประการที่สอง ขบวนการเกิดสังคมใหม่เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ โดยกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ใช้วิธีการสื่อสารสังคมออนไลน์และการชุมนุมบนท้องถนน

ประการที่สาม กระบวนการเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม แต่ต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ เพราะข้อเรียกร้องของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) คือ การสร้างกติกาใหม่ที่ย่อมต้องเกิดขึ้นจากระบอบประชาธิปไตย อันจำเป็นต้องเริ่มจากการเลือกตั้ง เมื่อประเด็นการทุจริตถูกกล่าวถึง ประเด็นอื่น ๆ ก็เริ่มตามมาจนถึงประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเป็นรัฐธรรมนูญเพื่อการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลเผด็จการและกำลังจะทำให้มีการลงประชามติรับหรือไม่รับ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถ้าหากมีการยอมรับมากกว่า การเมืองจะเป็นระบบสืบทอดอำนาจ ดังนั้นนักเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มนี้ จึงเกิดกิจกรรม การรณรงค์การลงประชามติให้ประชาชนโหวตไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ กิจกรรมนี้รวมพลประชาชนอยากเลือกตั้ง แสดงพลัง การสืบทอดอำนาจ คสช. เมื่อ

วันที่ 27 มกราคม 2561 บริเวณสกายวอล์ค แยกปทุมวัน ซึ่งเกิดการชุมนุมในครั้งนี้นำโดย นายสิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์ หรือ จ่านิว แกนนำกลุ่ม Start Up People และนายรังสิมันต์ โรม สมาชิกกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย โดยภายหลังการชุมนุมในครั้งนี้ได้มีประชาชน รวมไปถึงแกนนำคนอยากเลือกตั้ง ถูกตั้งข้อกล่าวหา จำนวน 39 คน อันเป็นที่มาของชื่อ MBK 39

ภายหลังการชุมนุม ในวันที่ 27 มกราคม 2561 จบสิ้นลงกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ก็ได้มีการนัดรวมพลกันอีกครั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561 ณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีเหตุผลมาจากที่ คสช. พยายามที่จะเลื่อนการเลือกตั้งอีกครั้ง และคงจะเลื่อนต่อไปอีกในอนาคตเพื่อต่อเวลา สืบทอดอำนาจครั้งแล้วครั้งเล่า เหนือไปกว่านั้น คือ การสนองผลประโยชน์ของตนเอง หากปล่อยให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กระทำการอย่างนี้ต่อไป ระบอบประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้น อย่างแน่นอน โดยกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการรวมพลคนอยากเลือกตั้ง – คนรักประชาธิปไตยเพื่อทวงสิทธิเสรีภาพที่หายไปและเรียกร้องให้รัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ลาจากอำนาจ และจัดให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วที่สุด มีการใช้ชื่อกิจกรรมว่า “หยุดยื้ออำนาจ หยุดยื้อเลือกตั้ง: หมดเวลา คสช. ถึงเวลาประชาชน” อย่างไรก็ตามจากการรวมตัวกันครั้งนี้ แกนนำและผู้เข้าร่วมชุมนุมบางส่วน โดนถูกตั้งข้อกล่าวหาและถูกดำเนินคดี ซึ่งการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ได้ผลดีกว่าที่คาดการณ์ไว้ ตามคำบอกเล่าของแกนนำคนอยากเลือกตั้ง (MBK39)

“เราเลยคิดว่าต้องให้คนรวมชุมนุมครั้งใหญ่ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะให้รวมพลคนที่ไม่อดทนต่อระบอบ คสช. เพราะนี่กำลังเข้าสู่ปีที่ 4 ของ คสช. แล้วก็ผลจากวันนั้น มันก็มีการชุมนุมก่อน ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ที่ถนนราชดำเนิน มันก็นำไปสู่ที่รัฐบาลต้องออกมาประกาศยืนยันอย่าง

ชัดเจนว่าทุกครั้ง ที่ผ่านมามีการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์นี้ปี 62 อันนี้ก็ยอมรับว่า เป็นผลจากส่วนหนึ่ง คือ พุดง่าย ๆ รัฐบาลก็ขายผ้า เอาหน้ารอด เกิดนักศึกษา นิสิต ติดมือกันขึ้นมา มันก็ไปกันใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลควรมีวิธีลดแรงเสียดทาน ขายผ้าหน้ารอด ต้องลดแรงเสียดทานให้ได้ ผลจากแรงกดดันเหล่านี้ ทำให้ คสช. ต้องออกมาประกาศการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นผลจากแรงกดดันจากการเคลื่อนไหวอยู่พอสมควรในเรื่องนี้” (สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

เมื่อกระบวนการเรียกร้องการเลือกตั้งจากรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เริ่มจุดติด ทำให้การเคลื่อนไหวของประชาชนได้ขยายตัวออกไปนอกเขตเมืองหลวง กลุ่มสมาชิกเสรีมาจากวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อประชาธิปไตยได้จัดกิจกรรม “รวมพลคนอยากเลือกตั้ง” ณ บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งหลังการจัดกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 6 คน โดนดำเนินคดี ในข้อกล่าวหาฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 กิจกรรม Start Up People On Tour : ปลุกพลังคนอยากเลือกตั้งครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้น ณ ชายหาดหน้าห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพญา เมืองพญา จังหวัดชลบุรี หลังจากการจัดกิจกรรม หมายถึงถูกส่งถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 7 คน ข้อหาว่า จัดการชุมนุมโดยไม่แจ้งผู้รับแจ้ง จนมาถึงเวทีคนอยากเลือกตั้ง จัดปราศรัยในหัวข้อ “ปากปราศรัยน้ำใจเชือดเผด็จการ 3-2-1 ถึงเวลาเปลี่ยน” บริเวณหลังหอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการชุมนุมในครั้งนี้ ผู้ชุมนุมสวมหน้ากากที่ชื่อว่า “ยูทูนีโอคีโอ” เนื่องจาก พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โกหกกับประชาชน และโกหกกับประชาคมโลก หลังเลื่อนการเลือกตั้งมาหลายครั้ง

ทั้งนี้ในการชุมนุมวันที่ 10 มีนาคม 2561 นั้น ได้มีการประกาศของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง

โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียกร้องให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยุติการดำรงอยู่ของตนเอง เนื่องจากการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองนั้น สามารถกระทำโดยรัฐบาลและหน่วยงานราชการตามระบบปกติ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่มีความจำเป็นต้องดำรงอยู่ให้เปลืองงบประมาณแผ่นดิน รวมไปถึงจนถึงการเรียกร้องให้เปลี่ยนสถานะรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นรัฐบาลรักษาการและยกเลิกคำสั่งประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่จำกัด สิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายหลังจากการชุมนุมในครั้งนี้ แล้วก็ได้มีการนัดชุมนุมกับครั้งต่อไป วันที่ 24 มีนาคม 2561 ซึ่งเป็นการนัดชุมนุมครั้งใหญ่ครั้งใหม่เพื่อตอกย้ำข้อเรียกร้องของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) และต้องการยึดคืนรัฐบาลเพื่อไม่ให้ปล่อยปละละเลยต่อคำสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา

การนับถอยหลังความอดทนและทัศนคติของผู้นำกลุ่ม MBK39 จากการเรียงลำดับกิจกรรมการชุมนุมของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ครั้งที่ผ่านมา นั้น สามารถกล่าวได้ว่า เนื่องจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของ คสช. กินเวลายาวนานกว่า 4 ปี สร้างความเสียหายมากมาย โดยเฉพาะความเสียหายทางเศรษฐกิจ การลงทุนที่หายไปเกือบหมดส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงมากต่อประเทศไทย กระทบต่อการพัฒนาที่ช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้าน การทุจริตคอร์รัปชันอันไม่สามารถตรวจสอบได้ และการกระทำของผู้มีอำนาจที่คานต่อสายตาประชาชน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ไร้ประสิทธิภาพส่งผลให้ประชาชนเริ่มเรียกร้องหาการเลือกตั้ง อันเป็นเส้นทางกลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผวนวกกับการที่รัฐบาลให้คำคืนสัญญาว่าจะมีการจัดการเลือกตั้งในปี 2561 แต่เมื่อเวลาเดินเข้าเดือนมกราคม 2561 สถานिति

บัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ประกาศเลื่อนการเลือกตั้งออกไปด้วยขบวนการพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องยืดระยะเวลาออกไปเป็นปี 2562 การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) จึงได้เกิดขึ้น โดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งครั้งแรกขึ้น เนื่องจากการชุมนุมประท้วงการเลือกตั้งต้องเกิดขึ้นภายใน ปี 2561 เพราะไม่เชื่อมั่นในคำสัญญาของรัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) รวมถึงคนอยากเลือกตั้งบอกกับนักศึกษาว่า

“เราไม่เชื่อมั่นในคำมั่นสัญญาของรัฐบาล คสช. เขาเลื่อนการเลือกตั้งไปเรื่อย บอกเลือกตั้ง 61 พอปี 61 ก็บอก 62 พอปี 62 ก็จะไม่บอกปี 63 อีกหรือ” (สิริวิทย์ เสรีจิวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

ดังนั้นเขาจึงมีความคิดว่า ต้องมีการรวมตัวชุมนุมครั้งใหญ่เพื่อรวมพลคนที่ไม่ยอมทนต่อระบอบ คสช. และผลของการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561 ให้นำไปสู่การที่รัฐบาลต้องออกมาประกาศยืนยันชัดเจนกว่าทุกครั้งว่า จะมีการเลือกตั้งในเดือน กุมภาพันธ์ ปี 2562 ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็มีทั้งความเป็นไปได้และเป็นไปได้ไม่ได้ เพราะรัฐบาลชอบที่กลับคำพูดของตนเองและชอบที่จะให้สัญญาแต่ไม่เลือกที่จะรักษาสัญญาดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่เป็นนิจ

แกนนำมีช่องทางการรวมพลที่เปลี่ยนไปตามบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งปัจจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโลกและเชื่อมต่อการเรียนรู้ ตลอดจนท้าทายบทบาทอันแข็งแกร่งดั้งเดิมของชาติได้เป็นอย่างดี (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ, 2554)

“อย่างแรกก็คงปฏิเสธช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ถือว่าเป็นช่องทางที่สะดวกที่สุดแล้วคนเข้าถึงง่ายที่สุด ช่องทางที่สอง คือ การประสาน

งานตามเครือข่ายต่าง ๆ” (สิริวิษณุ เสรีริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

กลุ่มคนอยากเลือกตั้งมีวิธีการระดมมวลชนหลากหลายช่องทาง ตามคำบอกกล่าวของแกนนำคนอยากเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่า กลุ่มคนอยากเลือกตั้งเลือกที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นฐานหลักในการระดมมวลชน ซึ่งเป็นไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์โดยองค์ประกอบที่สำคัญของโลกาภิวัตน์คือ ปัจจัยทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดช่องทางการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ที่เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการใช้ความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบเครือข่ายที่มีพลังพอสมควร โดยกลุ่มมวลชนที่สำคัญของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง นอกจากนักศึกษาและคนรุ่นใหม่แล้ว ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่ากลุ่มมวลชนคนเสื้อแดงก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ แม้ในหมู่มวลชนเสื้อแดงแต่ก็มักพบเจอผู้ทัศนคติแตกต่างซึ่งผู้เข้าร่วมการชุมนุมครั้งนี้ เป็นกลุ่มมวลชนเสื้อแดงที่ไม่อ้างอิงกับพรรคการเมืองหรือตัวบุคคลแต่ให้ความสนใจในจุดยืนและเป้าหมายร่วมกันดังที่ปรากฏในการสัมภาษณ์แกนนำ กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ว่า

“กลุ่มมวลชน ซึ่งแน่นอน มวลชนที่สำคัญมาก คือ มวลชนเสื้อแดง แต่กลุ่มที่ไม่ได้ออกตัวเป็นเสื้อแดงชัดเจน คือ กลุ่มที่คอยจับจุดยืนเราได้ เพราะแน่นอนมีการเข้าร่วม กับเรา แต่เราไม่ได้พูดถึงประเด็นความเป็นเสื้อแดงมากนัก เรานั่นตรงจุดร่วมกันมุ่งสู่เป้าหมายการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย” (สิริวิษณุ เสรีริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการระดมมวลชนนั้น มีความสะดวกก็จริง แต่ในทางกลับกัน สื่อสังคมออนไลน์ก็มีข้อจำกัด โดยเฉพาะ Facebook ที่ปัจจุบันมีระบบ (AI) ในการจับความเคลื่อนไหวความสนใจของแต่ละคน ดังนั้นคนที่เห็นข้อมูลก็เป็นคนกลุ่มเดิม นอกจากการระดมมวลชน

ในสื่อสังคมออนไลน์ แล้วกลุ่มคนอยากเลือกตั้งก็ยังใช้พลังสื่อสังคมออนไลน์ ในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทำให้กลุ่มคนอยากเลือกตั้งต้องเดินทางสู่การเคลื่อนไหวบนท้องถนน

“เพราะการเคลื่อนไหวทางถนนนั้นเป็นประเด็นที่ต้องถูกพูดถึงในสื่อ อย่างน้อยการสื่อสารที่เข้าไปในสื่อกระแสหลักแม้ในช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ เป็นข่าวว่ามีการชุมนุมกัน ทั้งหน้าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ จะทำให้คนเห็นว่า มีการออกมาเคลื่อนไหวแล้วก็จะ เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการระดมมวลชนในรอบต่อไป” (สิริวิษณุ เสรีริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

การออกมาชุมนุมบนท้องถนนของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งนั้น ยืนยันหนักแน่นถึงการให้ประกาศการเลือกตั้งภายในปี 2561 แต่ก็มีเหตุผลที่มากกว่าการเลือกตั้ง คือ การยุติการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

การเปลี่ยนรูปแบบการชุมนุมเพื่อรับมือกับผู้มีอำนาจการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคเผด็จการไม่ใช่เรื่องง่าย แต่กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK 39) ก็เลือกที่จะออกมารวมตัวเคลื่อนไหวเพื่อต้องการทวงคืนสิทธิ์ที่เคยมีและเรียกร้องให้ยุติบทบาทของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กลับคืนสู่สถานะรัฐบาลรักษาการเพื่อนำไปสู่การเลือกตั้งที่เป็นอิสระ เสรี และโปร่งใส แกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้งได้บอกกับนักศึกษาอีกว่า

“ที่ผ่านมามีคนบอกว่าเราพูดแต่ คสช. ออกไป ๆ จะออกไปไหน ไม่ทางออกให้ วันนี้เราหาทางออกให้แล้ว ด้วยการให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ เป็นรัฐบาลรักษาการ เมื่อเราหาทางออกให้แล้วก็ไม่เอา” (สิริวิษณุ เสรีริวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

รูปแบบการเคลื่อนไหวเริ่มจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ

เมื่อสื่อสังคมออนไลน์เริ่มมีข้อจำกัดที่เพิ่มมากขึ้น จึงนำไปสู่การชุมนุมบนท้องถนนครั้งต่อมาก็เปลี่ยนจากรูปแบบการตั้งเวทีปราศรัยเป็น แฟลชม็อบ โดยการนัดผู้ชุมนุมใส่เสื้อสีดำและกระจายตัวไปสู่ที่ต่าง ๆ และแกนนำก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการชุมนุมไปเรื่อย เพื่อรับมือกับการโต้กลับของรัฐบาล การเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคเผด็จการนั้น ย่อมมีการโต้กลับจากรัฐต่อกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง มีหลากหลายวิธีการ เริ่มจากการออกมาให้สัมภาษณ์จากรัฐบาลถึงการโจมตีกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง การให้ข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อฝั่งตรงข้าม ควรใช้มวลชนจัดตั้งหวังก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งง่ายต่อการคงสถานการณ์ต่อไป

แกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง บอกกับนักศึกษาว่า

“มันค่อนข้างเป็นวิธีการเดิม ๆ พอสมควร สื่อฝ่ายนั้นมีการกระโจนข่าวตลอด เราชินแล้ว แต่ต้องอ่านเกมให้ออก เพราะเราก็เสียเปรียบตลอด เพราะเขาทำอะไรได้กว้างขวางกว่าเรา” (สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

ถึงแม้ประเด็นข่าวต่าง ๆ จะเป็นวิธีการเดิม แต่ในระยะหลังมานี้ รัฐเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการเพิ่มมากขึ้น โดยการตั้งข้อกล่าวหาให้กับพวกที่มาร่วมชุมนุม การข่มขู่ ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการให้หมายจับ ตั้งข้อกล่าวหาที่รัฐบาลเลือกที่จะใช้เฉพาะบางคน เพื่อต้องการการเข้าใจผิดให้แก่ผู้ชุมนุมเองว่า มาด้วยกันแต่บางคนไม่โดน คนนั้นอาจจะเป็นสายของสื่อ ซึ่งแกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้งบอกกับเราว่า

“เมื่อก่อนใช้วิธี การจับแต่แกนนำ รอบนี้จับผู้ชุมนุมด้วย แล้วที่สำคัญไม่จับกวาด โดยบางคนก็จะพูดว่า ทำไมมีคนไม่โดนเป็นสายใช้ไหม สิ่งนี้ค่อนข้างที่จะสร้างปัญหาได้เยอะอยู่เหมือนกัน” (สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

รัฐบาลสามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับศาลได้ สามารถใช้ศาลในการรับรองอำนาจได้ และใช้

คำพิพากษาของศาลในการจัดการผู้ต่อต้านได้ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ประสบความสำเร็จของเผด็จการยุคใหม่ แกนนำกลุ่มคนอยากเลือกตั้งได้บอกกับนักศึกษาว่า

“รัฐบาลสามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับศาลได้ สามารถใช้ศาลในการรับรองอำนาจได้ และใช้คำพิพากษาของศาลในการจัดการกับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองได้ อันนี้ถือว่าเป็นเรื่องประสบความสำเร็จของเผด็จการยุคสมัยใหม่ ในยุคที่ไม่จำเป็นต้องอำนาจดิบเถื่อนในช่วงแรก แต่ก็ไม่ใช่เป็นการฆ่าฟัน ข่มขู่ใช้จิตวิทยา ในช่วงแรกไม่ต้องใช้วิธีที่แรงหรือใครโดนควบคุมตัวแต่แรกโดนเลย คุณหัวเสร็จแล้วพาไปในที่ที่เป็นป่าแล้วก็ไปคุมตัวไว้ 7 วัน ไม่ให้รู้วันเวลา ใช้วิธีการนี้แต่ระยะหลังใช้ไม่ได้ มันรุนแรงน้อยกว่าสมัยก่อน แต่คนก็บอกว่า นี่คือวิธีการรุนแรง และให้ใช้เครื่องมือของศาล ในระยะแรกไม่มั่นใจในศาล ยุติธรรม ก็ไปใช้ศาลทหารก่อน ตอนหลังก็ศาลยุติธรรม พอผูกกับคนทางศาลมันก็บั่นถอนคนได้อีกแบบหนึ่ง การถูกศาลนัดบ่อย ๆ มันก็ทำให้คนเสียเวลา แล้วขบวนการที่ยืดยาว กระบวนการของตำรวจ ของอัยการ กระบวนการศาล ดังนั้นในเดือนพฤษภาคมต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการเคลื่อนไหวให้หลีกเลี่ยงการแจ้งหน่วยงานความมั่นคง การแจ้งคดีความให้มากที่สุด” (สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง มีการปรับเปลี่ยนใช้วิธีการในการเคลื่อนไหวให้หลีกเลี่ยงจะเกิดปัญหาให้ได้มากที่สุดเพื่อความปลอดภัยของผู้ร่วมชุมนุม

บทสรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนไทยภายใต้รัฐบาลทหารหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง (Social Movement) ตามแนวคิด

ขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement) บนโลกใบนี้สามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเดินขบวนที่มักเห็นบ่อยครั้ง การล่ารายชื่อ หรือการตั้งกลุ่มภายในเครือข่ายทางสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล การเคลื่อนไหวทางสังคม ก็มีระดับของการแสดงออกเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูล ข่าวสาร ไปจนถึงการออกมาชุมนุมบนท้องถนน ซึ่งเป็นการอาศัยช่องทางที่เหมาะสมในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ในการทำทลายอำนาจรัฐรวมศูนย์อำนาจ กระบวนการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับว่า สถานการณ์ในขณะนั้นเหมาะสมกับการใช้วิธีการไหนมากที่สุด ในกรณีของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK38) เลือกที่จะใช้เครือข่ายทางสังคม ในการกระจายข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม ซึ่งการใช้เครือข่ายทางสังคม ก็มีข้อจำกัดในการใช้งาน กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) ประสบปัญหาจากการนำข้อมูลความสนใจของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ จากการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้การประชาสัมพันธ์ถูกปิดกั้นต่อบุคคลบางกลุ่มที่ไม่เคยมีความสนใจทางการเมือง แขนงกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง จึงปรับกระบวนการเรียกร้องด้วยการออกมาชุมนุมบนท้องถนน เพื่อเป็นเชิงประจักษ์และเปลี่ยนเครือข่ายทางสังคมเป็นเสมือนวิทยุกระจายเสียงในการเรียกรวมพล ซึ่งเป็นไปตามขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ทั้งแนวทางยุทธวิธีการเคลื่อนไหว รวมไปถึงจนถึงผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39)

การเลือกออกมาชุมนุมบนท้องถนนของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) นั้นก่อให้เกิดผลกระทบวงกว้าง หลายสำนักข่าวรายงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ แม้จะเป็นการรายงานที่สั้นกะทัดรัด แต่สามารถสร้างแรงกระเพื่อมให้แก่คนในสังคมในแง่การตระหนักถึงสิทธิการเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี บุคคลจำนวนไม่น้อยที่มีความคิดเห็น

ทิศทางเดียวกัน ก็ถือโอกาสมาเข้าร่วมกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) รวมไปถึงตัวของรัฐบาลเอง ก็ต้องออกมาให้ความชัดเจนต่อประเด็นที่กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง (MBK39) เรียกร้องเพื่อลดแรงเสียดทานในสังคม

ในทางกลับกันอายุระชืดขึ้นถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย ในรัฐบาลเผด็จการทหารเช่นนี้ จึงมีการออกมาจับกุมและนำผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวน 39 คน นำมาสู่ชื่อ MBK39 ในที่สุด นอกจากหมายจับแล้ว รัฐบาล คสช. ยังสร้างความยำเกรงให้แก่ตนด้วยการลงโทษทางจิตวิทยา ไม่ว่าจะเป็นการปรับทัศนคติ การประกาศหมายจับบ่อยครั้ง จนนำมาสู่ความเบื่อหน่าย หรือกระทั่งการก่อให้เกิดความไม่สบายใจต่อผู้ครอบครองผู้ที่แสดงตนต่อต้านรัฐบาล รวมถึงการเข้าถึงอำนาจศาลทำให้รัฐบาล คสช. ยิ่งทะนงตัวสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไทย ภายใต้รัฐบาลเผด็จการ ซึ่งพบว่า แม้ว่าบรรยากาศทางการเมืองจะไม่เอื้ออำนวย แต่การมีส่วนร่วมที่เกิดจากภาคประชาชนเองก็ยังคงดำเนินต่อไป ภายใต้การเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมใหม่ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่า ภายใต้ระบอบเผด็จการที่ทุกอย่างดูสงบ แต่แท้จริงนั้นซุกซ่อนความขัดแย้งและความคิดที่แตกต่างเอาไว้ได้พรม

ดังนั้น ถ้าหากผู้มีอำนาจรัฐตั้งใจที่จะแก้ปัญหาในระยะยาวเพื่อต้องการให้เกิดความสงบอย่างแท้จริง จึงควรเกิดจากการเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ตามวิถีแบบประชาธิปไตย มากกว่าที่จะใช้อำนาจปิดกั้นการเคลื่อนไหว เพราะคิดว่าเป็นความสงบดังเช่นที่เป็นอยู่

เอกสารอ้างอิง

- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- มาร์ค คักซาร์. (2557). *สังคมไทยในวังวนแห่งวิกฤตเปลี่ยนผ่าน In the vertigo of change: How to resolve Thailand's transformation crisis*. แปลโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์; สฤณี อาชวานันทกุล; ธร ปิติตล; ภูมิ น้ำวล และ ฐณัฐ จินดานนท์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.
- หัชชากร วงศ์สายัณห์. (2560). ระบบคุณค่าในวัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์*, 4(2), 189-209.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ. (2554). แนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย (International Counter Corruption Measures and Practices: Application for Thailand). *วารสารวิชาการ บ.ป.ช.*, 4(1), 72-93.

สัมภาษณ์

- สิริวิทย์ เสรีวิวัฒน์. (สัมภาษณ์) 9 พฤษภาคม 2561.

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่

ชนะพงษ์ กล้ากลกิจ

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email : chanapongkkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารงานสมัยใหม่เป็นการบริหารที่ต้องอาศัยความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ ส่วนที่สำคัญที่สุดคือ ต้องมีความคล่องตัว และสามารถบูรณาการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อยู่เสมอ ฉะนั้นการบริหารงานตามความหมายของทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์นั้น คือ การบริหารที่เป็นการผสมผสานสหวิทยาเข้าด้วยกัน แต่การบริหารอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถประยุกต์เข้ากับการบริหารงานสมัยใหม่ได้อย่างลงตัวและทันสมัยอยู่เสมอก็คือ การบริหารตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร ซึ่งในที่นี้หมายถึง หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปปุริส คือ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีปัญญา หรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับความจริง เป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมหรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย ความเป็นผู้รู้จักตน ความผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการ หรือประยุกต์ใช้กับการบริหารงานสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าหลักธรรมดังกล่าวจะได้ถูกค้นพบแล้วมากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปีแล้วก็ตาม

คำสำคัญ : การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7, การบริหารงานสมัยใหม่

The Application of Sappurisa Dhamma 7 to Modern Administration

Chanapong Klakasikit

Philosophy Program in Public Administration Department of Political Science

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: chanapongkkk@hotmail.com

Abstract

Modern management requires contemporaneousness and up-to-date approaches. Additionally, the most important elements of all are agility and integrations as well as adaptability depending on situations. Management, according to Public

Administration realm of definition, is a combination of disciplines or what is referred to an interdisciplinary. However, another form of administration which can be integrated into modern administration perfectly is a Bhuddha dhamma administration approach called Sappurisa dhamma 7. The following philosophy enables people to endure great morality, intellectual, and actual truth. They area to be constantly reminded of awareness of cause and result, of time, of communities, and of individuals. These 2500 years old dhamma can be applied to modern administration efficiently.

Keywords: dhamma and administration, Sappurisa Dhamma-7, modern administration

บทนำ

กระบวนการหรือวิธีการทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยมีการปรับโครงสร้างขององค์การใหม่เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงาน ได้มีการกล่าวถึงกลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จในการทำงานหรือเทคนิคการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานไว้ด้วย นั้นแสดงว่าองค์กรทั้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า องค์กรจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่ง อยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีคุณภาพและสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งคำว่าประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง วิธีการทำงานโดยสิ้นเปลืองเวลาและสูญเสียพลังงานในการทำงานน้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุด (นันทนา ธรรมบุศย์, 2540 : 25) ผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจึงเป็นผู้ที่ฉลาดในการเรียนรู้ว่าควรทำงานอย่างไรจึงจะบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็วและมีความผิดพลาดน้อย นั่นก็คือการลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนมากกว่า ในเชิงเศรษฐศาสตร์อาจเน้นถึงความคุ้มค่าหรือความคุ้มค่าในการปฏิบัติงานด้วย ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นเรื่องของผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ (ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์, 2540 : 5) ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ตรงตามที่กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็ถือว่างานนั้นบรรลุประสิทธิผล แต่ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานขององค์การควรคำนึงถึงทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไปด้วย ที่สำคัญหากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบหรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคลหรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสามารถสร้าง

ประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนมั่นคง และยังมีคุณธรรมประกอบอีกด้วย

ความหมายของสัปปริสธรรม 7

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปปุรุษซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีคุณธรรม เป็นสัมมาทิฐิ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้มีปัญญา หรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับความจริง เป็นคนที่ประพฤติธรรมเป็นปกติ มีศรัทธามั่นคงในศาสนาเป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม หรือเป็นคนดีอันประกอบด้วยลักษณะ 7 ประการ คือ

1) อัมมัญญาตา (การรู้จักเหตุ) คือ การเป็นผู้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไปของชีวิตหรือรู้จักหลักความจริงจะคิดจะทำสิ่งใดก็มีหลักรู้ว่าเมื่อกระทำสิ่งนี้จะได้ผลตอบแทนเป็นความสุข แต่ถ้ากระทำอีกอย่างหนึ่งจะได้ผลเป็นความทุกข์

2) อัตถัญญาตา (การรู้จักผล) คือ เป็นผู้รู้จักผลกล่าวคือ เมื่อมีเหตุก็ย่อมมีผลเมื่อมีปัญหาอันใดเกิดขึ้นเราจะต้องใช้หลักเหตุผลมาพิจารณาปัญหาเหล่านั้นเพราะผลเกิดจากเหตุเสมอ การรู้จักเปรียบเทียบเหตุและผลจะทำให้เราเป็นคนใจกว้างยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

3) อัตตัญญาตา (การรู้จักตน) คือ เป็นผู้รู้จักตนโดยฐานะ ภาวะ เพศ วัย ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมอื่น ๆ มีศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เป็นต้น แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของตนและเมื่อรู้วาทกพร่องในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4) มัตตัญญาตา (การรู้จักประมาณ) คือ ความเป็นผู้รู้จักความพอดี ความพอเหมาะพอสมควร การรู้จักประมาณ คือการรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่างหรือดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นต้น การรู้จักประมาณนี้เป็นทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลต่าง ๆ ได้ประพฤติปฏิบัติกันมา

5) กาลัญญตา (การรู้จักกาล) คือ เป็นผู้รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกกับกาลเทศะ กล่าวคือ รู้ว่าในเวลาเช่นไรควรจะทำอะไร การรู้จักกาลเวลาจะทำให้ไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาทไม่ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

6) ปริสัญญุตตา (การรู้จักชุมชน) คือ ความเป็นผู้รู้จักหมู่คณะหรือกลุ่มชน ว่าดีหรือไม่ดี ควรคบหาสมาคม ควรเข้าไปอยู่เป็นพวกหรือไม่ เมื่ออยู่ในชุมชนหรือที่ประชุมนั้น ๆ ควรวางตัวอย่างไรควรทำอะไร ควรพูดอย่างไร เช่น เมื่อเข้าหาผู้ใหญ่ควรแสดงอาการนอบน้อมมีสัมมาคารวะ เมื่อเข้าวัดควรสวัสดี กาย วาจา ใจ ไม่แสดงอาการตลกคึกคะนอง เป็นต้น ความเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชนและสังคม รู้ரியที่จะพึงประพฤติ แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมต่อชุมชนและสังคมนั้น ๆ

7) บุคคลโลปปริญญุตตา (การรู้จักบุคคล) คือ ความเป็นผู้รู้จักประเภทบุคคลแต่ละคนว่า ฉลาดหรือโง่เขลา เป็นคนพาลหรือเป็นดี การรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และการมอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการ ในการรู้บุคคล มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคให้แก่บุคคลากรในองค์กรรวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรีรวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

ความหมายของการบริหาร

การบริหารหมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติแต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (Simon, 1965)

การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergiovanni)

การบริหาร หมายถึง การทำงานให้เกิดผลสำเร็จโดยผ่านคนอื่นและร่วมกับคนอื่นภายใต้สภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Kreitner, 1998)

สรุปการบริหารหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ดังนั้นบริหารจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร ดังนั้นการบริหารจึงเป็นศาสตร์สังคม (Science) ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าหากพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ซึ่งการบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทาง คือ

1) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

2) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย

3) ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลต้องการร่วมทำปฏิกริยาซึ่งกันและกัน (Getzels & Guba) หน้าที่ในการบริหารจัดการ (The Function of Management) ซึ่งนักวิชาการและนักบริหาร

ได้มีการวิเคราะห์ว่าการจัดการเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ ดังนั้นจึงได้จัดการศึกษาหน้าที่ของการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning)
- 2) การจัดองค์การ (Organization)
- 3) การจัดหาคนเข้าทำงาน (Staffing)
- 4) ภาวะผู้นำ (Leading)
- 5) การควบคุม (Controlling)

ผู้บริหารขององค์การจะสามารถจัดการตามกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการ 3 ด้าน คือ

- 1) ความสามารถด้านความคิด (Conceptual Skill) เป็นความสามารถในการมองภาพรวมทั้งทั้งองค์การและความสามารถที่จะรวบรวมเอากิจกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในองค์การได้อย่างลึกซึ้ง

- 2) ความสามารถด้านคน (Human Skill) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นการทำงานเป็นทีม การสร้างบรรยากาศในการทำงาน และการยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

- 3) ความสามารถด้านเทคนิค (Technical Skill) คือ การมีความรู้ความชำนาญ กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน และความสามารถในการประยุกต์ใช้งานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี

ความหมายของการบริหารจัดการสมัยใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่ โดยเชื่อว่าโครงสร้าง กระบวนการ ระบบเทคนิควิธีการและหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความเหมือนกันทั้งในภาครัฐและเอกชน หากหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่เหล่านั้นสามารถใช้และประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจเอกชน ก็มีความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางหลักการบริหารจัดการ

ดังกล่าวมาใช้ในองค์การภาครัฐและส่งผลให้ประสบความสำเร็จที่คล้ายกัน เพียงแต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านปรัชญาการบริหารงาน กล่าวคือ ปรัชญาการบริหารงานภาคธุรกิจเอกชนมีความมุ่งหมายทางด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่จะได้รับ ขณะที่ภาครัฐอยู่ที่ประโยชน์สาธารณะของประชาชนที่จะได้รับในบริบททางการเมือง ทำนองเดียวกันภาคธุรกิจเอกชนไม่น้อยที่หิบบัณฑิตคุณค่าการบริหารงานภาครัฐไปใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะทางด้านการรับผิดชอบต่อสังคมที่มีเพิ่มมากขึ้นแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) การมุ่งเน้นประสิทธิผลหรือผลสัมฤทธิ์ (Effectiveness)
- 2) การมุ่งเน้นเรื่องคุณภาพ (Quality) หรือความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customer Satisfaction)
- 3) การมุ่งเน้นหลักความรับผิดชอบต่อ (Accountability)

ซึ่งองค์ประกอบนี้สอดคล้องประสานกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา ทำให้องค์การต้องปรับตัวตามเพื่อความความเข้มแข็งในการอยู่รอดและมีความสามารถเชิงการแข่งขัน หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่องค์การภาครัฐส่วนใหญ่ให้นำแนวคิดไปใช้หรือประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดการการเปลี่ยนแปลง การจัดการคุณภาพโดยรวม การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารองค์การ สร้างดุลยภาพในองค์กร การวิเคราะห์ Swot การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการองค์ความรู้ การจัดการฐานผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาขีดความสามารถ เป็นต้น

หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่กล่าวข้างต้นเป็นกระแสหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดแนวคิดการบริหารองค์การภาครัฐแนวใหม่ในกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากการมีความพยายามที่จะพัฒนาระบบราชการไทยโดย

ใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างจริงจัง และ มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อต้องการให้องค์การภาครัฐสามารถสร้างคุณภาพการให้บริการประชาชนจนเป็นที่พอใจ โครงสร้างองค์การภาครัฐสอดคล้องกับบทบาทภารกิจและคุ้มค่าในการดำเนินการ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีขีดความสามารถเป็นไปตามมาตรฐานการทำงาน พร้อมกับมีค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ รวมทั้งกระบวนการวิธีการทำงานมีความทันสมัย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐ

การทำงานให้ประสบความสำเร็จ

ในสถานการณ์ปัจจุบันยุคสมัยได้เปลี่ยนไป เข้าสู่โลกแห่งการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยีและด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ทั้งนี้มีเทคนิคการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ในหน้าที่การงานประกอบด้วย

1) ต้องหมั่นพัฒนาตนเอง ได้แก่ การหมั่นศึกษา เพื่อหาจุดด้อย ข้อบกพร่อง จุดแข็งของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลิกลักษณะ พฤติกรรม หรือแม้แต่วิธีการทำงานของตนเองสิ่งไหนที่มีดีอยู่แล้วต้องหมั่นต่อยอด พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สิ่งไหนที่เป็นจุดอ่อน จุดบกพร่องปรับปรุง ศึกษาหาความรู้ ต่อเติมให้ดีกว่าเดิม วัยทำงานจะต้องเป็นนักสำรวจหรือมีหัวใจเป็นนักพัฒนา อยู่เสมอในทุกด้าน

2) มีทักษะที่หลากหลาย ในปัจจุบันทุกองค์กร หรือทุกบริษัทต่างมีความต้องการพนักงานที่มีความหลากหลายในทักษะการทำงานที่หลากหลาย (Multi-skills) เพื่อเข้ามาพัฒนาและปรับปรุงองค์กรให้ดีขึ้น เนื่องจากพนักงานที่มีความสามารถหลายอย่างย่อมไม่ปฏิเสธ หรือหลีกเลี่ยงการทำงานที่มอบหมายให้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความสามารถพัฒนาตนเอง และเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่อง

บุคคลเหล่านี้จะไม่ปฏิเสธการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีตลอดเวลา

3) ต้องมีความอดทนอดทน พลังแห่งความสำเร็จในการทำงาน คือ การอดทนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงานที่ได้รับมอบหมาย พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของหัวหน้างาน หรือเพื่อนร่วมงาน หลายคนทนไม่ได้กับการได้รับการพุดจา ถูกดู สบประมาท โดยลาออกจากที่ทำงานทันที โดยหารู้ไม่ว่าสิ่งนั้นอาจจะกลับไปทำร้ายตนเองในอนาคตทำให้ตนไม่สามารถ ได้งานใหม่ได้ เพราะประวัติการทำงานจะเสีย ไม่สามารถเผชิญกับสถานการณ์ตึงเครียด หรือสถานการณ์อันเลวร้ายในที่ทำงานได้ ความอดทน และอดกลั้นเท่านั้นที่จะทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จ

4) ต้องรู้จักสร้างแรงดึงดูด บุคคลที่มีความกระตือรือร้นชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ลองผิดลองถูกอย่างสม่ำเสมอ คอยดึงดูด เอาความรู้อาจหนึ่งสื่อ ผู้คนรอบข้าง อินเทอร์เน็ต มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน จนทำให้งานสำเร็จลุกล่งไปด้วยดี ย่อมสามารถดึงดูด ความสนใจจากหัวหน้างาน ทีมงาน ให้เห็นศักยภาพของพนักงานคนนั้นได้ ผู้ที่มีทักษะในการดึงดูดนั้นจะสามารถทำงานเป็นทีมและทำงานคนเดียว อย่างอิสระได้อย่างไม่มีปัญหาใด ๆ และโดยส่วนใหญ่ คนที่มีทักษะดึงดูด มักจะมีความกระตือรือร้น จะเป็นคนที่ชอบลองผิดลองถูก มาทำงานก่อนเวลาเสมอ เพื่อหาโอกาสดันคว้าข้อมูลและหาความรู้เพิ่มเติมพยายามที่จะให้งานเสร็จก่อนหรือตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งแตกต่างจากคนที่ขาดความกระตือรือร้น และความดึงดูด โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ไม่อยากให้วันทำงานมาถึง รอคอยเวลาเลิกงาน หรือเสร็จสิ้นสัปดาห์การทำงาน ทำงานเฉื่อย ไม่สนใจรับฟังข้อมูลข่าวสารใด ๆ เลย บุคคลเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานแน่นอน

5) ต้องรักงานที่ทำ เราไม่สามารถให้งานมารักได้ แต่เราสามารถรักงานที่เราทำได้ ไตร่ตรองและพิจารณาดูเสมอ ว่างานที่เราทำอยู่นั้นมีคุณค่ากับเรามากมายเพียงใด ให้อะไรกับเราบ้าง ทำให้ให้งาน เพราะคำว่ารักเป็นพื้นฐานของความสำเร็จทุกอย่าง และทำให้เรามีความสุขกับมัน เมื่อเรามีความรักในตัวเอง หรือแม้แต่รักองค์กร เราจะมีความสุขกับงานที่ทำซึ่งจะทำให้เราพยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าของงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา และนั่นจะส่งผลให้เรา รู้จักวางแผนชีวิตและเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานของเรา ถ้าเราไม่สามารถรักงานที่เราทำอยู่ได้ ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้จะเกิดกับเรา และในที่สุดเราก็จะจากมันไป และเสาะแสวงหางานที่เรารักอยู่เรื่อย ๆ จะทำให้เราไม่ประสบความสำเร็จสักทีเพราะ มัวแต่ไปนับหนึ่งเริ่มต้นใหม่

6) ต้องมีการจัดการเป็นเลิศ คนที่มีทักษะในการจัดการเป็นเลิศนั้นจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งในเรื่องครอบครัวและหน้าที่การงาน เพราะเขาจะเป็นคนที่รู้จักวางแผนทำงานเป็นขั้นตอน รู้จักความเสี่ยงและหามาตรการมาป้องกัน พร้อมกันนั้นยังมีความสามารถในการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างได้ถูกวางแผน จัดการวางไว้เป็นขั้นเป็นตอนเรียบร้อยแล้ว พอถึงเวลาที่จะนำมาใช้ก็จะเป็นเรื่องง่ายปราศจากความสับสนและวุ่นวาย ประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ บุคคลในวัยทำงานจะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ อันประกอบด้วย วิทยาภูมิและคุณวุฒิแล้ว ควรต้องนำทักษะอื่น ๆ เข้ามาเสริม เข้ามาปรับปรุง และจัดการในการทำงานของตน โดยทักษะเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ก็จากการสังเกต การเรียนรู้ การศึกษา ค้นคว้า ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ที่นำไปฝึกฝน ปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเองในสถานที่ทำงานหรือ ในชีวิตประจำวัน ประสบความสำเร็จในสายอาชีพการงาน และตำแหน่งงานที่ตนเองทำอยู่ได้

การทำงานให้มีประสิทธิภาพต้องทำอะไร

การทำงาน คือ กระบวนการพิสูจน์ความสามารถ ความดีงาม อุดมการณ์ของตนเอง อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิตการงานและครอบครัว การทำงานให้ดีประสบความสำเร็จ จึงเป็นเป้าหมายหลักที่จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิต (อารี พันธมณี, 2541 : 6) การเรียนรู้เทคนิคหรือกลยุทธ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นการย่นระยะทางของชีวิต ประหยัดเวลา และประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ที่ปรารถนาความสำเร็จในการทำงานและอยากมีความสุขในการทำงาน จึงควรคนที่ชอบคิด หรือเก่งคิด หรือมองไปข้างหน้าตลอดเวลาที่เราเรียกว่า มีวิสัยทัศน์ (Vision) อุปนิสัยที่ดี ซึ่งการทำงานหากมีความประสงค์ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรในองค์กรนั้นควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) ต้องรู้จักตั้งเป้าหมายในการทำงานก่อนที่จะเริ่มต้นในการทำงานทุกครั้งต้องตั้งเป้าหมายในการทำงานล่วงหน้า และต้องเป็นเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดให้อยู่ในรูปของการปฏิบัติการ (Action Oriented) ได้จริง ทั้งเป้าหมายระยะยาว เป้าหมายระยะกลาง และเป้าหมายระยะสั้น การตั้งเป้าหมายจึงเป็นการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีทิศทางที่ชัดเจน มีผิดพลาดน้อย และตรงจุดมุ่งหมายขององค์กร

2) ต้องรู้จักบริหารเวลาและให้ความสำคัญกับเวลา การรู้จักบริหารเวลาการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความไม่เป็นระเบียบในชีวิต เพิ่มความสุขความสำเร็จให้แก่ตนเองและการทำงาน ยิ่งในภาคธุรกิจเวลา เป็นสิ่งสำคัญมาก

3) ต้องมีความความฉับไว หมายถึงการใช้เวลาได้อย่างดีที่สุทธรวดเร็ว นั่นคือคนที่มีประสิทธิภาพ เช่นการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (One Stop Service) เป็นต้น

4) ต้องมีความความถูกต้องแม่นยำสูง หมายถึง การผิดพลาดในงานน้อย ตลอดจนมีความแม่นยำในกฎระเบียบข้อมูล ตัวเลข หรือสถิติต่าง ๆ ตลอดจนไม่เลินเล่อจนทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร ต้องตรวจทานงานให้ถูกต้องอยู่เสมอ

5) ต้องมีองค์ความรู้ในงานเป็นอย่างดี กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่รู้จักศึกษาหาความรู้ในเรื่องงานที่กำลังทำอยู่เสมอแล้วนำความรู้นั้นมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

6) ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ หมายถึง การรอบรู้หรือรู้รอบด้าน จากการการได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติบ่อย ๆ มิใช่มีความรู้ด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว หากผู้ใดมีประสบการณ์สูงก็จะทำงานผิดพลาดน้อย จะทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

7) ต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) หมายถึง การคิดริเริ่ม สิ่งใหม่ ๆ มุมมองแปลกใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) มาใช้ในองค์กร เช่น คิดระบบการให้บริการใหม่ ๆ ที่ลดขั้นตอน คิดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบใหม่ คิดวิธีการบริหารงานแบบเชิงรุก เป็นต้น

การบริหารงานองค์การสมัยใหม่ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ในปัจจุบัน การบริหารงานหรือการจัดการองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่แสวงหากำไร และมีการแข่งขันเพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งในเชิงบริหารงานและการพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นกลยุทธ์หรือหลักการในการบริหารจัดการ ในขณะที่เดียวกันก็มีนักวิชาการทางตะวันตกกำลังสนใจหลักการในทางพระพุทธศาสนามาผสมผสาน และประยุกต์ใช้กับหลักการบริหาร

จัดการ เพราะเขาถือว่าการที่จะใช้หลักการวิธีการหรือเทคนิคของนักวิชาการชาวตะวันตก ซึ่งพัฒนาการการบริหารจัดการมาไม่เกิน 100 ปี นั้นยังเป็นหลักการที่ยังยึดกับวัตถุ รวมทั้งมีผู้แพ้ ผู้ชนะเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งหวังกำไรและการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อนักวิชาการทางตะวันตก ได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข นั่นคือ ศาสตร์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ซึ่งสามารถบูรณาการรวมเข้ากันได้ และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ได้อย่างเหลือเชื่อ ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเกิดมาแล้วถึงกว่าสองพันห้าร้อยปีแล้วก็ตาม

ถ้ามองภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์แล้วจะพบว่า มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะเน้นการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับใช้ระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยม ในช่วงแรกของการบริหารงานซึ่งอยู่ในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม จะเน้นการบริหารงานในองค์กรเพื่อลดต้นทุนการผลิตและการผลิตสินค้าในปริมาณมาก ๆ แต่ในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับระบบการบริหารงานสมัยใหม่เข้ามาปรับปรุงการบริหารงานขององค์กร จึงทำให้การบริหารงานมีความซับซ้อนต้องใช้กลยุทธ์ด้านต่าง ๆ มาปรับเข้ากับระบบการบริหารงาน เน้นการแข่งขัน และผลกำไรสูงสุดเพื่อสนองระบบบริโภคนิยม จึงมีศาสตร์ในการบริหารงานสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ระบบเก่า โดยเพิ่มองค์ความรู้ในการบริหารงานเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ให้มีการเพิ่มทักษะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถเข้ามาประกอบเป็นหลักในการพัฒนาการบริหารงานสมัยใหม่ โดยเฉพาะการแข่งขันขององค์กรที่มี

ความหลากหลาย จึงมีการนำเอาเรื่องสมรรถนะ (Competency) เข้ามาใช้ในหลักการบริหารสมัยใหม่ มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการระบุทรัพยากรบุคคลว่า มีความสามารถและความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นผู้มีความสามารถที่ดีที่สุด เป็นการแสวงหาความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป นำมาเป็นบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้างความเป็นเลิศขององค์กร ในการบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร เพื่อการแข่งขัน ที่มีศักยภาพเหนือกว่าองค์กรอื่น ๆ

ระบบบริหารงานที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบบริหารงานสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบริหารงานองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญที่นักบริหารงานควรคำนึง เพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย เงิน (money) วัตถุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และแรงงาน หรือคน (man) องค์ความรู้ในการบริหารงานในยุคต้น ๆ ของการพัฒนาการบริหารงานสมัยใหม่ จะคิดถึงองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายขององค์กรว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนาระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนา ระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารงานขององค์กร เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทยหรือองค์กร ต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด “การมีส่วนร่วม (Participation)” มากขึ้น “การให้อำนาจ (Empowerment)” “การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement)” “การทำงานเป็นทีม (Teamwork)” ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจากองค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) หรือกระบวนการทางการบริหาร (Administration)

สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานสมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหาร เข้ามาสนับสนุนองค์กรเพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนด้านฐานข้อมูล

การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการมีการตรวจสอบประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรมชาติ ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และความได้เปรียบในเชิงแข่งขันของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการทางตะวันตกได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข นั่นคือ ศาสตร์ใน

การบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งสามารถบูรณาการรวมเข้ากันได้ และมีแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว

การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานสมัยใหม่

หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคทุนนิยมในปัจจุบันการบริหารจัดการสมัยใหม่ต่างก็กลับมาพบทบทวนบททางวิชาการในการบริหารจัดการสมัยใหม่ว่ายังคงเป็นแนวทางเดียวหรือไม่ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสนองตอบต่อระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขันและสร้างผลกำไร หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการสมัยใหม่ ยังขาดอะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารจัดการมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยั่งยืนสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันและในอนาคต แต่ในที่นี้จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรมที่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสัปปริสสูตร (พระไตรปิฎกเล่มที่ 23) อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์เพียงหลักธรรมหนึ่งเพื่อประกอบการพิจารณาว่า หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์มิได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกันและรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทันโลก หลักสัปปริสธรรมที่เกี่ยวข้องกับ

การบริหารจัดการสมัยใหม่ มี 7 ประการ คือ

1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (Knowing the Law, Knowing the Cause) คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลรวม ความว่าการบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อันว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา” โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร

2) ความเป็นผู้รู้จักผลหรือความมุ่งหมาย (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ขององค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคงและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึง การมีแผนงานที่ดี การวางแผน ที่วิเคราะห์ผลกระทบทุก ๆ ด้าน

3) ความเป็นผู้รู้จักตน (Knowing Oneself) คือ รู้จักเราว่าเรานั้นโดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และทำไฉนแล้วประพฤติกให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหาร ความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศมีประสิทธิภาพและมั่นคงถาวร

4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (Moderation, Knowing how to be temperate) คือ ความพอดี ในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณ ในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถ

ขององค์กร ชีตความสามารถของทรัพยากรมนุษย์
ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบ และรู้จัก
ประมาณขีดความสามารถขององค์กร

5) ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา (Knowing the Proper time) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และ
ระยะเวลาในการประกอบกิจการนี้หมายถึง การบริหาร
จัดการจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม
การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึง
สถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร
อะไรควรด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยาย
กิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้
ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

6) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน (Knowing the Assembly, Knowing the Society) คือ รู้ரியที่จะ
ประพัตต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะทำดำเนินการ
อย่างไร การบริหารจัดการจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์
กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง
การสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน
หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กรก็คือ เข้าถึง เข้าใจ
และพัฒนาเป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์
ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือ
สาธารณะชนจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

7) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล (Knowing the individual, Knowing the different individuals) คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัยาศัย
ความสามารถและคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถ
ของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้
การบริหารจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือน
การพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้อง
มีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้
ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี
สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคให้แก่บุคลากร
ในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อ
สื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี
รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

บทสรุป

จากสาระของสัปปริสธรรมข้างต้น จะเห็นว่า
พระพุทธานุศาสนาอธิบายความสัมพันธ์ของ
การบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคน และสิ่งแวดล้อม
โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า
พบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมใน
กระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณา
ด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะ
มนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์กร
ที่ดีได้ สำหรับในส่วนของการบริหารสมัยใหม่
จะเน้นเทคนิคและวิธีการ โดยแสวงหากำไรและ
การแข่งขันให้องค์กรบรรลุสู่เป้าหมายตามแบบ
ของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหาร
เชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบหรือบูรณาการ
ให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันก็ถือว่าเป็น
แนวทางใหม่หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน
มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล
หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด
รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อ
การบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็น
หลักการของนักบริหารในการบริหารจัดการองค์กร
ของตนอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีการนำระบบคุณธรรม
มาประกอบในการพิจารณาบริหารจัดการได้อีก
ทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์. (2540). *การกำหนด
และวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎี
และการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
นันทนา ธรรมบุตย. (2540). การพัฒนาประสิทธิภาพ
ในการทำงาน. *วารสารแนว*, 31(166),
25-30.

- วิแมนพาวเวอร์. (2555). *เทคนิคการทำงานให้ประสบความสำเร็จ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2561, จาก https://www.manpowerthailand.com/known_detail.php?id=69.
- อารักษ์ พรหมณี. (2555). *แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ในกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/448412>.
- Kreitner. (1998). *Organizational behavior*. Boston: Irwin McGraw-Hill.
- Sergiovanni. (1980). *Education Governance and Administrative Englewood Cliffs*. New Jersey: Prentice- Hall, Inc.
- Simon, H.A. (1965). *Administrative Behavior*. New York: McGraw-Hill.

กระแส Me Too ในประเทศไทยกับการคุกคามทางเพศ

ศิริพร บุญชู¹, จารุณี มุมบ้านเช่า²

^{1,2}สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Email : sbg7246@gmail.com¹, jarunee@vru.ac.th²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอเกี่ยวกับ กระแส Me Too ในประเทศไทยกับการคุกคามทางเพศ โดยการคุกคามทางเพศก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอยู่บ่อยครั้ง สาเหตุของการคุกคามทางเพศอาจเกิดจากตัวบุคคล สถานที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสม สถานที่ทำงานหรือสถาบันการศึกษา สื่อหรือคลิปวิดีโอ ซึ่งการคุกคามทางเพศมีหลากหลายรูปแบบและความรุนแรงก็แตกต่างกันออกไป เช่น การกระทำทางวาจา ทำทางกิริยา หรือการสัมผัส ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ที่ถูกระทำทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย ครอบครัวยุวมทั้ง ในหน้าที่การงาน กระแส Me Too เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ที่ถูกระทำได้ออกมาเปิดเผยสิ่งที่ถูกระทำจากการคุกคามทางเพศ กระแส Me Too ในประเทศไทยก็ยังไม่ได้เกิดขึ้นมากนัก เพราะในสังคมไทยยังมองข้ามและไม่ให้ความสำคัญตระหนักถึงพิษภัยของการคุกคามทางเพศจนกว่าภัยนั้นจะมาถึงตนเอง ผู้หญิงที่ถูกคุกคามทางเพศไม่กล้าที่จะออกมาเปิดเผยเรื่องราวที่ถูกระทำให้คนอื่นได้รับรู้ ดังนั้นกระแส Me Too จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาการคุกคามทางเพศ

คำสำคัญ : กระแส Me Too, การคุกคามทางเพศ

Me Too Flow in Thailand with sexual harassment

Siriporn Boonchu¹, Jarunee Mumbansao²

^{1,2} Bachelor of Public Administration Program in Public Administration
under the Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the
Royal Patronage
Email : sbg7246@gmail.com¹, jarunee@vru.ac.th²

Abstract

This article aims to present Me Too trends in Thailand in terms of sexual harassment. Sexual harassment is one of the most common occurrences in Thai society. The causes of sexual harassment may be the result of individuals, inappropriate housing, workplace or educational institutions, media or video clips. Sexual harassment varies and its violence is different. For example, verbal contacts, gesture or touch affects psychologically and physically the victims including their families and jobs. Me Too trend is one thing enabling the victims to reveal the misbehavior of sexual harassment. Thai societies are not really affected by Me Too trend because the societies overlook and pay no attention to the threat of sexual harassment until it harms themselves. Moreover, the female victims do not dare to come out and uncover the story of harassment to others. Me Too trend is, therefore, another channel to help people in the societies to be aware of sexual harassment.

Keywords : Flow Me Too, Sexual Harassment

บทนำ

การคุกคามทางเพศเป็นความรุนแรงรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิง ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบและความรุนแรงก็แตกต่างกันออกไป ซึ่งความรุนแรงดังกล่าว มีรากเหง้ามาจากระบบสังคม และโครงสร้างวัฒนธรรมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ แต่ทว่าการหาคำจำกัดความของความรุนแรงดังกล่าวยังคงคลุมเครือ อาจกล่าวได้ว่า การคุกคามทางเพศนั้นเป็นการแสดงออกทางเพศที่อยู่ภายใต้บริบทของ “อำนาจ” ซึ่งผู้ที่มีอำนาจมากกว่ากระทำต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า โดยรูปการกระทำนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่รุนแรงน้อยไปถึงรุนแรงมาก การใช้ถ้อยคำร่วมกับการแสดงท่าทางการคุกคามทางร่างกาย เช่น การจับลูกคออวัยวะต่าง ๆ ไปจนถึง รูปแบบที่รุนแรง เช่น การข่มขืน นอกจากนี้รูปแบบอื่น ๆ ที่สร้างความคุ้นชินจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมไทย และเป็นบรรทัดฐานทั่วไป ซึ่งผู้ชายทั่วไปพึงกระทำได้ เช่น การติดภาพโป๊ไว้ในห้องทำงาน การเขียนคำที่ส่อแนยเรื่องเพศไว้ตามกำแพง ห้องน้ำหรือบนโต๊ะ เป็นต้น (วิจิตร อยู่แก้ว, 2550)

อันตรายจากการคุกคามทางเพศนั้นสามารถเกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นตามถนนหนทาง บนรถประจำทาง โรงภาพยนตร์ สถานบันเทิง สถานศึกษา สถานที่ทำงาน หรือแม้แต่พื้นที่สาธารณะ โดยผู้ที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง เด็กจากสถิติของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกลที่รวบรวมจากสื่อหน้าหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ปี 2558 พบว่า การข่มขืนคุกคามทางเพศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันสถิติผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจะมีอายุน้อยลง ผู้กระทำมักเป็นบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด สาเหตุปัจจุบันมาจากข่าวเป็นกรณี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด แต่ก็พบว่าปัจจัยเกิดจากทัศนคติแบบชายเป็นใหญ่ที่มองผู้หญิงแบบอคติ เชื่อว่าผู้ชายมีอำนาจมากกว่าและสามารถทำอะไรกับหญิงก็ได้

(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561)

จากที่กล่าวมาผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอถึงการคุกคามทางเพศในสังคมผ่านกระแส Me Too โดยในบทความนี้จะกล่าวถึงการคุกคามทางเพศ ความหมาย รูปแบบ สาเหตุผลกระทบ และกระแส Me Too ในสังคมไทย เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคม

กระแส Me Too คืออะไร



ที่มา : adaymagazine.com



ที่มา : www.nytimes.com

Me Too ได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี 2007 โดยนักเคลื่อนไหวชาวอเมริกัน ทาราน่า เบิร์ก (Tarana Burke) โครงการนี้ขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้หญิงผิวสีที่ถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งเป็นกลุ่มที่รัฐมักมองข้ามและไม่ส่งความช่วยเหลือมาให้ โดยคำว่า Me Too นั้นมาจากการที่ ทาราน่า เบิร์ก ได้ฟังประสบการณ์เลวร้ายของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง ทาราน่า ได้คิดในใจว่า “Me Too” หรือ “ฉันก็เหมือนกัน”

เพราะทาราน่าก็มีประสบการณ์ที่เลวร้ายไม่ต่างกัน (กันตกนิษฐ์ มิตรภักดี, 2560)



ที่มา : adaymagazine.com

ในปี 2017 Me Too กลับมาเป็นกระแสอีกครั้ง เมื่อมีการเปิดโปงพฤติกรรมของ ฮาร์วีย์ ไวน์สไตน์ (Harvey Weinstein) อายุ 65 ปี โปรติเวเซอร์มือทองผู้อยู่เบื้องหลังภาพยนตร์ของวงการฮอลลีวูดว่ามีพฤติกรรมคุกคามทางเพศกับนักแสดงนางแบบ และลูกจ้างผู้หญิง ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี อาทิ แอชลีย์ จัดด์ (Ashley Judd) กวินเนธ พัลทรว์ (Gwenyth Paltrow) แอนเจลีนา โจลี (Angelina Jolie), คารา เดอเลวีง (Cara Delevingne) โรส แม็กโกแวน (Rose McGowan) เคต เบ็คคินเซิล (Kate Beckinsale) เลอา เซดู (Lea Seydoux) อาเซีย อาร์เจนโต (Asia Argento) และลูปีตา ย็องโก (Lupita Nyong'o) รายชื่อเหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนจากผู้เสียหายที่เปิดเผยมั่วจำนวนกว่า 40 ราย ยังไม่รวมไปถึงผู้ที่ไม่เปิดเผยตัวซึ่งไม่รู้ว่ามึจำนวนมากเท่าไร โดยสาเหตุของการเปิดโปงพฤติกรรมของฮาร์วีย์มาจากบทความใน The New York Time รายงานว่า ฮาร์วีย์ ได้จ่ายชดเชยให้กับผู้หญิงที่ตนได้ล่วงละเมิดทางเพศอย่างน้อย 8 ราย เพื่อปิดปากไม่ให้พูดถึงเหตุการณ์นั้น หลังจากที่ถูกบทความได้เผยแพร่ออกไป ทนายของฮาร์วีย์ได้ออกมาปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา ซึ่งบทลงโทษที่ฮาร์วีย์ได้รับคือ การไล่ออกจากบริษัท The Weinstein

Company ที่เขาร่วมก่อตั้งกับ บ็อบ ไวน์สไตน์ (Bob Weinstein) ผู้เป็นน้องชาย นอกจากนี้ภรรยาที่ใช้ชีวิตร่วมกันมากกว่า 10 ปี อย่าง จอร์จจิνα แชนแมน (Georgina Chapman) ดีไซน์เนอร์ ผู้ก่อตั้งแบรนด์ Marchesa ก็กำลังดำเนินการหย่าขาดจากฮาร์วีย์อีกด้วย (กันตกนิษฐ์ มิตรภักดี, 2560)

ต่อมานักแสดงสาวชาวอเมริกา อลิซซา มิลาโน (Alyssa Milano) หนึ่งในผู้เสียหาย ได้ออกมาทวีตว่า “หากคุณเคยถูกคุกคามหรือล่วงละเมิดทางเพศจงเขียนสเตตัสว่า “Me Too” แล้วพวกเราอาจจะช่วยให้ผู้คนเข้าใจว่าปัญหานี้ใหญ่โตเพียงใด” สเตตัสและทวีตพร้อมแฮชแท็ก #MeToo ของอลิซซาทำให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายหลังไล่ล่ท่วมท้นโลกอินเทอร์เน็ต บางสเตตัสมาจากคนดังในแวดวงต่าง ๆ บางสเตตัสมาจากคนธรรมดาในทุกสายอาชีพ บางสเตตัสมีเพียงแฮชแท็ก และบางสเตตัสก็มาพร้อมกับเรื่องเล่าชวนหดหู่ใจ โดยใน 24 ชั่วโมงแรกในทวีตเตอร์ มีคนทวีตแฮชแท็กนี้มากกว่า 1 ล้านราย ส่วนในเฟซบุ๊กก็มีการโพสต์หรือตอบสนองกับ #MeToo มากกว่า 12 ล้านครั้งทั่วโลก (กันตกนิษฐ์ มิตรภักดี, 2560)



ที่มา : twitter @Alyssa_Milano



ที่มา : adaymagazine.com

ความหมายของการคุกคามทางเพศ

ปัญหาการคุกคามทางเพศที่มักพบตามที่เป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการใช้อำนาจในเรื่องเพศ เช่น ผู้ชายกระทำกับผู้หญิง ผู้ใหญ่กระทำกับเด็ก หัวหน้ากระทำกับลูกน้อง เป็นต้น โดยการคุกคามทางเพศมีผู้ให้ความหมายของการคุกคามทางเพศไว้หลากหลาย อาทิ

แคททาริน แมคคินนอน (Catharine A. Mackinnon, 1979) ได้นิยามการคุกคามทางเพศอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมทางเพศในลักษณะบังคับที่ผู้ถูกกระทำไม่พึงปรารถนาภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

เอลเลน บราโว่ และ เอลเลน แคสเสดี้ (Ellen Bravo and Ellen Cassedy, 1992) นิยามการคุกคามทางเพศว่า หมายถึง ลักษณะที่ไม่พึงปรารถนาในทางเพศที่สร้างความรำคาญหรือความกระอักกระอ่วนใจแก่อีกฝ่ายหนึ่ง

ผศ. ชลธิป ชาวยุชยฤกษ์ (ม.ป.ป.) Sexual harassment หมายถึง การคุกคามทางเพศหรือการล่วงละเมิด ล่วงเกินทางเพศ รูปแบบของการคุกคามทางเพศนั้นไม่ได้จำกัดอยู่ที่เฉพาะการข่มขืน ลวนลาม หรือสัมผัสสร้างการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแตะโลมด้วยสายตา คำพูด หรือกิริยาท่าทางด้วย

พจนานุกรมไทย ได้ให้ความหมายของการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมทางเพศ ที่ผู้ถูกกระทำหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาและไม่ต้องการ โดยการคุกคามทางเพศอาจอยู่ในรูปของการแสดงออกทางวาจา กิริยาท่าทาง หรือการสัมผัสทางร่างกาย อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกที่สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจต่อรองที่มีเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

สรุปได้ว่า การคุกคามทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมการล่วงเกินในทุกรูปแบบทั้งทางกาย วาจา

และการสัมผัส ที่แสดงออกทางเพศ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาของบุคคลทั่วไป ซึ่งเกิดขึ้นโดยมิวัตถุประสงค์ไปในทางละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ถูกกระทำ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาคทางเพศ (เจนวิทย์ นวลแสง และคณะ, 2559)

สาเหตุของการคุกคามทางเพศ

ซึ่งสาเหตุของการคุกคามทางเพศเกิดได้จากสาเหตุที่หนึ่งสถานภาพและความสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการคุกคามทางเพศ โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีที่หนึ่งคนคุ้นเคย คือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์รู้จักใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยไว้วางใจเป็นอย่างดี ยิ่งความใกล้ชิดนี้อาจเป็นบ่อเกิดที่ทำให้บุคคลเกิดการอยากถูกเนื้อต้องตัว กรณีที่สองคนแปลกหน้า คือ บุคคลที่ไม่คุ้นเคยหรือรู้จักกันมาก่อน เช่น นักเลง อันธพาล วัยรุ่นติดสารเสพติด บุคคลที่มีบุคลิกภาพผิดจากคนปกติป่วยเป็นโรคจิตหรือโรคประสาท เป็นต้น สาเหตุที่สองสถานที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสม เช่น เป็นแหล่งที่เสื่อมโทรม ชุมชนแออัด สถานที่ทำงานตั้งอยู่ในที่เปลี่ยวห่างไกลปลอดภัยหายห่วงคนหรืออาจอยู่ใกล้สถานเริงรมย์ต่าง ๆ สาเหตุที่สามสภาพการทำงานการถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งเกิดจากการถูกกระทำโดยนายจ้าง หรือผู้ร่วมงาน ซึ่งไม่สามารถป้องกันตนเองหรือกล้าโต้แย้งขัดขืนได้ สาเหตุที่สี่การถูกกระตุ้นจากสื่อต่าง ๆ ทั้งทางสื่อสิ่งพิมพ์ลามก เว็บไซต์ ที่เน้นเรื่องเพศต่าง ๆ คลิปวิดีโอ เกมลามก CD DVD เมื่อถูกกระตุ้นจากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบอันเป็นสาเหตุและส่งผลให้เกิดการคุกคามทางเพศขึ้นได้ สาเหตุที่ห้าการแต่งกายที่ล่อแหลมไม่มิดชิด เช่น สวมเสื้อคอลึกกางเกงหรือกระโปรงที่สั้นหรือบางเกินไป การแสดงท่าทีกิริยาบุคลิกที่ไม่เหมาะสมไม่ระมัดระวังที่ทำให้สื่อถึงการยั่วเย้า สาเหตุที่หกผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา

หรือผู้เยาว์ โดยบุคคลที่ถูกกระทำในประเภทนี้ มักจะมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลปกติหรือมีร่างกาย ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือเป็นผู้เยาว์ที่มีอายุน้อย ไม่รู้เท่าทันโลก จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดการคุกคามทางเพศได้ง่าย และสาเหตุที่จัดการเกิดการคุกคามทางเพศใน สถานการณ์คับขันหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เป็นสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กับบุคคลโดยไม่คาดคิดและไม่รู้ตัว เช่น การถูกล่วงละเมิดทางเพศบนรถโดยสาร โดยการถูกลูบคลำ การพบเห็นการอวดโชว์อวัยวะเพศตาม สถานที่ต่าง ๆ การถูกถ่ายคลิปวิดีโอ ด้วยมือถือ เวลาข้ามสะพานลอยเมื่อแต่งกายรัดรูป หรือสวมกระโปรงสั้นเกินไป (ดวงพร เพชรคง, ม.ป.ป.)

รูปแบบของการคุกคามทางเพศ

โดยรูปแบบการคุกคามทางเพศ สามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง การคุกคามทางเพศทางวาจา โดยมีลักษณะที่เป็นการพูดลวนลาม การแซว การพูดหยาบคาย พูดหยอกล้อ และการวิจารณ์ร่างกาย ลักษณะที่สองการคุกคามทางเพศทางกิริยา โดย มีลักษณะที่เป็นการใช้สายตาหลวนลาม การจ้องมองอย่างกุ่มกุ่ม แสดงสีหน้าเจ้าชู้ การเป่าปาก การทำมือไม่ส่อไปในทางเพศ การโผล่เข้ามาใกล้ ลักษณะที่สามการคุกคามทางเพศโดยการสัมผัสร่างกาย โดยมีลักษณะที่เป็นการใช้อวัยวะเพศแกล้งเบียด การโอบไหล่ การกอด การจับหน้าอก การจับมือถือน้อยอย่างจงใจ และลักษณะที่สี่การคุกคามในรูปแบบอื่นๆ โดยมีลักษณะที่เป็นการที่ฝ่ายหญิงจำยอมต่อการกระทำนั้น คือ ไม่ได้เต็มใจต่อการคุกคามนั้น แต่ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการปฏิเสธหรือการหลีกเลี่ยงนั้น อาจส่งผลไม่ได้กับผู้ถูกกระทำเอง (วิจิตรา อยู่เป็นแก้ว, 2550; สายทอง สร้อยสังวาลย์, 2556)

ผลกระทบของการคุกคามทางเพศ

สำหรับผลกระทบของการคุกคามทางเพศ สามารถแบ่งผลกระทบของการคุกคามทางเพศได้ 4 ด้าน คือ ด้านที่หนึ่งผลกระทบต่ตัวผู้ถูกกระทำ ทำให้รู้สึกอับอาย มีความเครียด เกิดความหวาดระแวง หวาดกลัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บางรายเกิดอาการที่มีลักษณะซึมเศร้า พยายามทำร้ายตัวเอง ด้านที่สองผลกระทบต่อการครอบครัว ครอบครัวอาจมีความเครียดจากผลกระทบของการคุกคามทางเพศของผู้ที่ถูกกระทำ บางครอบครัวก็โทษว่าเป็นความผิดของผู้ถูกกระทำเสียเอง ด้านที่สามผลกระทบทางสังคม เมื่อเรื่องราวของผู้ถูกคุกคาม การคุกคามทางเพศ ที่เปิดเผยสู่ชุมชน สังคม ผ่านสื่อสารมวลชนและสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้ถูกคุกคามก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ ในวงกว้าง การรับรู้ของสังคม แวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ถูกคุกคามที่เป็นผู้หญิงและครอบครัว และด้านที่สี่ผลกระทบต่อหน้าที่การงาน หรือความก้าวหน้า ในอาชีพ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเสียโอกาส เกี่ยวกับหน้าที่การงาน การขาดงานมากขึ้น ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และอาจส่งผลต่อการย้ายหน่วยงาน หรือการลาออก (วิจิตรา อยู่เป็นแก้ว, 2550; พรวิภา วิภาณรภย์, 2554)

กระแส Me Too ในประเทศไทยกับการคุกคามทางเพศ



ที่มา : www.bbc.com

ในสังคมไทยการคุกคามทางเพศ มักปรากฏตามสื่ออยู่บ่อยครั้ง เพราะหากสังเกตจากหน้าหนังสือพิมพ์ หรือสื่อต่าง ๆ จะเห็นข่าวเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นข่าวดังเมื่อปี 2560 ที่ผ่านมา “ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุขระดับหัวหน้า ลวนลามและทำอนาจารพนักงานในที่ทำงาน โดยใช้อำนาจหน้าที่ข่มขู่ตลอดเวลา หากขัดขืนจะไม่ต่อสัญญาว่าจ้างต่อไป” และยังมีข่าวในทำนองเดียวกันที่ผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง โดยเหตุเกิดในสถาบันที่มีความสำคัญในการหล่อหลอมและให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนอย่างสถาบันการศึกษา ตลอดจนในสถาบันครอบครัว ก็ยังมีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นอยู่ไม่น้อย (ลลิตา พิงคะสัน, 2561)

กระแส Me Too ในประเทศไทยโซเชี่ยลมีเดีย มีการออกมาพูดถึงแต่การโดนข่มขืน “แทะโลม” การถูกจับเนื้อต้องตัวไปจนถึงการขืนใจและวิพากษ์ชุดความคิดที่ว่าเหยื่อเป็นฝ่ายผิด เพราะแต่งตัว ไม่มิดชิดหรือไปอยู่ในสถานที่เสี่ยงเอง มีโพสต์จำนวนมากในเฟซบุ๊กที่ออกมาพูดสั้น ๆ ว่า #MeToo และหวังว่าการเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ออกมาพูดจะทำให้คนเข้าใจว่าปัญหาเรื่องนี้เป็นเรื่องร้ายแรงและมีอยู่ในสังคมไทย (ปิปีซีไทย, 2560) ตัวอย่างเช่นกรณี ธัญญรัตน์ ปัญญา และซินดี้ สิริญา บิซอพ นักแสดงและนางแบบ ซึ่งทั้งสองคนนี้เคยผ่านเหตุการณ์ MeToo มาก่อน โดยย้อนกลับไปในช่วงที่ ธัญญรัตน์ เป็นนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ถูกคุกคามทางเพศจากเพื่อนในกลุ่ม หลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นทำให้ธัญญรัตน์ เลือกว่าจะโพสต์เรื่องราวทั้งหมดลงโซเชี่ยลมีเดียหวังที่จะให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหานี้ (พรรัตน์ วชิราชัย, 2561)

ซินดี้ สิริญา บิซอพ นักแสดงและนางแบบ ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นต่อการคุกคามทางเพศผ่านอินสตาแกรมของเธอ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561 ที่ผ่านมา โดยซินดี้กล่าวว่า “พอดีเพิ่งอ่านหนังสือพิมพ์

แล้วเจอเรื่องที่เจ้าหน้าที่ออกมาแนะนำว่า สงกรานต์ที่กำลังจะถึงนี้ ให้ผู้หญิงแต่งตัวเซ็กซี่ งดแต่งตัวเปิดเผย ให้แต่งตัวมิดชิดเอาไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ชายมาลวนลาม ป้องกันไม่ให้โดนข่มขืนในฐานะคนที่เคยโดนลวนลามมาก่อน ในช่วงสงกรานต์ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้แต่งตัวเซ็กซี่แต่อย่างใด มันไม่ใช่ความผิดของผู้หญิงหรือเปล่าคะ ผู้หญิงมีสิทธิ์ที่จะแต่งตัวแบบไหนก็ได้ トラบไต่ที่มันไม่อนาจารและไม่ผิดกฎหมาย ผู้ชายต่างหาก ที่ควรจะคิดนะคะว่า เขากำลังทำอะไรอยู่ คิดว่าการแต่งกายของผู้หญิงเป็นเหตุผลการเกิดการละเมิดทางเพศทำให้สิทธิสตรีในประเทศไทยยังคงล้าหลัง” (ปิปีซีไทย, 2561) ซึ่งข้อความที่ซินดี้ได้ออกมากล่าวทางอินสตาแกรม จึงเกิดแคมเปญชื่อว่า “#DontTellMeHowToDress” ซึ่งเป็นกระแสการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับกระแส MeToo ซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก และได้จัดนิทรรศการที่มีชื่อว่า นิทรรศการพลังสังคมหยุดการคุกคามทางเพศ Social Power Exhibition Against Assault เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับผู้หญิงไทยในเรื่องนี้ (โพสต์ทูเดย์, 2561) แต่ในมุมมองของผู้ที่เคยถูกคุกคามทางเพศกลับเห็นต่างในกระแส Me Too โดยเธอได้บอกว่ากระแสทำให้เกิดความกล้าที่จะออกมาพูด ทำให้เห็นจำนวน แต่หากถอยออกมามองดี ๆ ก็สงสัยว่า ทำไม “ผู้หญิงต้องเจ็บปวดแหวกอกตัวเองให้ดู ชุดแผลขึ้นมาให้เห็น เพื่อให้ผู้ชายและโลกนี้รู้ครั้งแล้วครั้งเล่า ประเด็นคือแค่จะเล่าเรื่อง ยังไม่สามารถเล่าตรง ๆ ได้ คนที่ปล่อยผู้ชายให้ทำ ผู้ชายที่รู้สึกมีอำนาจเหนือผู้หญิง ไม่รู้ว่ากระแส MeToo จะเข้าถึงเขาแค่ไหน คือไม่รู้ว่าจะจบของแฮชแท็กและจุดเริ่มของการเปลี่ยนแปลงมันอยู่ตรงไหน” (ปิปีซีไทย, 2560)

การเคลื่อนไหวกระแส MeToo ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนนักในประเทศไทย ซึ่งเมลิสซา อัลวาราโด ผู้จัดการโปรแกรมต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิง

ของ UN Women มองว่าเป็นเพราะการคุกคามทางเพศ ยังถูกมองเป็นเรื่องปกติในประเทศไทย รวมทั้งมุมมองต่อผู้หญิงที่ตัดสินใจออกมาพูดเรื่องนี้ “เมื่อผู้หญิงออกมาพูด พวกเขาไม่ได้รับการสนับสนุนที่ต้องการและสมควรจะได้รับ บ่อยครั้งพวกเขาถูกตีกลับว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับพวกเขา รวมถึงตั้งคำถามถึงการกระทำของพวกเธอ” และ อัลวาราโด กล่าวว่า ยังมี “อคติต่อความคิดสตรีนิยมในประเทศไทย ทำให้เป็นเรื่องยากสำหรับผู้หญิงที่จะออกมาพูดเกี่ยวกับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า” ทำให้หลายคนเลือกที่จะเซ็นเซอร์ตัวเอง ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้น คือการรับฟังและสนับสนุนผู้หญิงที่ประสบกับการคุกคามทางเพศ (บีบีซีไทย, 2561)



ที่มา : www.bbc.com

บทสรุป

การคุกคามทางเพศ เป็นพฤติกรรมการล่วงเกินในทุกรูปแบบทั้งทางกาย วาจา และการสัมผัสที่แสดงออกทางเพศ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของบุคคล โดยสาเหตุการคุกคามทางเพศ เกิดได้จากตัวบุคคล เช่น คนรู้จัก คนคุ้นเคย หรือคนแปลกหน้า สถานที่ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมเป็นสถานที่เปลี่ยว

ปลอดภัยจากสายตาผู้คน สื่อจากเว็บไซต์ การแต่งกายที่ล่อแหลม ซึ่งการคุกคามทางเพศส่งผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ครอบครัวย การดำเนินชีวิตประจำวัน รวมไปถึงหน้าที่การงาน กระแส Me Too จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้คนในสังคมตระหนักถึงการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กระแส Me Too ในโซเชียลมีเดียมีการออกมาพูดถึงการคุกคามทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการพูดจาแทะโลม การถูกเนื้อต้องตัว จนไปถึงการข่มขืน รวมไปถึงการวิพากษ์ความคิดเห็นที่ว่า ผู้ถูกกระทำเป็นฝ่ายผิด แต่ในมุมมองของผู้ที่เคยถูกคุกคามทางเพศกลับมีความคิดเห็นที่ต่างไปในกระแส Me Too มองว่าทำไมผู้ที่เคยถูกคุกคามทางเพศต้องมาเปิดเผยเรื่องราวที่เจ็บปวดให้คนอื่นได้รับรู้ และยังไม่สามารถเล่าประสบการณ์การถูกคุกคามทางเพศได้โดยตรง การเคลื่อนไหวกระแส Me Too ในประเทศไทยยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนนัก ซึ่งมองว่าเป็นเพราะการคุกคามทางเพศยังถูกมองเป็นเรื่องที่ถูกมองข้ามในประเทศไทย รวมทั้งมุมมองต่อผู้ที่ถูกกระทำที่ตัดสินใจออกมาเปิดเผยเรื่องราวเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

เจนวิทย์ นวลแสง, ภัทราภรณ์ เกษตรสาร และ อธิรญา ภู่งศกร. (ม.ป.ป.). ความรับผิดชอบทางอาญา และการเยียวยาผู้เสียหายจากการคุกคามทางเพศ ศึกษากรณีประเทศไทย สหพันธ์รัฐเออร์มนี และเครือรัฐออสเตรเลีย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 8(3), 331-332.

ชลธิชา อึ้งคณิงเดช. (2545). *การตีความพฤติกรรม การล่วงละเมิดทางเพศในหมู่ผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กรไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา ภาควิชาวิทยา และสื่อสารการแสดง คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงพร เพชรคง. (ม.ป.ป.). *การล่วงละเมิดทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก www.parliament.go.th
- ธีรพงษ์ บัวหล้า. (2544). *รูปแบบทางพฤติกรรม การคุกคามทางเพศในองค์การภาครัฐ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรัตน์ วชิราชัย. *ไทยอยู่ไหน*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <https://kullastreemag.com/>
- พรวิภา ภิรมย์. (2554). *การคุกคามทางเพศต่อสตรีในที่ทำงาน ; Sexual harassment of women in the workplace*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- โพสต์ทูเดย์. *หยุดคุกคามทางเพศด้วยพลังสังคม*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <https://www.posttoday.com>
- วิจิตรา อยู่เป็นแก้ว. (2550). *ชีวิตการทำงาน บุคลากรทางการแพทย์ : กรณีศึกษาการคุกคามทางเพศจากการทำงาน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์. *ความหมายของ การคุกคามทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.culi.chula.ac.th>.
- सानิต์ หนูนิล. (2558). *ปัญหาการคุกคามทางเพศ ในอุตสาหกรรมบริการ: แนวคิด, ผลกระทบ และแนวทางแก้ไข*. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 7(3), 263-273.
- สายทอง สร้อยสังวาลย์. (2556). *กฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) เพื่อคุ้มครองลูกจ้างหญิงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. *นิทรรศการพลังสังคมหยุดคุกคามทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.thaihealth.or.th>
- BBC Thai. *เมื่อผู้หญิงญี่ปุ่นลุกขึ้นพูดเรื่อง การล่วงละเมิดทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <https://www.bbc.com/thai/>
- BBC Thai. *ผู้หญิงไทยร่วมแสดงพลังต้านการคุกคามทางเพศ ด้วยแฮชแท็ก #MeToo*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561 จาก <https://www.bbc.com/thai/>

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ยินดีรับบทความวิชาการ/วิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน บทความทุกบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารฉบับนี้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่านต่อหนึ่งบทความ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขต้นฉบับและการพิจารณาตีพิมพ์ตามลำดับก่อนหลัง โดยมีข้อเสนอแนะในการส่งบทความดังนี้

การเตรียมต้นฉบับบทความ

ชื่อเรื่อง	ควรสั้นกะทัดรัดได้ใจความครอบคลุม ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง (ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
ชื่อผู้เขียน	พิมพ์ชื่อโดยไม่ใช้คำย่อ มีสังกัดหรือสถานที่ทำงานต่อท้าย (ชื่อผู้เขียนต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
บทคัดย่อ	เป็นร้อยแก้ว เขียนเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผล และวิจารณ์หรือข้อเสนอแนะ (อย่างย่อ) และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ความยาวไม่เกิน 300 คำ)
คำสำคัญ (Keyword)	ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3-4 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความที่เป็นภาษาอังกฤษมีเฉพาะคำสำคัญภาษาอังกฤษ
บทนำ	อธิบายถึงความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐานและขอบเขตของการวิจัย
เนื้อเรื่อง	กรณีบทความที่เป็นภาษาไทยควรใช้ภาษาไทยให้มากที่สุด ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กะทัดรัดและชัดเจน การใช้คำย่อต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน
วิธีการศึกษาหรือการวิจัย	อธิบายขั้นตอนการวิจัย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีการใช้เครื่องมือในการศึกษาหรือการวิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
ผลการดำเนินงาน	อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย
อภิปราย	ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือการวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ
สรุปผล	ไม่ควรซ้ำซ้อนกับการแสดงผล แต่เป็นการสรุปประเด็น และสาระสำคัญของการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ข้อเสนอแนะ	อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาครั้งต่อไป
เอกสารอ้างอิง	ให้เขียนเอกสารอ้างอิงตามรูปแบบที่กำหนด

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิง ให้ใช้รูปแบบของ American Psychological Association (APA)

การอ้างอิงในบทความ กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in-text citation)

การอ้างอิงท้ายบทความ เป็นการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนบทความได้ใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และจัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ดังอย่าง เช่น

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. (พิมพ์ครั้งที่). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**, **ชื่อหนังสือ**. (เลขหน้าบทความ). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), เลขหน้าบทความ.

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่วิจัยสำเร็จ). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญา(ระดับ) ชื่อสาขาวิชา สังกัดของสาขาวิชา มหาวิทยาลัย.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. ค้นเมื่อ [วัน เดือน ปี] จาก แหล่งสารสนเทศ.[หรือ URL]

การส่งต้นฉบับ

1. ให้พิมพ์บทความลงบนกระดาษ B5 โดยใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK

1.1 ชื่อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 (ตัวหนา)

1.2 ชื่อผู้วิจัย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 15 (ตัวหนา)

1.2 หัวข้อหลัก ใช้รูปแบบอักษรขนาด 14 (ตัวหนา)

1.3 เนื้อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 14

โดยมีเนื้อหาคำความไม่เกิน 10 หน้า

2. ภาพประกอบ ควรแนบไฟล์ภาพต้นฉบับพร้อมเขียนคำอธิบายภาพ แหล่งที่มา และหมายเลขกำกับภาพ เพื่อความถูกต้องและง่ายต่อการจัดเรียงข้อมูล

3. ส่งบทความผ่านระบบ Email : hs_ssrujournal@ssru.ac.th

หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงวังชิระ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 0 2160 1280 โทรสาร 0 2160 1283

4. สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://ojs.hs.ssru.ac.th/>



วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จัดพิมพ์โดย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
เลขที่ 1 ถนนอุทกวงนอก แขวงวชิระ เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ : 0 2160 1280 เว็บไซต์ : <https://hs.ssu.ac.th>